

דבריו הכנסת

16

ישיבות שצ"ח - ת' / י"ג - ט"ו בשבט התשמ"ח / 1 - 3 בפברואר 1988

ז' / מושב רביעי

הישיבה השלוש-מאות-ותשעים-ושמונה של הכנסת האחת-עשרה

יום שני, י"ג בשבט התשמ"ח (1 בפברואר 1988)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

התשמ"ח - 1988 - מטעם חברת הכנסת נאוה ארד; הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון) - ביטול ההוראה של מניעת גמלאות כפל), התשמ"ח - 1988 - מטעם חברת הכנסת שולמית אלוני; הצעת חוק-ייסוד: הכנסת (תיקון) - הזמנת עדים) - מטעם חברי הכנסת א' נמיר וא' שוסטק; הצעת חוק רשות איכות הסביבה, התשמ"ח - 1988 - מטעם חברת הכנסת עדנה טולדור; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) - חבר מרעצת רשות מקומית), התשמ"ח - 1988 - מטעם חבר הכנסת אמנון לין; הצעת חוק הנער (טיפול והשגחה) (תיקון) - איסור פרסום על התאבדות קטין), התשמ"ח - 1988 - מטעם חבר הכנסת נחמן רו; הצעת חוק להקמת קרן לטיפול בחולים בחוץ-לארץ, התשמ"ח - 1988 - מטעם חבר הכנסת יצחק פרץ; הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) - רחית שירות לתלמידי ישיבות), התשמ"ח - 1988 - מטעם חברי הכנסת א' נחמיאס וא' שלום.

עוד הוגש לכנסת דף-יושבון על פעולת מיתול מקרקעי ישראל לשנת התקציב 1986.

היו"ר ש' הלל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת, בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לדיון מוקדם: הצעת חוק מתוכי מקרקעין (דמי תיווך), התשמ"ח - 1988 - מטעם חבר הכנסת יאיר צבן; הצעת חוק נכסי נפקדים (שחרור נכסי הקדשות והשימוש בהם) (תיקון), התשמ"ח - 1988 - מטעם חבר הכנסת מחמד ותר; הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון) - מס רכישה על דירה מגורים), התשמ"ח - 1988 - מטעם חבר הכנסת יאיר צבן; הצעת חוק לתיקון דיני הבחירות (הוראת שעה) (מיהו בן 18), התשמ"ח - 1988 - מטעם חבר הכנסת רפאל אהן; הצעת חוק הארנונה כרשויות המקומיות, התשמ"ח - 1988 - מטעם חבר הכנסת דוד מגן; הצעת חוק האזרחים הוותיקים,

ב. שאלות בעלי-פה

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר החקלאות א' נחמקין:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, בדיון שהתנהל על ערבות מדינה לפריסת חובות במסגרת עבודת ועדת-ריבד סוכם עם האוצר, שבמקום ערבות מדינה ליישובי הגליל, רמת-הגולן, בקעת-הירדן, חבל-הבשור, חבל-קטיף ויישובי דרום הרי-הכרמל, יועמדו לרשות יישובים אלה 40 מיליון שקל לצורכי הקו חוץ, והמענק של הלוואות, הפיתוח המאושרות יעלה מ-20% ל-40%. אם מוסד מוסמך, כגון משרד האוצר או ועדת שרים לקו העימות, יכללו את יישובי עמק-הירדן ועמק בית-שאן במסגרת זו - יתג בהם משרד החקלאות כמתאם להחלטה זו.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה טולדור.

עדנה טולדור (המעריך):

אף שאני תושבת עמק-הירדן, אין לי ספק שהיישובים שהזכרת, בעיקר היישובים בהתיישבות הצעירה, קודמים.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עתה לסעיף א' בסדר-היום: שאלות בעלי-פה. אני מתכבד להזמין את חברת הכנסת עדנה טולדור, להציג את השאלות שלה לשר החקלאות.

386. הגדלת המענק להשקעות פיתוח ליישובי קו העימות

עדנה טולדור (המעריך):

כבוד היושב-ראש, כבוד שר החקלאות, חברי הכנסת, כרצוני לשאול את שר החקלאות בנושא המענק להשקעות פיתוח ליישובי קו העימות.

בשעתו אישר האוצר ליישובי קו העימות הגדלת מענק להשקעות פיתוח מ-20% ל-40%. בחוזה של הגברת שמחה ירדוביץ, מנהלת מינהל ההשקעות בחקלאות, מ-24 בדצמבר 1987, הבנתי, שלפי קביעתך יהיו ממענק זה היישובים שבאזורים רמת-הגולן, גבול הלבנון, בקעת-הירדן, הערבה, גוש-קטיף וחבל-הבשור.

מורע נפקדו מהרשימה יישובי עמק-הירדן ויישובי עמק בית-שאן, שהם יישובי קו עימות מובהקים?

עדנה סולודר (המעורר):
דיברתי על אזורים כמו חבל-הבשור.

שר החקלאות א' נחמקין:
אני יודע, גם הם נכללים בהסדר, והם יישובי גבול, בניגוד לעמקי-הירדן ולעמק בית-שאן, שאין לי אלא לומר עליהם דברים טובים, אבל הם לא נכללו בהסדר הזה. צריך שמישהו יחליט בנוגע אליהם.

אני רוצה לענות לחברת הכנסת סולודר ולחבר הכנסת מגן. לצערי, חלוקת תקציב הפיתוח היא בידי משרד החקלאות, אבל קביעת הסטטוס של היישובים אינה בידי. כזה הוא הסדר, זה הובא בהסכמה בין ועדת השרים לקו העימות ובין שר האוצר לשעבר. האוצר טוען, שאילו ניתן הדבר בידי משרד החקלאות, היה משרד החקלאות נהנה ודאי ברווח לב ובקלות. והרי משרד האוצר צריך להיות מעורב בכל עניין. לכן מחליטה הממשלה, שבלי האוצר לא יכולים לשנות קריטריונים, כי כל שינוי בקריטריונים הוא הגדלת התקציב.

עכשיו — לשאלה השנייה של חברת הכנסת סולודר לגבי גדול התקציב. אני מודה בצער רב, שמאז שנת 1977 הולך תקציב הפיתוח וקטן משנה לשנה. התנאים, שבזמנם היו תנאים שהחקלאות יכולה היתה לחיות אתם, נהפכו לתנאים שכלתי אפשרי לפתח בהם משק חקלאי. אבל זוהי המדיניות כולה, ואני שותף למעשים, הטוענים דרך קבע מעל במה זו — וגם בישיבות הממשלה — שאם תימשך המדיניות שלנו, לא יישאר בתום מהמשק היצרני הישראלי, ובעיקר מהמשק המייצר לייצוא, אבל, אין שעומע, וזי שעושה מה שהוא עושה מאמין שאכן הוא עושה זאת לטובת מדינת ישראל וגם לטובת הייצור.

אין לי אלא לחזור ולומר בצער, שהתקציבים קטנים, שהריבית עולה, ושכלתי אפשרי לפתח משק חקלאי תחרותי בתנאים אלה.

אשר לשאלתו המדויקת יותר של חבר הכנסת שבת וייס: נכון שנאמרים דברים מוסמכים ומוסמכים פחות בעיתונות ובדירי, מפני שלא כולם טורחים לקבל מידע מבלי ראשון; חלק מהכתבים אוספים מידע, חלק מהם גם בונים הודעה או מאמר או הכעת דעה בקשר לנושא הזה, והדבר מקשה גם על החקלאים וגם עלינו. אני משתדל שלא להצהיר הצהרות שאין להן על מה להסתמך. צריכים להיות זהירים מאוד, מפני שהעניין מורכב וסבוך מאוד.

אומר בכמה משפטים מה אני יכול למסור כדבר מוסמך: ראשית, סוף סוף נחתם ההסכם בין האוצר, משרד החקלאות, הסוכנות היהודית והבנקים. בהסכם זה יש קביעה עקרונית של הדרך שבה יינתן הסיוע, שעליו דיברו הרבה כל כך — הסיוע הממשלתי קטן מאוד ורוכז הסיוע הוא בעצם באמצעות הסוכנות והבנקים, קרי — ויתור על חלק מהחובות שאנו והם רואים בהם חובות אבודים. האוצר תרם מעט, אך מופיע כבעל-בית של ההסדר, והקושי היה אתו במשך שנה.

הדבר המוסמך השני הוא, שעדיין לא נחתם שום הסכם שהוא סוף-פסוק בהסדר שבין אחד היישובים ובין הנושים, קרי — הבנקים ואחרים. יש לנו כ-40 יישובים שהחומר בעניינם מוכן ועדיין לא הגענו לתחיתמה, היות שיש קושי רב בפירוש כל אחד מהסעיפים ויש התדייניות בין הבנקים לבין היישוב, או לעתים בין הבנקים לבין המתיישבים. איננו יכול לפרט את כל הקשים, אבל העניין סבוך מאוד. זה מקרה חריג מאוד, שבו מישהו פשה לכאורה את הרגל אך איננו מוכרז פושט רגל, מתדיינים אתו מצד אחד כפושט רגל ומצד שני כחברה בכינוס

אבל, מאחר שהקריטריון היה מיקום היישובים בקו עימות, לא כל היישובים שהזכרת הם בקו עימות. על כן שאלתי את שאלתי.

מעבר לכך אני רוצה לשאול שאלה נוספת, כידוע, במשך השנים חל פיתוח גדול בתקציבי הפיתוח. אם בשנת 1977 הסתכם התקציב לפיתוח בכ-100 מיליון דולר, הרי בשנת 1988 מיועדים לפיתוח כ-40 מיליון שקל בלבד.

בדין על התקציב, שיסתיים היום, העליתי את הנושא המיוחד של הפיתוח. אנחנו יודעים, שצריך גם לשלם על ההלוואות והמענקים שניתנים, ואנחנו מכירים את שיעור הריבית לטווח הקצר ולטווח הארוך בארץ. השאלה היא, האם אכן יכול חקלאי להיעזר בתנאים אלה.

אם נקדיש את מרבית התקציב המצומצם הזה ליישובי קו העימות, שאני בהחלט חושבת שהם זכאים להעדרה, מה יהיה גורלם של יישובים חקלאיים באזורים אחרים, שהתקציב המיועד להם כל כך קטן? האם יישאר גם להם תקציב לפיתוח?

היור"ר ש' הלל:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן, בבקשה, במסגרת של דקה.

דוד מגן (הליכוד):
כבוד השר, עם כל הכבוד, בחשובתך אמרת, כי המוסד המוסמך לקבוע סדרי עדיפויות בנושא זה הוא משרד האוצר. לי היה נדמה, ואני מקווה שכן גם יתבהר במהלך הדיון הקצרצר הזה, שמי שקובע סדרי עדיפויות ותמיכה ליישובים חקלאיים הוא משרד החקלאות, ומשרד האוצר אמור לשתף עמו פעולה על-פי קביעותיו אלה.

אני לא יכול לסיים את השאלה בלי לשאול, מה יהיה גורלם של המושבים בחבל-לכיש, הנתקלים גם הם בקשיים חמורים?

היור"ר ש' הלל:
תודה. רשות לשאלה בתחום זה גם לחבר הכנסת שבת וייס.

שבת וייס (המעורר):
אדוני שר החקלאות, ברשותך, אנחנו ניהלנו בכנסת כמה וכמה מערכות סביב פרשת הסיוע להתיישבות העובדת, ונושא יישובי קו העימות היה חלק מהן. יש לי הרגשה, שבשבועות האחרונים אני יכול לייצג כאן עוד כמה וכמה אנשים שמתעניינים בנושא: אנחנו מנותקים מכל מידע. יש לנושא זה איך-סוף פריטי מידע, שבחלקם נוגדים זה את זה.

מה קורה בפועל כפרשת הסיוע כולה, לרבות ליישובי קו העימות, שעניינם הוא חלק ממנה?

היור"ר ש' הלל:
תודה. אדוני השר, בבקשה להשיב.

שר החקלאות א' נחמקין:
כבוד היושב-ראש, לחברת הכנסת עדנה סולודר, ציינתי בחשובתי הראשונה, שההסכם על תוספת של 20% מענק חל על יישובים שנכללו בניתוח, בטיפול ובסיכומים של ועדת-ריבוי. כדי שיהיה לתביעתי לתת להם ערבות מדינה משנה תוקף, ציינתי שהם כולם יישובי קו עימות. לכן, ההחלטה היתה על 40% רק ליישובי קו עימות שבהסדר ועדת-ריבוי. ודאי ידוע לך, שברמת-הגולן ובכנענית-הירדן נכללים גם הקיבוצים בהסדר זה, לכן, זה השתייך.

משקם איננו מפרנס את בעליו, ואין לנו-מה להציע להם. הם גידלו בזמנם פרחים, ולצער הרב חלק גדול מהם הפסיקו זאת. אני אומר, ואני אחראי לדברי, שהישובים שהתמידו — ואין דוגמה טובה יותר מהמושב שחר, שהתמיד והמשיך לגדל פרחים — כסדר גם בשנים הקשות, ואם תערוך שם כהודמנות כקור, יאמרו לך שהשנה הזאת היא שנה טובה מאוד מכל בחינה. השנה שעברה היתה לגמרי לא רעה, ולפני שנתיים היתה שנה טובה. מה שקרה לפני חמש, שש ושבע שנים עבר, מי שהחזיק את משקו לא הסתכן בחובות ויכול לחיות בכבוד. בחבל-לכיש יש בעיה של חוסר אמצעי ייצור, ובעצם לא מעט אבטלה סמויה, וזאת הבעיה המרכזית, יותר מבעיית החובות המוטלים פריחית-משק, שהם חובות לא גבוהים.

היורד ש' הלל:
תודה.

ג. שאלות ותשובות

2. האם הגיעו לכבודו ידיעות על מקרים קונקרטיים של החכרת קרקעות קרן-הקיימת לישראל לערבים?
3. אם כן — האין זה נוגד את העקרונות של הקרן-הקיימת לישראל?
4. מה עושה משרדו כדי למנוע פעולות כאלה?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הודעתו ידועה לי.
2. לא.
3. אם נהגו או ינהגו כך, הדבר נוגד בהחלט את תפנית הקרן-הקיימת.
4. נעשה כל שצריך שמעשים כאלה לא ייעשו.

4015. החכרת אדמות אילנייה לערבים

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החקלאות ביום "בטבת תשמ"ח (31 בדצמבר 1987):

נוכח דברי ראש המועצה האזורית הגליל-התחתון, כי חובות מתיישיבי המושבה אילנייה אילצו אותם להחכיר את אדמותיהם לבעלי-הון ערבים מנצרת. כרצוני לשאול:

האם מתכוון משרדך למנוע את ההחכרה? אם כן — כיצד?

שר החקלאות א' נחמקין:
משרדי נוקט את כל האמצעים החוקיים העומדים לרשותו, אך יש דרכים להחכיר אדמות בלא שהחוק יכול למנוע זאת.

כתוצאה מהמצב הכספי הקשה, יש מקרים רבים של חריגים שלא היו בעבר. כל עוד לא יעמדו לרשות משרדי אמצעים כספיים כדי להעמיד את האשראי הנדרש לעיבוד הקרקע, ישלטו בשטח כל בעלי ההון.

היורד ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

כבוד השר, מרע לא יזום משרדך חקיקה מתאימה, כדי לוודא שעבודה עברית תובטח לפחות בחקלאות העברית?

נכסים או עם כונס מפעיל. כדי לא לפרק את המערכת ממשיכים לעבוד עם אותו פושט וגל כאילו היה חברה בידי כונס מפעיל. זה קושי רב מבחינה משפטית. וקושי לא יותר קטן בהמשך. הקשר בין היישוב לבין הבנק, או בין החקלאים לבין הבנק, מצד אחד יש שם חוב גדול מאוד, שעדיין לא עשו לגביו הסדר מתאים, ומצד שני היישוב צריך להמשיך לחיות.

אני רוצה להוסיף אינפורמציה לחבר הכנסת מגן. אם אתה שואל אותי, בהכירי היטב את המערכת הזאת — 90% מיישובי לכיש היו צריכים מוזמן להציע כעצמם להיות יוזמים של הסדר. רובם לא מסובכים. לא מוטל עליהם חוב של מפעלים שכשלו. לכן 90% מבעייתם היא החוב שהצטבר אצלם, והוא ברכיב גבוהה, אבל לא יותר. רובם הגדול יכול לעשות את ההסדר עם פריסה לעשר שנים, ואני חושב שהם יכולים לצאת מזה בכבוד. הבעיה של יישובי חבל-לכיש היא, שיש ביניהם כאלה, שבעצם

היורד ש' הלל:

אנחנו עוברים לשאלות רגילות, ואני מתכבד להזמין את שר החקלאות לעלות על הבמה ולהשיב על שאלות רגילות.

3690. רכישת קרקעות ביו"ש על-ידי הקרן-הקיימת לישראל
חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר החקלאות ביום כ"ב בשבועון תשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

נמסר לי, שאין הקרן-הקיימת לישראל רוכשת קרקעות באזור יהודה ושומרון, ושרך אגף הנכסים של הממשל הצבאי רשאי לרכוש אדמות.

כרצוני לשאול:

1. מה היא המגבלה המשפטית המונעת מהקרן-הקיימת לישראל, עמותה שנוסדה ב-1901 למען רכישת קרקעות בארץ-ישראל וגאולתן, למלא את משימתה?

2. האם פועל משרדך להסרת מגבלה זו?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין כל מגבלה. כל אזורי ישראל, והקרן-הקיימת לישראל בכלל זה, רשאי לרכוש אדמה ביהודה ובשומרון, אם קיבל "היתר עסקה" מהממשל.

2. הקרן-הקיימת לישראל פועלת ביהודה ובשומרון באמצעות חברה-בת שלה — "הימנותא". חברה זו קשורה גם בעבודת הוועדה לרכישת קרקעות ביהודה ובשומרון, שמונתה על-ידי ראש הממשלה.

3783. החכרת קרקעות לערבים

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר החקלאות ביום כ"ז בשבועון תשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

לפני שבועות מספר הודיע מנכ"ל התאחדות האיכרים במסיבת עיתונאים בתל-אביב, כי חברת "הימנותא" שבשליטת הקרן-הקיימת לישראל מחכירה לערבים את הקרקעות שרכשה, או קיבלה מאיכרי ויכרן-יעקב. נמסר, כי חוגים בהנהלה מחלקת ההתיישבות של הסוכנות אישרו טענה זו ואמרו, שהדבר נעשה משום שחקלאים יהודים אינם מסוגלים לממן רכישה או חכירה של הקרקעות שמדובר בהן.

כרצוני לשאול:

1. האם ידועה לכבודו הודעה זאת של מנכ"ל התאחדות האיכרים?

4045. מינהלת הסיוע למושבים

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החקלאות ביום י"ז בטבת התשמ"ח (7 בינואר 1988):

פורסם, כי עלות אחזקת מינהלת הסיוע למושבים, הפועלת זה ארבעה חודשים, היא 600,000 שקלים לתקופה הנ"ל. מינהלת הסיוע עדיין לא חילצה ולו מושב אחד מהמשרב.

ברצוני לשאול:

מה הם רכיבי עלות מינהלת הסיוע למושבים?

שר החקלאות א' נחמקין:

סך כל העלות עד היום היתה 350,000 ש"ח שכן עבודה, שכר דירה, רכישת רהיט וציוד משרדי, רכב ודלק.

לצער הרב, תבע האוצר לקבוע את השכר ותנאי העבודה. נכון, עד היום לא נחתם שום חוזה עם שום מושב. אני מרגיש "עד היום", כי את התשובה על השאלתא הכנתי כבר לפני שבוע. 30 מושבים נמצאים כבר בשלבים מתקדמים מאוד לקראת חתימה.

ד. דין-חשבון משלחת הכנסת לפרלמנט האירופי

מאז מלחמת לבנון לא עמדנו בפני מבצע של דיס-אינפורמציה וסילוף כה חריצדי באמצעי התקשורת. במקום לתת תמונה מאוזנת על מהומות ואלימות של קבוצת ה"ג'יהאד האסלאמי", שהכריחה את כוחותינו להשליט סדר ולהגן על האוכלוסייה השלווה ועל החיים התקנים, קיבל הצופה האירופי מנה יומית של דיווח בצליל, בחמונה ובמלים, שהבליטה את הברוטליות הישראלית, אך לא ציינה את מלוא הרקע לאירועים.

בדיקת השטח על-ידי נציגות ישראל לפרלמנט האירופי והערכת ידידי ישראל היתה, שרצוי לדחות את מועד האשרור של ההסכמים. באווירה שנוצרה לא היה סיכוי לקבל את 260 הקולות הדרושים לאשרור ההסכמים. אי-אשרורם היה מחייב פתיחת משא-ומתן מחדש על ההסכמים, תהליך שעלול היה להימשך כשנתיים.

ניצלנו את העובדה שהחומר הרלבנטי לא הוגש לעיון בזמן, כדי לדחות את מועד ההצבעה למועד נוח יותר בחודש פברואר, בתקווה שעד אז תחול רגיעה בשטחים. באווירה נוחה יותר לישראל אפשר יהיה לגייס את מספר הקולות הנדרש.

בדברי הפתיחה של מושב הפרלמנט האירופי ניסה שר החוץ של גרמניה, הנס דיטריך גנשר, שיכנע כיושב-ראש מועצת השרים בששת החודשים הבאים, לשכנע שעל הפרלמנט האירופי להפריד בין הנושאים המדיניים לנושאים הכלכליים. ימים יוכיחו אם פניה זו נקלטה.

ההכרה, שהמשימה המרכזית בשעה זו היא הסברה מקיפה של מדינת ישראל, הניעה אותנו להתגייס למבצע הסברתי, שיסביר את הרקע לאירועים בישראל. ברוח זו פתחנו את יום העבודה הראשון שלנו, שהוקדש לדיון בעניינים הכלכליים המדיניים. הנושא הראשון בדיון היה הנושא הכלכלי. כמו כן, הועלו באותה ישיבה נושאי שיתוף פעולה בתחומי התרבות והמדע.

באווירה רוויה התרגשות פתח היושב-ראש, שלמה הלל, בדבריו אזכרה והערכה ליושב-ראש הקודם של הקבוצה

שר החקלאות א' נחמקין:

אני משוכנע שלא אקבל מהממשלה, בלחץ של האוצר, אישור להעלות הצעה לחקיקה מעין זו, היות שאין אפשרות להציע הצעה כזאת בלי להקציב לכך נפח אשראי. אני רואה בהצעתך רעיון חיובי מאוד, ואני עוסק בו שנתיים לפחות. אנחנו קוראים לזה כסלנג החקלאי "אשראי מרוכז", קרי — כל יישוב שיעמוד מול הבנק יקבל את הנפח הדרוש בריבית ידועה מראש, כשכולם יודעים שיש להם מנן לו להחזיר, ולצורך ייצור חקלאי בלבד. האוצר מתנגד התנגדות עקרונית לתפיסה הזאת, בחושבו שעניין האשראי צריך להיות נושא לשוק החופשי, ולשוק החופשי בלבד, ואסור לממשלה להתערב, אף שאין בין המדינות המפותחות מדינה חקלאית מודרנית אחת שלא קיימת בה השיטה הזאת, של אשראי ממשלתי מוכוון בנפחים מתאימים באמצעות הבנקים. במדינת ישראל יש נסיגה ממשית, לא ליברליזציה, כתחום הזה של הכוונת אשראי לייצור.

אמרת קודם בחצי משפט: אני יודע למה זה מוביל, אנחנו עוד נשלם ביוקר, אבל אין בידי להושיע. לא הצלחתי לשכנע את חברי לממשלה, שאכן זה חיובי.

היור ש' הלל:

תודה. אני מודה לכבוד השר על תשובותיו. אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, רוח משלחת הכנסת לפרלמנט האירופי. אני מזמין את חבר הכנסת יצחק ארצי למסור דוח קצר על המלאכה הזאת.

דן תיכון (הליכוד):

למה קצר? זה מעניין.

היור ש' הלל:

אם זה יהיה קצר, זה יהיה אף מעניין יותר.

יצחק ארצי (המערך):

ארוני היושב-ראש, חברי הכנסת, במסגרת גוהלי שיתוף הפעולה בין הפרלמנט האירופי לכנסת נפגשת משלחת הכנסת וקבוצה של הפרלמנט האירופי לקשרים עם ישראל פעם אחת בשנה לסיונין, שנה אחת בירושלים ושנה אחת בשטרסבורג. השנה נערכה הפגישה בשטרסבורג עם פתיחת מושב החורף של הפרלמנט האירופי כ"ח — 21 בינואר.

משלחת ישראל הורכבה מחברי הכנסת שלמה הלל, יושב-ראש הכנסת ויושב-ראש המשלחת, יובל נאמן, עוזי לנדאו ועבירם הנאמן.

נוסף על התפקידים השגרתיים, כגון: מגע עם ועדת הפרלמנט האירופי לקשרים עם ישראל, דו-שיח עם המפלגות, הסיעות, ראשי הסיעות, אנשי המוסדות של הפרלמנט ושל השוק, היתה השנה משימה מיוחדת — נוכחות בדיון בפרלמנט האירופי, המוקדש לאשרור ארבעה הסכמים הקשורים בהשוואת תנאי הייצוא של התוצרת החקלאית הישראלית לתנאים החלים על הייצוא החקלאי מספרד ומפורטוגל.

בבואנו לשטרסבורג נקלענו לאווירה אנטי-ישראלית חריפה. במשך חמישה שבועות "טפטפו" אמצעי התקשורת, ובמיוחד רשתות הטלוויזיה האירופית, תמנות חריציות וקיצוניות על המתרחש בעזה, ביהודה ובשומרון.

הסוציאליסטית, הסיעה הליברלית בהשתתפותה של הגברת סימון וייל, וקבוצת יידי ישראל בפרלמנט בראשותו של מר באשי. ניצלנו מפגשים אלה להסברה ולהעמקת ההבנה הידידות.

כמו כן נערכו קבלות פנים רשמיות מטעם ראש ציריית שטרסבורג, מושל המחוז, וכן נערכה פגישה לבבית עם הקהילה היהודית. פגישת המשלחת עם ראשי הפקולטה למשפטים של אוניברסיטת שטרסבורג הוקדשה לחילופי מחשבות בנושא שיתוף פעולה בין אוניברסיטאות.

מסע זה בעת מצוקה הוכיח, שיש מקום לשקול חיזוק הקשרים בינינו לבין יושב-ראש הקבוצה למען ישראל, מר באשי. עלינו להגיע לסיכומים, שהפגישות בין ראשי הקבוצות ייערכו לא רק פעם אחת בשנה, אלא שיהיו גם פגישות בין מועד למועד, כדי להדביק את קצב ההתפתחות, שהוא דינמי מאוד.

כמו כן יש לשים להבא את הרגש בהרחבת שיתוף הפעולה התעשייתי. לעניות דעתי, על ועדת הכספים של הכנסת להיכנס בעובי הקורה ולהקדיש לנושא ישיבה יסודית ומעקב קבוע.

באקלים של ביקורת קיצונית והתנכרות לעמדותיה של ישראל, עצם נוכחותה של המשלחת השפיעה על האווירה. משלחתנו גם הורמה מידע והערכות, שהיה בהם חידוש בוויכוח המר שהתנהל בתקשורת ובקרב אוהדים, יריבים ויהודים.

חילוקי הדעות שהיו בתוך המשלחת, הנובעים מהעמדות הפוליטיות השונות של חבריה, הובנו כשיקוף של הפלורליזם הרעיוני הקיים בדמוקרטיה הישראלית.

בסיום יורשה לי לציין את עבודת ההכנה היסודית שנעשתה על-ידי הגברת מרים גולן, הממונה על יחסי החוץ של הכנסת. תודה מיוחדת מגיעה לד"ר יצחק מינרבי ממשדד החוץ ולד"ר עוזרי על השיחות והתדרוכים שהעמיקו את הכנתנו בבעיות ובנושאים שעמדו על הפרק.

במקום ליוו אותנו והדריכו אותנו המקשר מטעם משדד החוץ עם השוק המשותף, מר בנימין אורון, וכן שגרירנו בבריסל ולדי השוק המשותף, מר אבי פרימור.

תודה מיוחדת מגיעה לצוות המזכירות ואנשי הביטחון של השוק המשותף, שדאג לכל צורכי משלחתנו.

באווירה הכללית, וחיתאתן אותה לעיל, טוב היה להרגיש את היחס הידידותי של קבוצת שיתוף הפעולה עם ישראל, בראשותו של מר באשי, שאף חלש על הכנת התוכנית המפורטת. על כך מגיעה לכולם, לאלה שהזכרתי ולאלה שלא הזכרתי, תודה וברכה.

היו"ר ש' הלל:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת יצחק ארצי על דבריו ועל הסיכום של עבודת המשלחת שלנו לפרלמנט האירופי, לשוק המשותף.

חבר הכנסת רן תיכון מבקש להעיר הערה בעניין זה. בבקשה.

גדעון גדדת (הליכוד):

הוא רוצה להיות מי שישכם בפעם הבאה.

היו"ר ש' הלל:

שיגיש בקשה ככתב.

לשיתוף פעולה עם ישראל, רוג'ה פאראדזי המנות, שנפטר פתאום. מר הלל הגיש ליושב-ראש החלש של הקבוצה לשיתוף פעולה עם ישראל, מר ז'אן פול באשי, תעודת קרן-קיימת לישראל על נטיעת 100 עצים לזכרו של פאראדזי. אחר כך המשיך בדברי פתיחה כלליים, כעין סקירה פנורמית על המצב הביטחוני והכלכלי.

עבדכם הנאמן העלה את הבעיות הכלכליות של ישראל על רקע סימני ההכרה הכלכלית והקציב המדינה החדש. בדברי הדגשתי, שאנו מחקרים לדויה בתחום הייצוא החקלאי, וכי עלינו להסתער על חזית שיתוף הפעולה התעשייתי.

חבר הכנסת יובל נאמן הציג את בעיות שיתוף הפעולה המדעי. בדגישו את הפוטנציאל של ישראל ואת רצונה להשתלב בפרויקטים האירופיים המרכזיים למחקר מדעי. כמו כן הוזכר חבר הכנסת נאמן את הנושא של חילופי נוער, כאמצעי לחיזוק התודעה האירופית של הנוער הישראלי והכרת ישראל מצד הנוער האירופי.

בדיון בסעיפים אלה נקח, כבקיעות נציג השוק במזרח-התיכון, קלוד שאסון, שהעיר את הערותיו לנושאים שהועלו.

שעות אחר-הצהריים הוקדשו לדיון מדיני. חבר הכנסת עוזי לנדאו העלה את בעיות הרפטרצייה של יהודי ברית-המועצות, שאלת חידוש העלייה, מאחזיפיה, ומצבם של היהודים בסוריה ובאירן. עיקר הדיון נסוב על המצב כשטחים. הנימה השלטת היתה ביקורתית ומסויגת. הדוברים הדגישו, שנוכח דעת הקהל האנטי-ישראלית, עליהם להתחשב כפוליטיקאים בהלכי הרוח בציובור. לפעמים היתה לנו הרגשה, שאנו נוכחים כדוברים של יריבים. הדרשית היה חם, סוער וטיפס לפעמים לטונים בבוהים.

יום העבודה השני הוקדש לשיתוף עם נציגי הסיעות הסוציאליסטית, הקומוניסטית, הליברלית, הקתולית, והשמר-נית. קשה במיוחד היתה השיחה עם הסיעה הסוציאליסטית.

בניגוד לחששות היתה מסיבת העיתונאים, שבה הופיע יושב-ראש הכנסת, שלמה הלל, כדובר בלעדי, שקטה יחסית. מלבד כמה שאלות פרובוקטיביות מצד עיתונאים קומוניסטים, התנהלה המסיבה באווירה של כבוד ונימוס.

הפגישה עם אגודת יידי ישראל בפרלמנט האירופי, בראשותו של מר תום גורמנטון, מברטינה, היתה, היחידה שהצטיינה באווירה לבבית ובביקורת מאוזנת.

חשיבות גדולה יש לייחס לשיחה עם סגן נשיא הנציבות, קרל היינץ נרדיס, הממונה על נושאי התעשייה, הטכנולוגיה, המדע והמחקר. השיחה יצרה הזדמנות להעלות מחדש את נושא שיתוף הפעולה המדעי והתעשייתי.

למחרת היום, הקשבנו כיצד האורחים לדין ראשון במליאת הפרלמנט האירופי על המצב בעזה. בדיון יכולנו לקלוט כסיפוק הדים חיוביים מהמבצע ההסברתי, המקיף והגמרי ששעינו. הנאומים של ראשי הסיעות היו מאוזנים יותר ומתונים יותר. טוף סוף שמענו נימה, שהטילה מידה כלשהי של אתריות למהומות גם על הערכים ולא רק על ישראל, כפי שהיה קודם לכן.

מובן שניצלנו גם את האירועים החברתיים להסברה. אציין את הארוחות עם יושב-ראש הפרלמנט האירופי, הלורד הנרי פלומב, ארוחת הצהריים של יושב-ראש שלמה הלל עם קלוד שאסון, ארוחת הצהריים של המשלחת עם הסיעה

שצריכה היתה להכין אותו לאשרור, ועדת Relations Exteriores, אכן השלימה את הכנתו כדי להביא להצבעה.

הבעיה היא שההסכם הזה צריך לקבל רוב של חברי הפרלמנט. כפי שאמר חבר הכנסת ארצי, צריכים להצביע בעדו לפחות 260 חברי פרלמנט מכל ארצות השוק המשותף, בהם אנשים ממפלגות שונות, מסיעות שונות, סוציאליסטים, קומוניסטים, רדיקלים, דמוקרטים-נוצרים וכיוצא באלה. היכולת שלנו להשפיע בשלטון-רחוק על כך שאכן כולם יבואו ויצביעו כפי שהיינו רוצים — — —

דן חיצון (הליכוד):
סגן מנכ"ל תרן וחפזל.

היו"ר ש' הלל:

היכולת שלי להשפיע עליהם אינה גדולה יותר מהיכולת שלי להביא את חברי הכנסת שלנו להיות נוכחים במליאה ולהצביע בעניינים שהם צריכים להצביע עליהם. אנחנו צריכים לדעת כי כך מנהגם של פרלמנטים, ושיקולים רבים, לעתים שיקולים זרים, משפיעים על דרך הצבעתם של חברי הפרלמנט. לכן הבעיה אינה מתמצה בכך שאנחנו פה ניתן להם מנה אחת אפיים, אלא עלינו לנקוט פעולת שכנוע שקטה ויסודית כדי להביא לכך שראשי הסיעות אכן יעשו מאמץ להביא את העניין לסידורו ולאשרורו בהקדם.

אכן, גם לספרד יש בזה עניין, ומקובל עלי שאנחנו לא צריכים לאשרר את החלק הנוגע ליחסים שכינינו לבין ספרד לפני שהשוק יאשרר את הפרוטוקול המונח לפניו.

כאמור, אנחנו חייבים לעבוד מתוך ההבנה, כי לפנינו עניין עם פרלמנט שהוא ככל הפרלמנטים, עם סיעות שונות, עם גישות שונות. אם הדברים אינם מוצאים חן בעינינו, זאת בעיה שלנו. חברי הפרלמנט האירופי נוהגים בדרך כלל לפי יכולתם והבנתם, ולפי מידת השכנוע שלנו. אני מאמין שמשרד החוץ עושה את מיטב יכולתו כדי שגם בבריסל וגם בנצינגוויט האחרות בבירות השונות של מדינות השוק המשותף ייעשה מאמץ לגיוס הקולות, ואכן במושב הקרוב, בחודש פברואר, יבוא הדיבר לאישור. מכל מקום, אינני חושב שתהיה תועלת כלשהי בדיון על כך במליאה.

ה. הודעת שר האוצר על מכירת חברת "פז"

לפני כשעתיים חתמתי על הסכם בדבר מכירת המניות של הממשלה ובתי-הזיקוק — והם חברה ממשלתית — בחברת "פז" בסכום של 95 מיליון דולר.

אני רואה חשיבות רבה במכירת חברת "פז" כראשית תהליך של מכירת חברות ממשלתיות. מדיניות הממשלה — — —

דן חיצון (הליכוד):

יש מלה עברית — — —

שר האוצר מ' נסים:

אין מלה עברית ראויה ומתאימה לעניין. בלועזית קוראים לזה privatization. עוד לא מצאתי מלה מתאימה שמביעה את המגמה הזאת.

אני רואה חשיבות רבה באירוע זה כאירוע כלכלי שיש לו משמעות לגבי המשך הדרך שלנו מכמה טעמים. אנחנו צריכים להפחית את מעורבות הממשלה במשק, כדי להגיע למצב שבו המשק, שמצוי היום בידי הממשלה, יתיעל כדי ליצור מקורות

דן חיצון (הליכוד):

אדוני הישכר-ראש, דברי מכוונים אליך. אין להבין את ההתחמקויות והדחיות של הפרלמנט האירופי, שנמנע מלאשרר את ההסכם. הפרלמנט האירופי אשר לאחרונה הסכים עם סוריה, לוב ותוניס, והרי אלה מדינות דמוקרטיות מאוד...

ההסכם שנודעה אמור לתת הטבות לייצוא החקלאי, ובעיקר הורדת מכסים. היום אמור היה להיכנס לתוקפו הסכם מכסים חדש בין ישראל ובין ספרד ופורטוגל. הסכם זה אמור לתת הקלות מכסים לייבוא מספר: למשל, המכוניות "פורד פיאסטה", "אופל קורסה", "סיאט" ו"רנו" היו אמורות לקבל הנחות גדולות במכסים. אני מבין שהיבואנים בישראל לוחצים לאשר את ההסכם. אני קורא לממשלה לאשר את ההסכם בצמוד לאישור הפרלמנט האירופי את ההסכם שלנו עם השוק המשותף.

לישראל יש גירעון גדול בסחר עם מדינות השוק. כל שנה יש לנו גירעון של 2 — 3 מיליארדי דולר. למעשה, מן ההסכם שבינינו לבין השוק מרווחתה בעיקר הקהילה האירופית, ישראל קצת פחות. זו דו-פרצופיות. ישראל מתדפקת על הדלתות ומתבהה.

משום חשיבות הנושא, אני מציע שנקיים דיון על ההסכם המוצע שנודעה, כי אינני מאמין שהוא יאושר בחודש פברואר הקרוב.

היו"ר ש' הלל:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת דן חיצון. לא מקובל עלי שנקיים דיון במליאה, משום שהדיון לא יתרום דבר וחצי דבר להקדמת האשרור של הפרוטוקול במליאת הפרלמנט האירופי.

מקובל עלי מה שנאמר עליידי חבר הכנסת חיצון, שההסכם הזה הוא בעל חשיבות רבה לייצוא שלנו. לכן אני בטוח שנציגו בבריסל, נציגו ליד השוק המשותף, עושים כמיטב יכולתם, חרף האווירה הקיימת, להביא לכך שהאשרור לא יידחה. אני עדיין מקווה שההסכם יבוא לאשרור, כפי שנאמר לנו, בחודש פברואר. אני מקווה שזה יתבצע כפי שנאמר לנו, אם כי אין לי ברגע זה ידיעה מפורטת אם הוועדה

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, לפני שאנחנו עוברים לסעיף הכא בסדר-יומנו — המשך הדיון בהצעת התקציב — אני רוצה לתת את רשות הדיבור לשר האוצר, שימסור הודעה קצרה בעניין מכירת חברת "פז". אני מנצל הזדמנות זו כדי לאחל לו החלמה מלאה. ברוך רופא חולים.

שר האוצר מ' נסים:

תודה.

דן חיצון (הליכוד):

זאת חשובה על הדיון על התקציב?

היו"ר ש' הלל:

לא. זאת הודעה שהשר מבקש למסור לכנסת בעניין מכירת חברת "פז".

שר האוצר מ' נסים:

אדוני הישכר-ראש, כנסת נכבדה, להודעתי יש קשר לדיון על הצעת התקציב, אבל הייתי מבקש למוסרה גם לולא היה לה קשר עם הדיון על תקציב המדינה.

היו"ר ש' הלל:

שאלה מהמקום. בבקשה, אם השר מסכים.

שבח וייס (המערך):

אדוני השר, קודם כול אני מאחל לך בריאות ושמח שאתה אתנו.

היו"ר ש' הלל:

זו לא שאלה.

שר האוצר מ' נסים:

זו משאלה.

שבח וייס (המערך):

האם המדיניות הזאת, הבאה לידי ביטוי, כל כך נמרצת בעסקה האחרונה, מקובלת על הממשלה כולה?

שר האוצר מ' נסים:

ודאי. הממשלה, באמצעות החלטותיה ועל-ידי הקמת ועדת שרים מיוחדת, האיצה כמה פעמים את ההליך.

שבח וייס (המערך):

תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת חייכון, רצית לשאול שאלה, או להעיר הערה?

דן חייכון (הליכוד):

תסביר את הפרוצדורה.

היו"ר ש' הלל:

חייכך נגיע לפרוצדורה. בינתיים נשאלות שאלות ענייניות. חבר הכנסת ויינשטיין, בבקשה.

אוריאל ויינשטיין (הליכוד):

כבוד השר, האם אנחנו צפויים בעתיד הקרוב להודעות נוספות מסוג זה?

היו"ר ש' הלל:

אני חושב שהשר אינו חייב להשיב על שאלה זו. חבר הכנסת לין, בבקשה.

אוריאל לין (הליכוד):

אדוני השר, האם נוכח העובדה שמשדר האנרגיה מתכוון עכשיו — אני מבין שזה גם בהסכמת האוצר — להנהיג רפורמה במשק הדלק —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת אוריאל לין, זה לא דיון. האם יש לך שאלה עניינית?

אוריאל לין (הליכוד):

השאלה היא: האם ניתן לבעלים החדשים הבטחות שתכלולנה את ידי הממשלה בהנהגת רפורמה במשק הדלק?

שר האוצר מ' נסים:

כלל וכלל לא. הרכישה נעשתה ביודעין שרפורמה במשק הדלק עשויה להיות מיושמת בקרוב, והקנייה, על-פי טעיף מפורש בהסכם, נעשתה ביודעין שרפורמה כזאת עתידה להתמש.

היו"ר ש' הלל:

תודה. חבר הכנסת יאיר צבן מבקש הצעה לסדר.

תעסוקה חדשים וגם כדי להגדיל את ההשקעות בישראל. במקרה זה מדובר בהשקעת חוץ של 95 מיליון דולר.

אנחנו רואים חשיבות בתהליך זה. מסיבה נוספת, בעת שהגשתי את הצעת תקציב המדינה עמדתי על ההיקף האדיר של החוב הלאומי שלנו, וכאשר כולנו שואלים את עצמנו כיצד נשכיל להקטין את החוב הלאומי שלנו, התשובה היא שאין לנו הרבה דרכים לבד מהשאפה למנות תקציב גירעוני גדול.

אבל, אני רוצה להודיע לבית שהסכום הזה, לכשיתממש, וכן כל ההכנסות ממכירת חברה ממשלתית נוספת, יהיו קודש להקטנת החוב הלאומי שלנו.

אני רואה בזה חשיבות רבה, כדי לאפשר למשק הישראלי להגיע למצב שבו ייוותרו משאבים לצמיחתו. אני מקווה ומאמין שלא יימצאו אנשים אשר יסבירו כי מכירת חברה ממשלתית תכליתה, או תוצאותיה, הן הגדלת ההוצאות בתקציב המדינה. דבר זה אינו מתקבל על הדעת ועומד בסתירה מוחלטת ליצר של הקטנת החוב הלאומי שלנו.

אני מקווה שהממשלה, באמצעות ועדת שרים שלה, והוא הדין בוועדת הכספים של הכנסת, יאשרו את ההסכם שנחתם היום; תזוהי יהיה ראשית דרך במשק הישראלי. תודה רבה.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

למי נמכרה החברה?

שר האוצר מ' נסים:

לחברה בבעלות יהודי מאוסטרליה ששמו ג'ק ליברמן.

היו"ר ש' הלל:

האם אדוני השר מוכן להשיב על שאלה מהמקום של חבר הכנסת שוסטק?

שר האוצר מ' נסים:

כן.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

האם היה מכור לעניין הזה?

שר האוצר מ' נסים:

כן. ודאי. הנושא טופל במשך שנים רבות. היו עשרות הצעות שנבדקו על-ידי צוות —

אליעזר שוסטק (הליכוד):

והם זכו במכר?

שר האוצר מ' נסים:

ודאי. בסיום המשא ומתן נשאר מספר ניכר של מועמדים. זו היתה ההצעה הגבוהה ביותר, לא היה עולה על דעתנו למכור את החברה או את חלקנו בחברה. אלא לאחר שקיבלנו חוות דעת מקצועית של "First Boston Corporation", זה הגוף שהוזמן כדי ליעץ לנו בתהליך ה-Privatization. חוות הדעת קבעה שאומנם המחיר הוגן ונכון.

שבח וייס (המערך):

ברשות היושב-ראש אני מבקש לשאול שאלה קצרה.

היו"ר ש' הלל:

שאלה קצרה, בבקשה, כי הוגשה בקשה להצעה לסדר אתה רוצה לשאול שאלה או להציע הצעה?

שבח וייס (המערך):

שאלה קצרה.

— הצעה לסדר: הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988; הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4); הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

ו. הצעה לסדר

אסור לאכזר את השליטה על משק הדלק. אני מבקש שהיושב-ראש לא ינקוט פרוצדורה רגילה, שלפיה העניין נדון תחילה בוועדת שרים ואחר כך בוועדת הכספים. אני מכיר את כל הפרוצדורות. הנושא הוא בעל חשיבות ציבורית לאומית מדרגה ראשונה והוא מחייב דיון עקרוני במליאת הכנסת.

היור' ש' הלל:

תודה. חברי הכנסת, על-פי התקנון — במקרה כזה שהממשלה מביאה הצעה ומבקשת דיון, או כפי שכתוב בסעיף 35 לתקנון: "הממשלה רשאית בכל עת למסור בכנסת ההצעה או הצהרה, ולפי דרישתם של שלושים חברי כנסת יקרים עליה דיון כעבור 24 שעות משעת מסירת הדרישה ליושב-ראש הכנסת, אולם רשאית הממשלה לדרוש שדיון על-פי דרישה כאמור ידחה ל-48 שעות נוספות".

מאחר שאני יכול לפעול רק על-פי התקנון — נמסרה ההצעה מפי הממשלה. אם אני אקבל פנייה של 30 חברי כנסת לקיים דיון על ההצעה שנמסרה מטעם הממשלה, אכן אפעל לפי התקנון. אינני מצא דרך לחרוג מן התקנון.

לפיכך, בנתיים רשמנו לפנינו את ההצעה שר האוצר על ההסכם למכירת חברת "פז" וכל האפשרויות האחרות הרי הן כתובות בחקנון.

יור' צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, אני מצטרף לאיחולי ההחלמה לשר האוצר. אני מצטער שדו"ר התוצאה הראשונה של החלמתי.

הגשתי הצעה דחופה לסדר-היום ואני מודה לשר האוצר שמסר הודעה, המסירה כל ספקות לגבי העניין. נוכח החשיבות הכבדה של הנושא מבחינת המשק הלאומי, שהרי חברת "פז" מהווה נתח ארי במשק הדלק, ומכיוון שיש כאן צעד חסר תקדים, לרעתי, העומד בניגוד למסקנה הסופית של מבקר המדינה בדיון-וחשבון האחרון שלו על חברת "פז", שבו הוא אומר באופן חריג — ומבקר המדינה אינו מתערב, בדרך כלל, בשיקולי מדיניות — שהוא ראה חובה לעצמו להזהיר את מדינת ישראל מפני מכירתה של חברת "פז" — — —

דן תיכון (הליכוד):

זה לא נכון, זה פשוט לא נכון. זה לא כתוב בדוח האחרון. זה כתוב בדוח שהוגש לפני שלוש שנים.

יור' צבן (מפ"ם):

זה מופיע בדוח האחרון מינואר 1986 שמצרי בידי. מינואר 1986 לא עברו שלוש שנים. מבקר המדינה אומר במפורש, בנימוקים שאינם נימוקים קוניונקטורליים, שלמדינת ישראל

ז. הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988;

הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4), התשמ"ח — 1988;

הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשמ"ח — 1988*

(קריאה ראשונה)

היור' ש' הלל:

אנו עוברים לסעיפים ג', ד' וה' בסדר-היום: הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988, הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4), התשמ"ח — 1988, והצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשמ"ח — 1988, המובאים לקריאה ראשונה.

אני רוצה לומר בפתח הדברים, כי בתום הישיבה הקודמת, שבה נדונו חוקים אלה, הודיע יושב-ראש הישיבה, כי נותרו שני נושאים בלבד, משום שכמה חברי כנסת שהוא קרא בשמותיהם לא היו נוכחים באולם וכמה חברי הכנסת נרשמו בצורה אלגברית, כלומר לא בשמותיהם אלא בשם הסיעה, ולא היה ידוע מי הוא חבר הכנסת האמור לדבר. היום קיבלנו פנייה מכמה חברי הכנסת, שאומנם שמותיהם נקראו והם לא היו נוכחים, או ששמותיהם לא נרשמו אלא שם סיעתם, והם מבקשים שנאפשר להם להשתתף בדיון, אף כי יושב-ראש הישיבה הודיע, כאמור, שנותרו שני נושאים בלבד. בהתייעצות עם חברי סגני יושב-ראש הכנסת החלטנו להתיר לכל אלה שלא היו נוכחים באולם, או ששמותיהם לא צוינו ברשימה אלא צוינו בה שמות סיעותיהם, להשתתף בדיון הזה.

אורה נמיר (המערך):

אם ירצו.

היור' ש' הלל:

כמובן, בתנאי שירצו לרבר. אין אונס. לא נעשה פה מעבר למה שההיגיון מחייב.

* "דברי הכנסת", חוב' ט"ז, עמ' 1630.

אבל, אני כבר רוצה לומר, שחבר הכנסת שאקרא בשמו הוא לא יהיה נוכח, דינו כאילו ניצל את רשות הדיבור. יתר על כן, על דעתם של חברי לנשיאות אני רוצה להודיע, כי להבא נקפיד על כך, שגם בדיון סיעתי, אם ייקרא שמו של חבר הכנסת והוא לא יעלה לנאום, או שלא יופיע שמו בצורה מפורטת — אלא אם כן הוא ביקש מיושב-ראש הישיבה או מיושב-ראש הכנסת לדחות את מועד נאומו ובקשתו נתקבלה. — יראו אותו כאילו ניצל את זכות הדיבור שעמדה לרשותו. לכן, לא זו בלבד שאין במקרה הזה כדי להוות תקדים, אלא אני מצוין כדי שיהיה ברור, שלהבא אנחנו נקפיד על סדר הנושאים כמפורט ברשימה, אלא אם כן ניתן היתר ספציפי לחבר הכנסת זה או אחר, או לסיעה זו או אחרת, על-פי בקשתם.

עכשיו אקרא לחברי הכנסת לפי הסדר שברשימה, ואני חוזר ומדגיש: מי שאקרא בשמו והוא לא יהיה נוכח, דינו כאילו ניצל את זכות הדיבור הנוספת שניתנה לו בדיון על התקציב.

רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב יוסף — הוא איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן מרדור. סליחה, הוא ביקש ואני אישרתי את בקשתו לנאום מאוחר יותר. אני מתנצל.

רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק פרץ, ואחריו — לחבר הכנסת גרעון גדות.

יצחק פרץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בפתיחת דברי אני רוצה לאחל החלמה מהירה לשר האוצר, ואני מקווה שבעקבותיו

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4): הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

לא מהאופוזיציה — שכרוכה בהן.הוצאה כספית כלשהי, כי יש מסגרת תקציבית: הייתי מקבל את זה אילו חזרנו אחורה וחשבנו על מהות תפקידו של חבר הכנסת. האומנם תפקידו של חבר הכנסת הוא לשכת בוועדה כלשהי — בוועדת החינוך, בוועדת העבודה, בוועדה הדנה בנושאי הבריאות — ושנה תמימה, לעבוד ולעסוק בנושאים שהוא מופקד על ביקורתם —

גדעון גדות (הליכוד):

למה לא דיברת על כך בסיעת המערך?

יצחק פרץ (המערך):

סליחה, מי אמר לך שלא דיברתי?

גדעון גדות (הליכוד):

למה לא קיבלו?

יצחק פרץ (המערך):

לא קיבלו? מי אמר לך שלא קיבלו?

היורר ש' הלל:

לא כל מה שמדברים כסיעת המערך מדליפים, יש דברים

שלא מדליפים אותם.

יצחק פרץ (המערך):

אני חושב שאתה תצטרף לדברי. תהיה בטוח שאתה בעד אותם דברים שאני מדבר עליהם, אלא שלא הקשבת עד הסוף.

גדעון גדות (הליכוד):

לא די להיות בעד.

יצחק פרץ (המערך):

אם אתה היתה בעד ואני אהיה בעד ונשכנע אחרים, תראה שאנחנו נשנה כמה דברים.

אני חושב שהממשלה יכולה בהחלט לקבוע מסגרת-גג לתקציב ולהשאיר לוועדות השונות לקבוע את הפרטים, גם את סדרי העדיפויות הפנימיים של משרד זה או אחר. לא ייתכן המצב שבו יושבת רק ועדה אחת בכנסת, ועדת הכספים — עם כל הכבוד וכל ההערכה — והיא קובעת כשביל החינוך ובשביל הבריאות ובשביל כל הנושאים האחרים. הרי חמדי לה תפיסה שונה לחלוטין מזו של חברי הכנסת בוועדות השונות, וזה חל על כל חברי הבית. האם לא הגיע הזמן שישתנו הדברים האלה?

אביא דוגמה נוספת. מחר נחגוג את חגה של הכנסת. לפני שנה העלה כבוד היושב-ראש את הנושא של ערי הפיתוח — זו היתה הצעה שלי לסדר-היום. התוצאה של אותו דיון, שהיה חגיגי מאוד, ובו השתתפו כולנו, והזמנו אליה את כל ראשי ערי הפיתוח היתה הבטחתנו להם שנפעל לחקיקה בנושא הזה.

הוגשה הצעת חוק של שני חברי כנסת, של חבר הכנסת דוד מגן ושל. היא נמצאת בדיון במשך שנה תמימה. היא עברה לאוצר וחזרה לכאן. אני חושב שהחלטת כנסת מחייבת את השר, את הממשלה ואותנו. לא ייתכן, שהכנסת מחליטה על ייוס חוק, חבר הכנסת מגישים הצעת חוק, ועתה באים ואומרים להם: סליחה, אין לנו כסף, איננו יכולים לעשות זאת. דבר כזה צריכים להביא בחשבון.

הודעתי, ואני שב ומדע: אם לא תתקבל הצעת החוק בכנסת בקדנציה הזאת, לא אצביע בעד חוק התקציב. אינני מוכן, שאחרי שנת עבודה שלמה שלי ושל חבר אחר, ולאחר שעשינו הכול למען אותה נושא, יאמרו לנו היום שאין כסף.

תהיה מערכת הבריאות במדינה בריאה, כי משרד הבריאות וכל מה שקורה בתחום הבריאות במדינה תלויים, בעצם, בבריאות שלך, אדוני שר האוצר. לכן אני מאחל לך בריאות טובה מאוד.

לצערי, התקציב המוגש לנו הפעם אינו מחדש לנו חידושים, וגם לא מצאתי בו פתרונות לנשאים החברתיים שאנחנו מדברים עליהם, מכריזים עליהם בוקר, צהריים וערב, כולנו, מכל הסיעות. לכן אני חושב, אדוני שר האוצר, שהגיע הזמן שתקציב המדינה יוגש לכנסת לאחר שנקבעו בו בדיוק סדרי העדיפויות שלו, ולא תקציב שאנחנו חייבים לעשות אותו טלאים על גבי טלאים. משק לא יכול להתנהל כך חמדי, לחיות כך מן היד אל הפה — גם לא במצבנו. הגיע הזמן שהאוצר, ושר האוצר בראשו, ישבו על המדוכה ויבדקו פעם אחת את כל הצרכים האמיתיים של המדינה. זה אינו חייב להיעשות ערב הגשת התקציב, אלא להיפך, אחרי הגשת התקציב, כי אז אולי נהיה פנויים מלחצים. אז אולי נדע מה היא המדיניות הברורה של הממשלה בתחומי החברה, בתחומי הרווחה, בתחום פיתוח המשק ותכנונו. היום איננו יודעים זאת. מדי שנה בשנה מניחים תקציב ואומרים: אילוצים. עד מתי אנחנו נחיה רק על-פי אילוצים?

אני הייתי רוצה שיקרים פעם אחת דיון על הסובסידיות. האם לא הגיע הזמן שנקבע לעצמנו דרך — סובסידיה לנצרך או סובסידיה למצרך? כל שנה אנחנו מתווכחים על שיעור הסובסידיות ועל זהות הנהנים מהן. אני חושב, שכאשר אנו קובעים שהסובסידיה היא למצרך, אנחנו פוגעים במשפחות מרוכות הילדים ובשכבות מעוטות ההכנסה. אולי הגיע הזמן שנחשוב על זה, ולא כעת לחץ.

אני רוצה שנבדוק — והתחלת בזה: אדוני שר האוצר, אך חזרת כך — את עניין מתן ההעדרות וההנחות לכל מאן דרבי. זה עולה הרבה כסף למדינה, צריך לבדוק את זה. אבל אין להסתפק בבדיקה, אלא יש גם להגיע לאיזון הסכמה, לאיזון החלטה, כי כל ההעדרות האלה וכל ההנחות האלה הקיימות במשק, ורק לחלקים מסוימים ממנו, לא לכולם, לא תואמות חמדי את צורכי המשק והחברה.

בישיבה של הנהלת הקואליציה אמרתם גם אתה, שר האוצר, גם ראש הממשלה וגם שר החוץ שלושה דברים חשובים מאוד: צריך להתחשב בצורכי המשק, בצורכי השעה, חובת השעה ומשמעת עצמית. אלה ביטויים שחזור כל הזמן בכל מהלך הדברים. אני מסכים עם כולם. אבל מתי? — כאשר אנו יושבים באמת ודנים לגופם של עניינים והגשת התקציב נעשית בצורה אחרת. מכפי שהיא נעשית היום. אי-אפשר גם להגיש תקציב שהוא טלאי על גבי טלאי וגם להגיד: זה מה שיש. יכול להיות שעכשיו נקבל ש"ז מה שיש". יכול להיות שעכשיו נצטרך להצביע על מכלול התקציב שהוגש בצורה זו.

אני יודע שמחר אנחנו הולכים לבחירות, ואז יגידו שוב: השנה הזאת אינה כשרה לשנינו. ובכן, מתי ייעשו השנינו? אחרי הבחירות — זה לא טוב; לפני הבחירות — זה ודאי לא טוב; באמצע שנת בחירות — לא טוב. מתי תגיע הממשלה למסקנה שהיא צריכה לבדוק את עצמה ולהיכן תוכנית כרורה? זו אינה חייבת להיות תוכנית לשנה אחת, זו יכולה להיות תוכנית-חומש, ואת התוכנית הזאת יש לקבוע — יושב כאן מוזכר ההסתדרות — בהסכמה עם ההסתדרות ועם התעשיינים. נשכ פעם אחת יחד ונקבע מה הן העדיפויות של המדינה ונגיש תוכנית כרורה שאפשר יהיה להתחייב אליה.

אני רוצה גם להעיר כעקבות ההחלטה או הבקשה, שלא יוגשו הצעות חוקים של חברי הכנסת — כרור, מהקואליציה,

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988; הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4); הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, קודם כול, אדוני שר האוצר, ברכות להחלמה מהירה. מי ייתן וביראותך תהא טובה אפילו מהתקציב הנאה שהבאת לפנינו.

אדוני השר, אני שמח שאתה יושב כאן במשך הדיון כולו, שכן אני מבקש לקיים אתך שיחה. אינני מתכוון לנאום נאום חוצב להבות, שהרי הנושאים המנוגים לפנינו אינם נושאים, שצריך לנהל עליהם קרב. הישיבה של ממשלת האחדות הלאומית בתחום הכלכלי מאז הקמתה ועד היום מרשימים מאוד, ועל כן דומה שאפשר היום — בעיקר לנוכח התקציב שהבאת בפני הכנסת, שהוא תקציב טוב מאוד, יחסית כמוכח — לקיים דיון עם המבט קדימה ולבחון את הדברים בראייה לעתיד.

אני מעריך, ומניח שגם אתה תסכים שעם התקציב הזה אנחנו עדיין עומדים בפני עיוות אסטרטגי בתחום המדיני-הכלכלי-החברתי, הבא לידי ביטוי מוחשי בכך, שמתקציב של כ-52 מיליארדי שקלים הוקצבו רק כ-19 מיליארדי שקלים לתקציבי פיתוח, מהם כשליש להשקעות בענפי שירותים כגון: חינוך, בריאות וכיוצא באלה, וכשליש נוסף להשקעה בענפי המשק. ההשקעה לפיתוח התעשייה, למשל, מגיעה לכחצי מיליארד שקלים בלבד, קרי: כ-1% מהתקציב. נדמה לי שזהו נתון עצוב ביותר בתקציב הזה.

ואם לא די בכך, הרי כמעט מחצית התקציב, 49% ממנו, מוקדשת לפירעון חובות. ההכנסות הצפויות מזה הן רק בשיעור של 24.4 מיליארדי שקלים, ומתוכם רק כ-6.1 מיליארדי שקלים הם מלוות ומענקים, שאנחנו אמורים לקבל מארצות חוץ, מארצות-הברית.

נוסף על כך, הגירעון המקומי המתוכנן לשנת התקציב הבאה דומה לרמתו הריאלית של הגירעון המקורי לשנת התקציב החולפת. מימון כל הגירעון יעשה על-ידי גיוס הון מהציבור. אתם אומרים שהדבר כלול במסגרת התקציב, כי על אופן מימון הגירעון במסגרת יוחלט במהלך השנה.

והנה, שר האוצר מרובה, ובצדק, להסביר בימים האחרונים כי רעת הרעות היא גדולה של התקציב הגירעוני. הווי אומר, כל מאמציו הגדולים ביותר של שר האוצר הופנו להקטנת התקציב ולהקטנת הגירעון, אשר הגיע, לדבריו, מפנים ומחוץ לכלל 115 מיליון שקל. זהו סכום אגדי. אני מצטט כאן, כמדומני, את דבריו של סגן שר האוצר מר עדן אמורי, הטוען שיהיה צורך בהקטנה של כ-2 מיליארדי שקל נוספים לפחות בתקציב כדי שיהיה אפשר להבטיח, או לנסות להבטיח, את הורדת האינפלציה אל מתחת לשיעורים המצויים במסגרת הצפי בתקציב הנוכחי, לפחות.

אם אמשיך לצטט אותך, אדוני סגן השר, הרי גם אתה טוען שהפחד הגדול ביותר שלך הוא מפני 1.7 מיליארד ש"ח של מחזור חובות הממשלה לאזרחיה.

סגן שר האוצר ע' אמורי:
מלוות חובה.

גדעון גדות (הליכוד):

מלוות חובה. מתוך ניסיון העבר ברור, שרק כ-50% מכלל מלוות אלה ניתן למחזר, ואולי לנו אם כך יהיה הדבר להבא, שהרי אנחנו ממשכנים לא רק את עצמנו אלא גם את ילדינו, גם את כספם של ילדינו, אצל אזרחי מדינת ישראל לעתיד, ואפשר גם שאנחנו ממשכנים את כספם של אזרחי ארצות-הברית לעתיד — הסיוע שהם אמורים להגיש לנו שוב ושוב.

ייתכן, ששר האוצר יאמר שחלק זה אפשר לעשות עכשיו חלק אחר יידחה. בבקשה, אני מוכן לקבל גם הצעה זאת. אבל, אני עומד על כך שתהיה מסגרת כלשהי.

פתחתי את דברי בנושא הבריאות. עד מתי יימשכו השכיתות במערכת הבריאות? האוצר יגיד שההסכם של קופת-חולים אינו תקף. האוצר הודיע גם היום, שאינו מקבל את ההסכם שעשתה קופת-חולים עם הרופאים. רופאי המדינה שובתים, והחולים סובלים. צריכה להיות כתובת לעניין הזה. לו היתה זו השכיתה הראשונה — נחא, אבל אין זה כך. צריך לסיים כבר את הוויכוח הזה. לא ייתכן, שהמערכת הזאת תהיה חולה תמידית.

שר האוצר מ' נסים:

לפני כחודשיים-שלושה נעניתי לפנייתו של מזכיר ההסתדרות למנות צוות שיגיע להסדר בדבר מבצע חיטול תורים בבתי-חולים. הצוות התחיל לעבוד, הוא התקרב מאוד לשלב המלצות. בתוך אותו זמן, כאשר ישבו בצוות גם נציגי קופת-חולים הכללית, תממה הנהלת קופת-חולים על אותו הסכם מפורסם, שהודעתי שאנחנו לא מכירים בו ולא ניתן יד למימוש. אנחנו קיבלנו את ההצעה המקורית הזאת של מזכ"ל ההסתדרות, העלינו אותה כמה פעמים, וגם מעל בימת הכנסת לפני כמה שבועות, ומתנהלים בידורים עליה. אם יתנהלו הדברים כך, יהיה מקום להגיע לתפיסה כוללת של דרך הטיפול בבעיה. ברור, שדרך אחרת — אין.

ישראל קיסר (המערך):

השר אומר שאין דרך אחרת. ובכן, יש דרך אחרת: רופאי המדינה הם רופאים, שהוא ממונה עליהם ישירות. יעשה הוא הסכם אתם. כך נפתור לפחות חלק מהבעיה.

יצחק פרץ (המערך):

משתי התשובות האלה אני מכין, שהבעיה לא תיפתר. הבאתי רק דוגמה אחת. זהו חלק מהבעיה, והלוואי שזאת היתה הבעיה היחידה.

אינני רוצה להאריך בדברים, אני רוצה להתרכז בנושאים העיקריים. אינני רוצה לשוב ולהזכיר את מס היסף, את הפחתת עלות העבודה, מול נושא הילד הראשון כביטוח הלאומי. אתה יודע, ש-95,000 איש אינם מקבלים את ההחזר שמגיע להם, ואתה גם יודע את הסיבות לכך. המצב הוא, שאנחנו נותנים ביד נדיבה למי שלא מגיע להם, ואנחנו חקיפים יותר כלפי מי שמגיע להם. אדוני, שר האוצר, אני תובע ממך איתן. אם ביטלת כבר את מס היסף — לפחות בעבור הילד הראשון אין צורך לבטל את הקיצבה. אם אתה מתכוון להפחית את עלות העבודה כ-1.6 מיליארד — יש הרבה מקומות, שאין בזה צורך. ראה את ערי הפיתוח כאחד הנושאים המרכזיים, שצריך להקדיש להם את כל המשאבים האפשריים. כששואלים מאיפה לקחת משאבים, עשה את החשבון: אם מחצית מ-1.6 מיליארד לא מגיעה לחלק מאותם אנשים, היא יכולה להיות מושקעת בערי הפיתוח. אסתפק גם ברכע מסכום זה. תתחיל השנה עם רבע.

הו"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת פרץ. רשות הדיבור לחבר הכנסת גדעון גדות, ואחריו — לחבר הכנסת מאיר כהנא; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת אמנון לין; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת עובדיה עלי; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת שלמה עמר; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת מיכאל איתן; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת בנימין כן-אליעזר; ואם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת דן תיכון.

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4): הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

אין בו תועלת, שהרי הוא החזר חובות. אם הם יראו שאנחנו רציניים, שאנו מתכוונים לבצע תוכנית תלת-שנתית, ואם נאמר להם: כואו נגיע להסדר בעניין הזה, אני משוכנע שיהיה עם מי לדבר, לפחות על תחילת התליך.

המישור השני הוא מישור הקשור לתחום של המיקרו, ובתחום הזה, רבותי אנשי האוצר, הייתי מציע לכם שבמהלך השנה הקרובה, במסגרת ההיערכות הזאת, במסגרת תוכנית תלת-שנתית, תארגנו קבוצת עבודה שיהיו חבריה בה כל המנכ"לים של משרדי הממשלה שיכנו תקציב חדש, אשר יהיה בבחינת "פריש-מיש" אתן לכם רק נתון אחד: יש כמדינת ישראל 15 גורמים שונים — בחינוך המקצועי, בשלושה משרדים, לוויינים של ההסדרות, רשת "עמל", של אגודות אחרות כמו "אורט" — 15 גורמים שונים העוסקים בחינוך המקצועי, ואני לא צריך לדבר על הכפילות המוחלטת. לכן, כל מה שאני מציע, הוא, שועדת מנכ"לים תעסוק בכל התקציב.

יכול להיות שיגיע הרגע שבו יהיה על שר האוצר להתייחס לתקציב כולל, שיהיה מחולק לסעיפים על-פי משרדים, ומה שאנחנו דורשים היום מהמנכ"ל בחוק יסודות התקציב, נדרוש מהשר, והוא יהיה אחראי לביצוע התקציב, אז, אדוני השר, לא יעמוד כאן איש וידרוש ממך פתרון לבעיית הרופאים, או פתרון לבעיית המיקרוביולוגים, או פתרון, לבעיית העובדים הסוציאליים. זאת תהיה בעייתו של השר הממונה, הוא יצטרך לתמוך עם התקציב.

לכן, מה שאני מציע הוא לנצל את השנה הזאת — שתהיה, אינשאללה, שנה טובה, מבחינת ההיערכות — להיערכות גם בתחום המיקרו, גם בתחום המיקרו, כך שלקראת השנה הבאה נוכל באמת לראות אור גדול יותר בקצה המנהרה, תודה רבה, אדוני.

היידר ש' הלל:
תודה רבה לחבר הכנסת גדעון גרוד, חבר הכנסת מאיר כהנא איננו באולם, אני מוחק אותה מן הרשימה. חבר הכנסת אמנון לין איננו באולם, אני מוחק אותו מן הרשימה. רשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה, ואחריו — כפי שקראתי בפניכם את הרשימה.

עובדיה עלי (הליכוד):
אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, כבוד שר האוצר משה נסים, שר האוצר לשעבר יצחק מודעי, כמדומני שהכול מסכימים שמדינת ישראל עשתה בשנתיים האחרונות כמעט את הלא-יאומן בכלכלתה: מאינפלציה של מאות אחוזים, הגענו לאינפלציה של 16% בלבד ועוד היד נטויה, אני מקווה ומתפלל לכך שכתוך שנתיים-שלוש שנים נוכל להתכרך באינפלציה ברמה אירופית, קרי אינפלציה של 2%, 3% ולא עוד.

וזאת אף זאת: התוכניות הכלכליות שהועלו ויושמו בשנים 1985 ועד היום הובילו ליציבות משקית, ואף קירבנו אל דרך המלך, שאמורה להוביל את המשק הישראלי לצמיחה ולהבראה כלכלית. על כך ועל כל שאר הטובות שצמחו לנו מכך עלינו להודות לאדוני מדינת ישראל, שאלמלא המן מספקני אם היינו מגיעים לאן שהגענו. מובן, שיש גם להודות לאיתנות עמידתם של ירידי שר האוצר לשעבר, מר יצחק מודעי, ושר האוצר הדין, מר משה נסים, שעמדו איתן בפני כל הרישות והתביעות, שהיו צודקות וצודקות פחות.

מובן, שהתוכניות הכלכליות לא השיגו את כל יעדיהן, והיו אף דברים שנתקלקלו באותן שנים טובות שאנו מדברים

נוכת כל אלה, רבותי, אדוני היושב ראש, יש לפעול היום בשני מישורים מקבילים, ויש להביא בחשבון שהזמן העומד לרשותנו קצר מאוד. שני המישורים, רבותי, הם: האחד — מישור ההיערכות התקציבית הלאומית שלנו בתחומים של המקרו; השני — מישור ההיערכות שלנו בתקציב הלאומי בתחום המיקרו. אסביר למה אני מתכוון.

במישור הראשון: מאחר שמחצית התקציב מופנה להחזר חובות ורק כ-6 מיליארדי שקלים מתוכם אנחנו אמורים לקבל בחזרה — סליחה גם זה לא, שהרי יש לחלק את זה —

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
לא, לא. התכנון הוא שכ-16 מיליארד שקלים —

גדעון גרוד (הליכוד):
16 מיליארד שקלים? זאת אף?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
כפי שמחזרנו השנה הזאת.

גדעון גרוד (הליכוד):
אני לא מתכוון למחזור, אני מתכוון לעזרה מבחוץ. חכה נא.

מאחר שאפשר למחזר רק 6 מתוך 25 מיליארד שקלים, מאחר שלא ניתן עוד לחשוב על קיצוץ בתקציבי ביטחון, מאחר שאנחנו תקועים, עמוק, בתוך הניגוש הזה, ומשום שלאחר שלוש שנים של הפעלת חוק יסודות התקציב, בא האוצר ומבקש לעשות אותו חוק של קבע — כלומר, היערכות עתידית, רוצים לדעת, אף הדברים יהיו בעתיד — כל מה שאני מציע הוא שיחשבו השנה הזאת כרצינות איך להגיע לשנה הבאה עם תקציב שיהיה לשלוש שנים ולא לשנה אחת, כי במסגרת תקציב לשלוש שנים יהיה אפשר לא למכור את שנות החתונה אלא להבטיח את פיתוח כלכלת המדינה בטווחים של שלוש שנים ולא של שנה אחת. אז יהיה אפשר לפנות אל ארצות-הברית — שמעו בזהירות רבה, אני לא חושב שאנו צריכים לפחד מכן. שאנשים יגידו לנו שמדינת ישראל אינה מקיימת הבטחות, או אינה משתדלת או אינה מסוגלת להחזיר את חובותיה — ולומר לה: ראו נא, הרי כל כסף שאחם נותנים לנו עכשיו נכנס למסגרת אותו מחזור, וממילא אנחנו צריכים להחזיר לכם את הכסף בחזרה. אם כן, מה הרווחנו? כואו נגיע להסדר, למעט הסיוע הצבאי, לא עוד חיתנו לנו כסף. סגרו כאן את החשבון, וחזרו לנו על החוב הזה.

דן תיכון (הליכוד):
זה לא הולך ככה, גדעון, גם להם יש ממשלה וקונגרס.

גדעון גרוד (הליכוד):
צריך לפנות לקונגרס, צריך לפנות לממשל.

דן תיכון (הליכוד):
זה תקדים "משוגע", כמו שאומרים.

גדעון גרוד (הליכוד):
תקדים "משוגע".

ואז יתחילו לנהל משא-ומתן, ייתכן שהוא לא יסתיים בדיון על הקן, הוא יסתיים בדיון על הריבית.

דן תיכון (הליכוד):
בנושא הריבית יש הסכם.

גדעון גרוד (הליכוד):
יתחילו לנהל משא-ומתן, שהרי כל הכסף שאנחנו מקבלים מהם חוזר אליהם עם הריבית, עם ניתוח תקציבי, ש-50% ממנו

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4); הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

כהקשר זה אזכיר גם את השאלה: האם יש מקום להמשך קיומם של הג"א ו"המשמר האזרחי" במתכונתם הנוכחית? כמדומני שיש לבדוק זאת דרך משקפי משרד האוצר ומשרד הביטחון, ולהוכיחם, בדת היהודית אין פרות קדושות — מותר לשוכ ולכדוק.

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, משנתו של השר נסים סדורה לפניו, והתקציב שהגיש במועדו הוא תקציב, שאחמון בו בכל לבי. אך עלינו לזכור ולהזכיר: התקציב אינו המטרה, התקציב הוא אמצעי לכד, ואילו החברה והמדינה הן העיקר. עלינו לשמור על סדר קדימויות זה, ואסור לנו להקריב את החברה על מזבח התקציב.

דברי מתייחסים למסגרת התקציב. אך כפי שאמרתי, במסגרת התקציב צריך לבדוק את היעדים, ולפעול בהתאם ליעדים לאומיים. זאת ואף זאת, כמדומני שהגיעה השעה להגדיר בצורה ברורה וכוללת את היעדים הלאומיים במסגרת התקציב, ולא להתייחס לתקציב כאל מסגרת הנותנת מענים רק על שאלות רגעיות ועכשוויות.

עלינו להגדיר יעדים לאומיים ולחזור לעצמאות כלכלית. במסגרת זאת עלינו לעשות לחיזוק החקלאות, התעשייה עתירת הידע, התיירות ועוד. עלינו לבסס את המשק היצרני, והכול — להשגת היעד הנכסף, הלאו הוא עצמאות כלכלית.

רבותי חברי הכנסת, היום נחקלת התעשייה, במיוחד זו המייצאת לשוק הדולרי, בקשיים עצומים. יבוא יום ונעמוד בפני שוקת שבזרה, כשייפסק או יצטמצם הייצוא לשוק הזה. עלינו לעשות הכול כדי לקדם את הייצוא דווקא לשוק הדולרי.

אסיים בנושא אחד שכבר הזכר, ואשוב להעלותו כדי לחזקו ולעשות למימוש, והוא הכלכלה כשנת בחירות.

רבותי חברי הכנסת, לשמחתנו, עמנו חוגג בימים אלה את שנת ה־40 לעצמאותנו; העם הזה התבגר זה כבר, ולכן הוא ידחה בבח כל כוונה לנהל כלכלת בחירות, כי הוא יודע שהוא עצמו ישלם עליה בריבית דריבית. אז אנא, בלי כלכלת בחירות, כולנו נגלה בגרות ואחריות גם בשנת בחירות, וזו תהא תרומתנו למאמץ הכלכלי, שעיקרו נופל על שכמו של העם הטוב הזה.

אם נעשה את הנכון — זאת הנדרש מעמנו כנבחרי העם — ואם יתמיד העם הזה בדרך המאופקת שבה נהג עד היום, נגיע לעצמאותנו הכלכלית המיוחלת.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת עובדיה עלי.

רשות הדיבור לחבר הכנסת שלמה עמר — איננו באולם, אני מוחק את שמו. חבר הכנסת מיכאל איתן — איננו באולם, אני מוחק את שמו. חבר הכנסת בנימין כץ-אליעזר — איננו באולם, אני מוחק את שמו. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן מירדור, ואחריו — לחבר הכנסת דן תיכון.

דן מירדור (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, לא אכנס לפרטי התקציב, להכנסות והוצאות של המשרדים השונים. אני מבקש לדבר על התקציב כיחידה אחת לא רק לשנה זאת, אלא לטווח הארוך. במלים אחרות, אני מבקש לדבר על התמודדותו עם הבעיות ארוכות הטווח, האמיתיות של המשק.

בעיה אחת היא היציבות. אנוחנו חייבים לברך את המדיניות, שהביאה ליציבות יחסית של 16.1% אינפלציה בשנה זו, שהם ירידה של כ־4% בהשוואה לשנה שעברה; זאת,

בהן. אינני מתכוון לפרט, כי הדברים ידועים וחלק מהם אף נזכרו בסקירתו של שר האוצר עצמו ובדבריהם של עמיתי וחברי הכנסת שהקדימוני בדברים.

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ביקשתי את רשות הדיבור כדי לעורר את שאלת המחיר וליתן את הדעת על התשלום הגבוה בתחומי החברה. החינוך, הבריאות וכיצא באלה, שאנו משלמים למען הצלחתה של התוכנית הכלכלית. אני יודע, שאין זה פופולרי לדבר על המחיר כאשר התוכנית מצליחה. ברם, אי־אפשר להתעלם מן המתחולל לנגד עינינו כתחום הבריאות, על דרך משל, ובתחומים אחרים. אף כשעת הצלחה יש להקפיד, שתוצאות ההצלחה לא תהרסנה מסגרות קיימות ותפרומנה חוטים, המאחים את מגזרי האוכלוסייה הישראלית והושגו כדי עמל ובמאמץ מתמשך של עשרות שנים.

אדוני היושב־ראש, שתי מסגרות המחפוררות לנגד עינינו הן הבריאות והחינוך, ופחרונן צריך להיות בתקציב המונח כאן לפנינו. נכון ומדויק הוא, שיש צורך לייעל את המסגרות הללו כמו את יתר המסגרות.

על המתרחש במערכת הבריאות אני פטור מלהרחיב את הדיבור, שכן אנו מקבלים מנות ידע גדושות של כאב נורא וייאוש בכל מהדורת חדשות ברדיו ובטלוויזיה; אף המתרחש במערכת החינוך ידוע פחות או יותר. די אם אזכיר, כי הקיצוצים הרבים בחינוך מפורדים אט אט אך כבטחה את החינוך הגבוה, ופוגעים בבתי־הספר היסודיים על־ידי הצמחת החינוך האפור.

רבותי, התוצאה הישירה, הנגזרת מהמצב המתהווה במערכת החינוך, היא ביסוסן של שתי מערכות חינוך: בארץ אחת לעשירים ולמבוססים, ואחרת לעניים ולטעוני הטיפוח. זהו מרשם ברור וודאי לפרימת רקמת חיינו הקהילתיים והחברתיים. מי שאינם נותנים דעתם על כך, מוכים סנוורים וראייתם מסתיתמת בקצה חוטמם.

מה שקורה במערכת החינוך הוא שקורה במערכת הבריאות. צומחת רפואה שחורה, ה"מלכיה" הרכה כסף שחור על־ידי ריפוי חולייהם של שועי העם הזה וחוריו.

אני יודע שיש מי שישאלני, ומנין? המן הגורן או־מן־היקב? ואפילו לזאת יש מענה — רק יש לחפשו. אני יכול לעשות מלאכתי קלה ולומר, שזה יבוא מן הייעול ומן הקיצוצים, שצריך לעשותם בתחומים רבים, וכיניהם מנייתות שיש לעשותם במנגנון הממשלתי הנפוח, אך על כך יש לשבת שבעה נקיים ולא שבע דקות שעומדות לרשותי.

עם זאת, אפילו ברגעים ספורים אלה אזכיר, שהמקור הראשון שממנו תבוא הרפואה למערכת הבריאות הוא המערכת עצמה — עליה להתיעל, ועליה לתקן את המעוות שבה. כך, על דרך משל, רבותי, מדוע צריך ומי צריך מספר כה רב של בתי־חולים בעיר אחת — בירושלים? זאת ועוד זאת, מדוע מפעילים מכשירים ומערכות שלמות, חדרי ניתוח למשל, כמשמרת אחת, ומשתקים אותם ביתר שעות היממה? ועוד כאלה תיקונים, שדרשו ועסקנו בהם כמעט שבעה נקיים גם בורעות הכספים של הכנסת, ולצער, עד היום לא נמצא המזור.

יש תחום נוסף שבו אפשר אם לא לקצץ הרי לייעל, והוא תחום הביטחון. רבותי היקרים, אף כאן לא אפרט, אך כמדומני שיש ליתן את הדעת על צמצום המערך העורפי של צה"ל לטובת יחידותיו הלהטמות. צבא גדול אינו בהכרח ביטחון גדול. צבא קטן ויעיל משרה ביטחון גדול יותר.

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4); הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

שיהיה כמו השנה, די בזה. — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

דן מרידור (הליכוד):

לכן, ארוני סגן שר האוצר, רבותי חברי הכנסת, אין ספק שבחקקיב הזה איננו רואים די הצורך לעתיד. מרוע? מה אומרת אחריה לעתיד? ראשית, תקציב מאוזן, כדי שלא להגדיל את החוב החיצוני או את החוב הפנימי, כדי שהריבית השנתית לא תעלה על 8% מן התל"ג. כפי שהיא צפורה לעלות עתה, אכל, בעצם צריך לא רק תקציב מאוזן, צריך חקקיב עם עודף, כדי לצמצם את נטילת ההלוואות כארץ ובחורף-לארץ. אנחנו שומעים פה על חקקיב שהגירעון הצפוי בו הוא פחות או יותר 1.3 מיליארד שקל.

שר האוצר מ' נסים:

יותר.

דן מרידור (הליכוד):

פירוש הדבר הוא הגדלת האינפלציה, לחץ נוסף על שוק ההון הפנימי, גידול נוסף של החוב החיצוני — וזה העיקר — גידול בנטל הריבית בעתיד, העקת המשא הכבד הזה אולי עד כדי אי-יכולת לשאת אותו בטווח הארוך, אולי עד שכירת הגב של המשק. אני רוצה לומר, שבדרך הזאת אנחנו רואים טובה בטווח קצר, אבל אנחנו נלך אל קטסטרופה בטווח הארוך, אין לי כל ספק בזה.

תקציב מאוזן אפשר להשיג, כמובן, בשתי דרכים: אחת, להוסיף על ההכנסות — מה שמכונה "סיף", או בשמות אחרים — ואחרת, להקטין את ההוצאות.

אם יש ברכה נוספת ששר האוצר והממשלה זכאים לה, הרי זו הברכה על הקטנת ההכנסות הנומינליות, לפחות במס הכנסה, בשיעורי המס — את ההכנסות הנומינליות, לא את ההכנסות הכוללות, חלילה לנו לחזור לשיטה של הגדלת המס בשם כזה או בשם אחר, שפירושה הקטנת התמריץ לעבודה, הקטנת התמריץ ליוזמה ושכירת המגמה שאנחנו רואים רק את תחילתה — של מתן יכולת הצמיחה למשק.

לכן, צריך להקטין את ההוצאות כדי שיהיה אפשר להוריד את שיעורי המסים, כי אנחנו מתחרים עם מדינות המערב, גם בשווקים, וגם על היהודים, אלה שבאים, אלה שעשויים לבוא משם ואלה שיוצאים מארצות אחרות ועוברים בחלקם, לצערנו, לשם. לא נוכל לקיים כאן שיעורי מס מטורפים כשהמערב מוריד את שיעורי המסים שלו.

שואלים: האם אפשר להקטין הוצאות? השאלה הנכונה לאור הנתונים שהבאתי כאן ולאור הניתוח שעשיתי היא: האם אפשר שלא להקטין הוצאות? אפשר — שנה אחת, שנתיים, שלוש שנים. ומה הלאה, לאן זה מוביל? שנת 1988 תחלוף, יחלפו השנים 1989 ו-1990. יש לנו גם ילדים, מה אנחנו משאירים להם? איך הם יתמודדו עם נטל כזה, שמכל מה שהם יעשו ויעבדו וירוויהו הם ישלמו כל שנה 8% או יותר רק כדי לשלם את הריבית על החוב, וזאת עם הוצאות כפי שיש לנו? אי-אפשר להשאיר נטל כזה, שאין לו תקנה.

אפשר היה לצמצם גם בסובסידיות רבות מדי, מיותרות, המעוותות את המשק, סובסידיות להון, לייצוא כזה ולייצור אחר. בכלל, יש דבר מוזר מאוד: אדם רוצה לייצא, אבל הוא רוצה סובסידיה, לממשלה אין כסף. לכן היא מרפיסה כסף או

כשבאותה שנה היה פחות של 10% ועליית שכר ריאלית שכאה בעקבותיו בשיעור של 7% בסקטור העסקי, צא ולמד, לאיזו אינפלציה אפשר היה להגיע, אילו נהגה הממשלה נכון ולא היתה מפחחת לפני שנה את הדולר, כי אז היינו כבר היום כאינפלציה חד-ספרתית בלבד.

קריאה:

דן מרידור (הליכוד):

אני מתכוון לפחות השקל מול הדולר בשיעור של 10% יותר.

אמרת, שבאופן יחסי הצלחנו להשיג רוחה מסוימת, אך היא אינה מספקת וצריך להמשיך. שר האוצר עמד על כך ולא אוסיף.

בעיה ארוכת טווח אחרת, חשובה יותר וכמעט קיומית למשק המדינה, נוגעת לחוב הלאומי ולמאזן התשלומים. בנאומי לפנינו אמר שר האוצר את הדברים הבאים: "החוב הפנימי שלנו מסתכם ב-85 מיליארדי שקל חדש, והחוב החיצוני הכולל מסתכם ב-30 מיליארדי שקל חדש" וכי, "אין מדינה בעולם שיש לה חוב כה גדול לנפש כישראל, עובדה זו חייבת להוציא אותנו משלוותנו ולהנחותנו לצורך לפי יכולתנו. צריכה היום על-ידי שעבוד העתיד אינה צודקת ואינה מוסרית".

מהי משמעות הדברים כמפורט? יש לנו חוב חיצוני שגודלו כ-45% מן התל"ג. נטל הריבית השנתית על החוב הוא כ-3% מן התל"ג — כל שנה צריך לשלם 3% מן החוצר הלאומי הגולמי כריבית על החוב החיצוני של ישראל. יש לנו חוב פנימי של כ-120% של התל"ג. הריבית, שירות החוב הזה לשנה, היא כ-5% מן התל"ג. צריך לשלם מדי שנה במשך השנים הקרובות 5% מן החוצר הלאומי הגולמי כדי לשרת את החוב הפנימי הזה. בסך הכול, 8% מן התל"ג.

שר האוצר מ' נסים:

רק ריבית.

דן מרידור (הליכוד):

רק ריבית, ארוני השר, אני מסכים אתך, על זה אני מרבר.

כאשר המשק צומח אפילו בקצב של 2%, 3%, 4% לשנה, מאין יבוא מימונה של הריבית הזאת, שאנחנו צריכים לשלמה על החוב שלנו? הוא יכול לבוא ממקור אחד בלבד: מתקציב המדינה. הרי מה הן האלטנטיבות? מתנות מחוץ-לארץ — 3 מיליארדי דולר הם מענק מארצות-הברית בשביל צורכי הביטחון, הכול בשביל ביטחון, חלק לביטחון שוטף וחלק לכיסוי חובות. הטעות של האמריקנים הייתה, שהם חשבו שנוכל לקחת הלוואות, העברות חד-צדדיות אחרות לא תהייה בקנה-מידה גדול, בשונה ממה שקיים היום, ללוות עוד מן העם אפשר? וכך להגדיל את החוב הפנימי? ללוות עוד בחוץ-לארץ אפשר? וכך להגדיל עוד את החוב החיצוני ולהגדיל את נטל הריבית בעתיד? להדפיס כסף אפשר? זה יביא אינפלציה.

שר האוצר מ' נסים:

אי-אפשר, עליפי החוק.

דן מרידור (הליכוד):

גם עם החוק וגם בלי החוק, הדפסה נוספת של כסף פירושה אינפלציה, וכסופו של דבר גלגול להעלאת החוב החיצוני.

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4): הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

בתחום ה-10%. עדיין לא הגענו ליעד, אבל הציבות נמשכת ואי-אפשר להתעלם מתחילת של תהליך לחידוש הצמיחה.

כמובן, חסר לנו סדר קדימויות. אי-אפשר לטפל בכול. האם החינוך עדיף על הבריאות, שעדיפה על הביטחון, שעדיף על הצמיחה? מי קובע את סולם העדיפויות ואת סדר הקדימויות? לא תמיד הדברים הללו ברורים לשרי הממשלה.

הבעיות של המשק הן שתיים: החוב הלאומי והגירעון בתקציב. שעליו לא אדבר — קודמי חבר הכנסת דן מרידור עמד עליו. אני רוצה להתרכז בשני נושאים: החוב הלאומי ומס היסף, ובצדד החוב הלאומי.

יש לנו חוב לאומי בהיקף של 105 מיליארד שקל.

שר האוצר מ' נסים:

115 מיליארד שקל.

דן תיכון (הליכוד):

הוא כבר גדל.

אני רק יכול לומר שכאשר חוב לאומי של מדינה עולה ל-60% מהתל"ג במנחים בין-לאומיים נדלק אור אדום, לפחות אצל כל בנקאי. אני לא רוצה לומר איזה אחוז הוא ה-105, או ה-115 מיליארד שקל, מהתל"ג שלנו, אבל הוא גבוה הרבה יותר מהאור הירוק. ההחזר של החוב הפנימי אינו מטריד אותי, מה שמטריד אותי הוא שיעורי הריבית והגידול בצמיחה. אלה הם שני המדדים החשובים ביותר. אי-אפשר להלך עלי אימים בזה שיאמר לי שהחוב הפנימי שלנו השנה יסתכם ב-18 מיליארד שקל. זה חשוב, צריך להתייחס לזה, אפשר לעשות זאת, אבל הבעיה היא, כאמור, בשיעור הצמיחה שלנו ובשיעורי הריבית שאנחנו מצוויים לשלם מדי שנה בשנה.

החוב לנפש הגיע לסכום של 25,000 דולר, שהוא סכום אדיר.

המטרה של התקציב, ועליה יקום או יפול התקציב השנה, היא בעצם ביכולת שלנו למחזר את החוב הפנימי שלנו בהיקף של 18 מיליארד שקל. אני מבין שאנחנו לא רוצים למחזר את מלוא החוב הפנימי.

לפני שנה הגיע החוב הפנימי ל-8 — 9 מיליארדי שקל, והשנה הוא יגיע כאמור ל-18 מיליארד שקל.

היו לנו בשנה האחרונה, אדוני סגן השר, הישגים כבירים בתחום שוק ההון. אני אומר לך, אדוני השר, כל הכבוד לשניכם. הממשלה הזאת צריכה היתה ללמוד משיתוף הפעולה בין שניכם במיוחד בתחום שוק ההון, שהרי הסגן מטפל בשוק ההון.

הממשלה גייסה בשכרע האחרון איגרות-חוב בתשואה של 4.9% לעומת 6% בשנה החולפת, ורק מקצוענים מכינים את חשיבות העניין.

שר האוצר מ' נסים:

זה ממוצע לשנה, אבל היה גיוס זול יותר.

דן תיכון (הליכוד):

ודאי.

השאלה העיקרית, אדוני השר, היא בעצם אחת: האם הממשלה מסוגלת למחזר את הסכום הענקי הזה? זו בעצם השאלה העיקרית שבה עלינו לדון במסגרת הדיון על התקציב.

נכון לעכשיו — וכאן אני מפתיע אותך — אני מטיל ספק, שוק ההון שלנו חולה. הבורסה מצויה במשבר שהולך ומעמיק.

לוודא כסף, ואנשים ממירים את הכסף הזה בקניות בחוץ-לארץ. הממשלה צריכה לייבא דולרים כדי לתת סובסידיה, כדי שהאיש יצא ויחזיר את הדולרים לשם. זהו חלם ממשי. אם כן, הנה מקום שבו אפשר לצמצם את ההוצאה הממשלתית.

גם לגבי תקציב הביטחון — ודעתי ידועה לא מהיום — אני מבין על ההחלטות שנחקבלו בשנים האחרונות על צמצום מסרים. תקציב הביטחון גדול, ולא יהיה אפשר לקצץ באמת לטווח ארוך בלי להמשיך גם שם במידה מסוימת, כבר לא רבה, בהורדה בעניין זה. אפשר להוריד גם במנגנון.

לכן, אדוני היושב-ראש, אדוני שר האוצר ורבותי חברי הכנסת, אנחנו צריכים לבטל את האנומליה הזאת, שכל העולם המערבי היהודים עושים חיל בכלכלה, ופה פחות. מדוע? מפני שאנחנו המדינה היחידה בעולם המערבי שבה הממשלה מחליטה בשביל היהודים היכן הם צריכים להשקיע, כמה הם צריכים להשקיע, היכן כדאי ללוות וכמה כדאי לחסוך.

אם אני מבין — ואני מוסיף את הכרכה השלישית הזאת — על תחילת הדרך של שחרור המשק מנטל הממשלה, אני אומר, אדוני שר האוצר, שזו רק תחילת הדרך. צריך להמשיך לקצץ גם בתקציב, גם במנגנון הממשלתי וגם במעורבות הממשלתית, כדי שהמדינה הזאת, שלא יהיה לה נטל כבד כזה של תקציב ושל מקומות שהממשלה מתערכת בהם, תוכל להיות מדינה פורחת, עם כלכלה יציבה ומשגשוג, מדינה שתקלוט עליה ותחנע ירידה, כי זה המאבק האמיתי גם בימים האלה. נעשה רבות בשנתיים האחרונות. בשנה הזאת נעשה מאמץ קטן מדי — אני בטוח שהעם היה מוכן ליותר — וחבל. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת דן מרידור. אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת דן תיכון, ואחריו — את חבר הכנסת אברהם יוסף שפירא, יושב-ראש ועדת הכספים, ואני מקווה שהוא יהיה נוכח כאולם.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת-נכבדה, צריך לומר את האמת, שזו היתה שנה טובה לכלכלה, אולי הטובה מאז 1973.

קריאה:

דן תיכון (הליכוד):

אני טוען שמאז 1973, אדוני, זו השנה של מלחמת יום-הכיפורים, שבה חלו עיוותים גדולים במשק הישראלי.

יש ודאי מי שזוכר את נאומי התקציב מלפני שנה, כאשר חברינו מימין ומשמאל שצפרקצפו, ומה לא אמרו על התקציב. והנה, ככל זאת היתה לנו שנה טובה. היות שאין זו השנה הראשונה, אלא יש תהליך שבו אנחנו משתפרים מדי שנה, אכן היתה זו שנה טובה. יש כמה מדדים שאני מחשיב אותם יותר מכול: עליית התוצר המקומי הגולמי ב-6.2% — זה שיעור פנטסטי.

שר האוצר מ' נסים:

התוצר העסקי המקומי.

דן תיכון (הליכוד):

העסקי. ודאי, אני לא יודע מרדע טעיתי. ודאי העסקי.

הייצוא גדל ב-11.2%, האבטלה ירדה מ-7.1% ל-6.2%, האינפלציה ירדה מ-19% ל-16%. אני מאמין שאם תשקול את רכך בתכונה, אנחנו נסיים את השנה כאינפלציה חד-ספרית,

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4); הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

במצב הנוכחי — ואני בטוח שהמצב הנוכחי הוא בריחוק, שכן הוא עשוי להשתנות — לא תצליח הממשלה למחור, והתקציב עלול לקרוס.

יש לי אליך בקשה. אני רוצה שתעלה לדוכן ותשיב על השאלה הזאת: האם יוטל מס רווחי הון על הבורסה, כן או לא? אתה חייב לשים קץ לוויכוח הזה. אני לא מבין מה קורה לפרופסור ששינסקי ולחצודה שלו: בכל יום הם מדליפים סיפור חדש. מישהו חייב לשים קץ לפטפוטים האלה. ולהדלפות מוגזגות ששינסקי, שהיה כל יומיים מתפרטמת ידיעה באשר לכוונה להטיל מס רווחי הון.

נדמה לי שאני היחיד בבית הזה שזוכר וחתה שנית את הטלת מס רווחי הון בשנת 1964. כשהייתי עוזרו של פנחס ספיר שאלתי אותו: מה היתה השגיאה הגדולה שעשית? הוא הצביע על הטעות שנעשתה ב-1964 משנכנע ללחצים הדמוגוגיים והטיל את המס על רווחי הון שלא היו, כי החל מאותו רגע היו רק הפסדים וכפועל צריך היה להחזיר כסף ולא לגבות כסף.

אני יודע מה פרופסור ששינסקי אומר — כשמבטלים את כל הפטורים מוכרחים להציב אלטרנטיבה, והאלטרנטיבה היא מס על רווחי הון.

אני בא ואומר לך, אדוני השר, שיש מס על הון: יש 10% מס אינפלציוני, ואני לא יודע באיזו כנסת חוקק ואושר המס הלא-סביר הזה, שכן בכל עסקה אתה "אוכלי" 10% מההון שלך עוד בטרם הרווחת את הלירה הראשונה.

אני עומד על כך שאתה תועק ותמליץ ש-10% הללו יבוטלו: אין להם שום צידוק. אליכא דחבר הכנסת צכן, יכול להיות שצריך להטיל מס רווחי הון ואינני נוקט לשאלה הזאת, יש מי שחושבים שכן. אם צריך — יש לעשות את זה מייד. צריך להעביר זאת היום, כי הבורסה הולכת ונשחקת. מאז 1 בינואר ירד היקף הפעילות בבורסה בשיעור של כ-20%. אם יש חוסר אחריות הרי הוא מתבטא בדירורים — קל לדבר, אין מס על הדירורים, בכל מדינה בעולם לא מדברים על הדברים האלה אלא פועלים.

מאחר שאני בטוח שלא יטילו מס רווחי הון, כי אין בו שום היגיון כלכלי, אני חוזר לבקשה הנקראת מס מחזור על הבורסה. היה לנו ניסיון בעניין הזה, בעבר הטלנו 2% מס על המכירות, ירדנו ל-1% ואחר כך ביטלנו את המס. אם ללכת בכיוון כלשהו — תאמץ את הדרך הזאת של הטלת מס על מכירות בשיעור של 1%. אז גם הדמוגוגיה תהיה מאושרת, יהיו לך הכנסות מזעריות, אבל אולי נוכל להתחיל לבנות שוק הון.

אני רוצה להתייחס למה שקורה כעת בבורסה בנושא שיטת המסחר. יש שם תהוה ובהוה. אתה יכול להעלות את הבורסה ב-3% במחזור של מיליון שקלים ולהוריד אותה ב-6% במחזור של 200 שקל. הווי אומר, יש חוסר יציבות מאז המשבר הגדול של 1983 ובעצם לא חוזר לשיוון המשקל.

מדברים על רפורמה. הרפורמה יצאה לדרך בשנה שעברה. יש לה הישגים. אני חושב, שצריך להתרכז כמה שקורה בבורסה. אתם חייבים כלמזד את התופעה הזאת. כי אין מחזור ללא בורסה יציבה. לא יצליחו לגייס אגורה אחת, אם יהיה משבר בבורסה. חוסר האחריות חוגג שם. לסיכום, כאמור, יש לייצב לאלתר את שוק ההון.

הייתי רוצה לעמוד בכמה משפטים על מס היסוף, אדוני השר. לפני שנה התארגנו לקראת הרפורמה. מה לא אמרו על

הרפורמה הזאת? — שההכנסות תרדנה, שאנחנו הורסים את המשק הישראלי. אנחנו נכנענו. בהתחלה חשבונו, שהמדרגה העליונה תהיה בשיעור של 45%. העלינו אותה ל-48% ואחר כך הטלנו את מס היסוף ואמרנו, שהוא יהיה לשנה אחת בלבד. האמינות חייבת להישמר בנושא המיסוף. מי שלא רוצה רפורמה, ידרוש את חידוש מס היסוף. אני אומר לך, ועדת הכספים לא תאשר את חידוש מס היסוף, כי יש לנו רוב בעניין הזה. אבל, כדמוגוגיה אפשר לחסל הכול. העשירים, אלה השייכים למדרגה העליונה, בלאו הכי לא משלמים מס. הם ב"קומנדו 181". יש שכבה של העשירים העליון, שמאז 1985, כשיצאנו לדרך הרפורמה, לא נתנו להם כלום, אלא כאמצעות המדרגה העליונה. רוצים לקחת? — יבואו ויאמרו, לא צריך רפורמה.

העולם היום קטן מאוד. שיעורי המס בארצות הברית, בשווייץ ובצרפת משפיעים עלינו. אתה, חושב להישאר ב-45%? אני אומר לך, שעוד שנה-שנתיים תצטרך לרדת ל-40% ומטה, ותגיע לשיעורים מקובלים של 30%. שיעור המס מן התל"ג הוא עדיין מן הגבוהים בעולם.

כאמור, צריך לזכור מי טרפד את הפטורים לפני שנה. לא הבנתי, מדוע יצאה ההסתדרות נגד הפטורים, שהרי הפטורים מחזקים את העשירים העליונים, אבל הם ניהלו מלחמת חורמה נגדם. לא הבנתי זאת בעבר, ואני לא מבין זאת היום. כל אחד והשיקולים שלו.

אני רוצה להזכיר במשפט אחד כמה נושאים: מכירת חברות ממשלתיות. כתבתי את זה לפני שהודעת על מכירת חברת "פז".

המדיניות המונטרית שייכת לכם, אדוני השר ואדוני סגן השר. אתה לא יכול לומר, שזה עניין של בנק ישראל. זה מעניין אותך, כי זה החלק השני של התקציב. לא בכדי אין בנאום התקציב שלך ולא כלום בנושא המונטרי. אבל, זה שייך לך כי זה משפיע על הצריכה.

שר האוצר מ' נסים:
יש.

דן תיכון (הליכוד):

לכן, אני מציע לך לשים לב למה שקורה שם. עושים שגיאות המשפיעות על שוק ההון. אני לא רוצה לומר לאדוני סגן השר, שהתשואה על המניות הבנקאיות שייפדו באוקטובר מגיעה היום ל-15%. אין שיעור השתואה כזה בעולם כלול. אתם לא יודעים מה נעשה שם? הרי כל יום אתם מצויים שם — לא אתם אלא בנק ישראל.

כאמור, הנושא העיקרי שלא נגעתי בו הוא שינוי המבנה של המשק הישראלי, לא השנה אלא בשנה הבאה. צא לדרך. יש לך מחצית השנה, תקופה קשה.

היורד א' שוסטק:
תודה רבה. רשות הדיבור, לחבר הכנסת אברהם יוסף שפירא, אחרון המתדיינים.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, השבת קראנו בתורה על המטרת הלחם מן השמים וירידת המן. שתי סגולות היו למן: האחת — תמיד ירד כמה שצריך היה לרדת: השנייה — אפשר היה למצוא כמן כל טעם שרצו למצוא בו.

חקציב המדינה, שהוריד לנו ר' משה נסים, אינו מן ראשית, משום שהוא לא מספק את משרד החינוך ואת משרד

חברת ט"ו, ישיבה שצ"ח

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4): הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

90%. לרעתו יש למי שמוכרים לגוש הדולר בעיה רצינית. אלה שמוכרים לאירופה קיבלו באמת את המן מן השמים. אבל, אנחנו צריכים להיות ערים למצב הזה.

בעניין הקיצוץ שעשית, אני מכרז בכל מקום שהוא אפשרי. אילו קיצצת מיליארד נוסף, היתה לך אפשרות להוריד את עלות השכר דרך הביטוח הלאומי. אתה יודע שחברת הכנסת אורה נמיר רצתה לעשות טובה לעם ישראל בעניין שכר המינימום — מתחדש אפריל זה יעלה את השכר במשק ב־17% — 20%. דבר שאיש לא יכול לעמוד בו.

אהרן נחמיאס (המערך):
גם כאשר התקבל החוק של חברי הכנסת אמרו שאיש לא יעמוד בזה, שהתעשייה תתמוטט, שהמשק יתמוטט, שיהיו הרבה מאוד מבטלים.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
אדוני השר, אני רוצה לגעת בגידול במספר המועסקים בשירות הציבורי. מ־1973 עד היום עלה מספר המועסקים בשירות הציבורי כ־75,000 — 80,000 איש. אילו לקחנו את 80,000 האנשים האלה, חלילה לא לאבטלה — אני נגד אבטלה — לייצור, במקום להביא פרעלים מפורטוגל, או, כדי שלא יקרה מה שקורה היום, שחצי התעשייה מושבת בגלל משחק הפועלים הערבים מהשטחים, היו אותם 80,000 איש מייצרים 30,000 דולר לשנה לאיש. 2.5 מיליארד דולר, חצי לייצוא, היית יכול להוריד מהמשק הציבורי הוצאות של יותר ממיליארד.

אני שומע את כל הקשקוש ואת כל הסיפורים והמריכות במשרדים הממשלתיים על קיצוץ של 15 — 20 מיליון שקל. בתחום הבריאות המצב קשה. בתחום החינוך המצב קשה. אבל אפשר לפתור את הבעיות האלה. תעביר כמה אלפי עובדים לייצור ותחתן את הכסף הזה לחינוך ולבריאות. לתת כרי שהאינפלציה תחזור לשיעור של 50% — מי שאומר זאת הוא פשוט לא נורמלי.

אומר עכשיו כמה מלים על המצב שלנו. אדוני הושיב־ראש, כנסת נכבדה, קראתי ושמעתי דברי ביקורת וקטרוג על הגידול בכיבול בתקציב משרד הדתות, ובצדק כטעין הישיבות. אני רוצה להרגיע את כל המוראגים: אין גידול בתקציב הישיבות. מי יש תיקון עולל משובע? שחיקה שהצטברה במשך שנים, בשיעור של 30%. בתחילת השנה התקציבית באתי לשר נסים ותבעתי פיצוי שחיקה לישיבות. אני חייב לומר, שהשר נסים לא הסכים לתביעתי. הוא אמר לי כך: פוליטיקה, אני לא אתערב. אם יוכיחו אנשי המקצוע, על בסיס מקצועי ולא פוליטי, שאכן יש שחיקה, שמגיע לכם, אני אתן פיצוי על מה שנשחק. ואכן, לאחר בדיקה קפדנית ומומושכת, כאשר כבר לא היתה אפשרות להכניס זאת לתקציב 1987, היום אנחנו מכניסים את מה שאושר לנו באפריל 1987.

כדי לאזן את הדברים, אני חייב לעצור להצביע על העובדה, שהתקציב למבנים כשכיל ישיבות העומד השנה על 64,000 שקל בלבד. לא תאמינו, כל התקציב למבנים של ישיבות הוא 64,000 שקל לכל הישיבות. אין תקציב למבנים לישיבות כלל.

אדוני השר, אני רוצה לומר לך, האמן לי, מי שראה את פסקי־הדין — מה שקרה היום ומה שקרה ביום חמישי — שלפניהם מחזירים גרים והופכים אותם ליהודים, מה שקרה עכשיו בשטחים — וכולם חושבים איך אפשר לעצור את זה

הבריאות. הם לא קיבלו את מה שהיו צריכים לקבל: שנית, משום שאי־אפשר למצוא בו את כל הטעמים.

שר האוצר מ' נסים:

יש דבר אחד: ראשי תיבות.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

מ"ן זה משה נסים. לכן, אמרתי ראשי תיבות של מן.

היו"ר א' שוסטק:

המן היה מגלה גם את עונותיהם של ישראל.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

נכון. שר האוצר, קודם כול אני רוצה לברך על כך שזה התקציב הראשון, שאין בו גירעון, הוא מסתיים באיזון. אולי לא הרבה אנשים יודעים להעריך זאת. אני בטוח שהיתה לך סיעתא דשמיא, כי בכל זאת אתה לא בא מתחום הכלכלה אלא מתחום המשפטים. למי שאינו מאמין בכך, יש בעיה. היות שאני בטוח, שאתה מאמין בכך ותמשיך להאמין, זה ודאי ילווה אותך כל הזמן.

אין ספק שנועזר לך שלא להנהיג כלכלת בחירות. עם זאת, אני רוצה להגיד לך בקצור, שהיעד העיקרי והמטרה המרכזית אינם התקציב אלא המדיניות הכלכלית של הממשלה. התקציב משרת את היעד של המדיניות הכלכלית של הממשלה. הדבר הראשון שצריך לעשותו הוא להפסיק את שיטת ההצמדות. אני אומר זאת בריש גלי. הסכם תוספת יוקר צריך להיעשות אחת לשנה. כשתרד האינפלציה מ־20% ל־16%, ומקורים שתרד ל־11% — 12%, יהיה זה לטובת העובד, כי כאשר מצמידים כל כמה חודשים, בסופו של דבר פוגע הדבר בעובד. יש להנהיג שיטה, שלפיה תוספת היוקר תהיה אחת לשנה.

אדוני שר האוצר, בבנק ישראל הכריזו על מבצע החלות של הדולר. הם רוצים לעשות מכירת חיסול כמו שעושים עם מכירת מלאי. שער הדולר היום הוא כמו השער שהיה ביולי 1985. שער הדולר שהיה בינואר 1987 — 1.65 שקל — חזר ל־1.55 שקל. לעומת זאת, אני רוצה שנודע, ששכר העבודה במשק עלה ב־90% מיולי 1985. ב־1987 בלבד עלה השכר ב־9%. עלה השכר בשירות הציבורי ב־2% מעל השכר ששילמו המעסיקים הפרטיים, משום שהיתה חריגה בשכר בשירות הציבורי. השכר עולה, שער הדולר עומד והריבית האמיתית במשק היום — אני אחראי למה שאני אומר — היא 2.5% לחודש. כאשר אנשים מאמינים בשקל, נמוך שער הדולר בשוק השחור. אתה רואה שהתיירים קונים בשוק השחור. כי הדולר זול בו יותר מאשר בבנקים.

הריבית בשוק האפור מגיעה ל־4.5% לחודש. זהו הסימן הגורע ביותר, זה לא יעלה על הדעת. כאשר בן־אדם חולה. הוא הולך לבית־חולים והרופאים מצילים אותו, אבל בן־אדם שנעשה חולה הוא מאמין שמתו קרב, לא יינצל. אם היום מסתכנת חס וחלילה איזו חברה בהלוואות, היא לא מתאוששת, כי הבנקים לוקחים ריבית של 3.5% לחודש. כשבנק ישראל עושה מכרזים הוא מוכר לבנקים ב־2.5% לחודש. זה דבר שלא יכול להיות. זאת גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה. תראה שחברתו יתחסלו.

מה עושה בנק ישראל? הוא חשב, שעליידי עצירת השער תהיה פגיעה ביצוא ויהיה שיטפון בייבוא, זה יביא למעט מיתון. למעט אבטלה, זה יעצור בעיקר את השכר. אבל, התיפך הוא הנכון — השכר עולה, ומה שעומד הוא השער. אין תעשייה בעולם שמרוויחה מעל 8% — 9%. אם השכר עלה ב־9% בערך רק השנה, ואם אנחנו לוקחים מיולי 1985 עד היום

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4): הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

במיליארד ש"ח או בשני מיליארדי ש"ח מוכרחה להוליד אינפלציה או גידול בגירעון במאזן התשלומים — — — מדוע לא היה אפשר להציע תקציב יותר גדול, שיהיה אפשר בעזרתו לפתור בעיות כל כך מציקות כמו בריאות, חינוך, גמלאים, מה מונע מכך. לעזאזל — אומר חבר הכנסת יאיר צבן — להגדיל את התקציב בכמה מאות מיליוני ש"ח כדי למנוע החמוטטות של מערכות יקרות? הרי אילו הייתם מוכנים לגבות יותר מסים ממי שאפשר לגבות ממנו יותר מסים — — — הייתם פותרים כמה וכמה בעיות כואבות".

חבר הכנסת יאיר צבן, יכול שהיה תקציב גדול או קטן, מה שחשוב בתקציב זה לא גדולו אלא מידת הגירעון המקומי בו והדרך שבה מאזנים אותו. יש שלוש שיטות לאזון תקציב, לכיסוי גירעון. האחת — להדפיס כסף, ושיטה זו כבר נפסקה. השנייה — ללוות כסף בחוץ לארץ, להמיר אותו בכסף מקומי, ופירוש הדבר הוא להוסיף חטא על פשע, כי אתה גם ממיר כסף, גם מדפיס כסף, וגם משלם ריבית דיאלית למלווה. יש אפשרות שלישית — לגייס כסף מקומי, כלומר, להפקיע את החיסכון המיועד להשקעות ולצמיחה ולהפוך אותו למקור להונת צריכה, כי זה מה שעושה תקציב, הממשלה, זה מה שעשינו בשנים שעברו.

חבר הכנסת יאיר צבן, אתה מזלזל בגירעון של מיליארד, של 2 מיליארדים, ואתה מציע לנו לגבות מסים, עוד מסים, ולממן בזה הוצאות נוספות. אני רוצה להגיד לחבר הכנסת יאיר צבן, שנעדר תחם מן האולם, שמדינת ישראל צריכה לבדוק את עצמה שעה שעה — באיזה תחום היא מפגרת. איננו מפגרים בהוצאה הלאומית לחינוך פר-חל"ג. ההיפך הוא הנכון, מדינתנו היא מהמדינות המתקדמות בתחום זה, יחסית כמוכן. אנחנו לא מפגרים בתחום החינוך, מדינתנו היא מן המתקדמות במדינות המתועשות והמפותחות. יש תחום אחד שבו אנחנו מפגרים מאוד והוא התחום שאינו מאפשר להגדיל, במספרים מוחלטים, את ההוצאה לבריאות ולחינוך. זה מפני שהתפוקה שלנו נמוכה.

בימי אחד השנים היה ניסיון לטפל במשק, בשיטה של חמש, חמש, חמש. לצערי הרב, המשק מטופל במכשלה של חמישים, חמישים, חמישים. המשקעה הקפיטלית, הצבר ההון המושקע פר-מנעק הוא 50% לעומת המדינות המתועשות; ההוצאה היא, שהתפוקה כאן גם היא 50%. לעומת התפוקה במדינות המתועשות; שיעור השכר כאן גם הוא 50% לעומת השכר במדינות המתועשות. אם אתה מוסיף על זה את העובדה שתל"אביב היא אחת הערים היקרות בעולם, הרי התוצאה היא: רמת שכר נמוכה, רמת מחירים גבוהה, עיר יקרה — וכל זה בגלל העדר הצבר הון. אין הצבר הון מפני ששיעור המסים הוא גבוה, ומפני שבעבר הפקענו והלאמנו את כל החסכוניות, בכלל זה את החיסכון השוטף: מה עשינו? כל סכום שפדינו — גייסנו מחדש והוספנו על זה גיוס הון נטו מהחיסכון השוטף של אותה שנה.

חבר הכנסת חיים רמון אומר: מה עשינו? — חילקתם כסף, נתתם כסף במסגרת רפורמה במיסוי, ובכן, חבר הכנסת חיים רמון, אני מחפש הסברים לכך שבשנת 1987 היתה צמיחה כפי שהיתה בסקטור העסקי. יש על כך תמיהות רבות, מפני שרווחיות הייצוא ירדה והשכר עלה. יש לי כמה הסברים. הסבר אחד — אניע לזה כשאדבר על שוק ההון — מאז אפריל 1986 אנחנו משחררים כסף. הפסקנו את הלאמת שוק ההון. תוכנן שחור של 1.7 — 1.8 מיליארד שקלים לכל השנה לצורכי שוק ההון. במשך עשרה חודשים מתחילת שנת התקציב שחררנו 1.9 מיליארד ש"ח. איך אומרים? — אם ירצה השם, נגיע ל-2.25 מיליארדי ש"ח. זה הסבר אחד.

— אפסי לעומת האסון שקרה בפסקי-דין אלה. השופטים האלה הרגו את העם היהודי. הם עושים את ההתבוללות, הם מוחקים את העם היהודי. את הנעשה בשטחים מרגישים בגלל האכנים והמקלות. את זה לא מרגישים עכשיו, אך ירגישו זאת בעוד עשר שנים, כאשר תראה שהעם היהודי פוחד והולך.

לכן, כל עוד אתה שר האוצר, תתמוך בישיבות, תתמוך בתלמוד-תורה, תתמוך בחינוך יהודי ותפסיק לחשוב על חינוך אחר. מהחינוך שנותנים היום במדינה יוצאים פסקי-דין כאלה. אני שמעתי את דולצ'ין אומר, שמי-1970 עד היום יש 1.5 מיליון יהודים פחות, והוא עצמן אמר שזה בגלל גישוואי תערוכת. לא הצלחנו להעביר את חוק "מיהו יהודי". יכל פסקי-הדין האלה יוכיחו את המדיניות בשטחים, שהתה בעוד שנים, לא עלינו, ולא נדע מנין זה בא. קל מאוד להוציא פסקי-דין כאלה.

אני רוצה לדבר על נושא המקוואות. מקוואות עומדים אצלנו לפני כל דבר. אין עם יהודי ללא מקוואות. לצערי הרב, כל התקציב למשרד הדתות — — —

צדלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש אמבטיה. העולם התפתח, יש אמבטיה.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
תעזוב, אתה לא יודע מה זה מקוה.

בתקציב השנה הנוכחית הוקצבו למעלה מ-4 מיליוני ש"ח בעבור בתי-עלמין ומקוואות. בתקציב החדש הורידו 2 מיליוני ש"ח. אני לא יכול להבין איך יכולה להיות מדינה של יהודים בלי מקוואות.

לגבי מס יסף והרפורמה במסים — כשהבאת לפני שנה את הרפורמה במסים, היו כאלה שניבאו שחירות. אני יכול להגיד להם, כיושב-ראש ועדת הכספים, שב-1987 גדלו ריאלית הכנסות המדינה ב-1.9 מיליארד ש"ח כמעט. הגירעון היה צריך להיות 1.2 מיליארד, והוא רק 800 מיליון. אם כן, ההכנסות שניבאו בימים הקרובים כהגדלה בתקציב הם חלק קטן ממה שהחקבל בהכנסות. אין אנשים שמסוגלים לעבוד ב-50% מס.

מס יסף מתאים למדינה קומוניסטית. אין בעולם מישוה המאמין בזה. מי ישלם מס יסף? גם אלה עובדים. זה לא שייך לבעלים. מנהל שהוא מוכשר ועובד, תטיל עליו מס יסף.

אני מכבד מאוד את פועלי הייצור, אבל לא פחות מכך אני מכבד את המנהלים. אין להטיל עונש על המנהלים. מי שקורא להטיל מס יסף, סימן הוא שאינו מבין כלל מה זה מס.

אני פונה אליך, אדוני שר האוצר, שתקצה 50 מיליון שקל לפחות למקוואות. מזה יישאר לך. כל היתר יגמר בלא כלום. אני מקוה שתוכנס אתי למערכת של השמצות על כך שהקצבת כספים למקוואות, תודה רבה.

הי"ר א' שוסטק:
תודה רבה. חם הדיון. רשות הדיבור לסגן שר האוצר לדברי תגובה.

סגן שר האוצר ע' אמורי:
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת יאיר צבן, אשר פתח את הדיון, פנה לשר האוצר ואמר: "אדוני שר האוצר, הצלחת להלך אימים על סביבותיך, כאשר אתה מניף את הנס הקדרש של שמירת מסגרת התקציב. אינני נכנס כרגע לויכוח סביב השאלה השנויה במחלוקת: האם הגדלת הגירעון

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4): הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
תן לי לענות לך.

היור"ר א' שוסטק:

נדמה לי שהזכרתי הנה על כל הפרטים האלה מתאים יותר לוועדה מאשר למליאה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

חבר הכנסת חיים רמון טוען, שנתנו מתנה, ולא היא. ראשית, העשירון העליון נתן 70% כמו בעבר. שנית, גביית המס עלתה והוא משלם 70%, ואם לפני הרפורמה היה שליש מהשכר הממוצע מתחת לסף המס, הרי לאחריה 50% הם מתחת לסף המס. כ־168,000 שכירים ו־18,000 עצמאים מהעשירונים הרביעי והחמישי יצאו ממעגל משלמי המס.

נחזור לעשירון העליון. ראשית, גם במאיונים, ההפרש במאיון העליון הוא שקודם לכן הוא שילם 26.3% ואחר כך 25.7%. היות ששך כל ההכנסות מהמס עלו, הוא שילם יותר. שנית, חבר הכנסת רמון, אתה הרי למדת קצת כלכלה ואתה יודע שהנטייה השולית לצרוך היא פחות מ־1%. זאת אומרת שהמס על מי שנמצא בעשירון העליון הוא כמעט על־פי הגדרה על חשבון חיסכון. לא חשוב אם הוא השקיע או אם אחר השקיע. על־פי ההגדרה חיסכון שווה להשקעה, וכשנה שהמשלה לא מפקיעה את כל החיסכון, הולך החיסכון ישירות להשקעות בסקטור העסקי.

חיים רמון (המעריך):

מי צריך את כל דירות הפאר? אני אתן לך את רשימת האנשים שקנו את הדירות האלה. זה לא נכון. ה"בוס" שהיה השנה לא היה מעולם.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

חבר הכנסת רמון, צריך להתבסס על נתונים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

קנו את הדירות מי שרצו לעבור לתל-אביב.

חיים רמון (המעריך):

לא נכון. כ־400,000 דולר — — —

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

חבר הכנסת רמון, אותה טענה טענת בקשר למס יסף. טענת כאן שמש יסף — — —

חיים רמון (המעריך):

אני טוען — — —

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

חיים, אִי־אפשר לדבר כך. כשאתה דיברת, לא הפרעתי לך ולו בקריאת ביניים אחת.

אתה ריכרת כאן על מס יסף וטענת: היום שיעורו 53%. אם יורידו אותו יהיה שיעורו 48%. אומרים לך, שאם תשאיר את זה קבע בהפרש של 8% בין מס ליחיד לבין מס על פירמות, ירשמו כולם את עצמם כחברות. אתה אומר: מה רע בכך? ירשמו את עצמם כחברות, החברה תשקיע, ויהיה הצבר הון בחברה.

חבר הכנסת רמון, מדובר בעיקר בעצמאים, שהם הרוכב בדרגה הזאת. אני רק מזכיר לך, מה היה לפני רפורמת בן־שחר. כל ההוצאות האישיות והפרטיות, החל מווילון בבית, עזרות וכל יתר ההוצאות נרשמו על שם הפירמה. תודה לאל, נפטרונו מזה פעם אחת ולתמיד, והפסקנו את המרמה המוסכמת הזאת. אתה רוצה להחזיר את זה עכשיו כדלת האחורית?

הסבר שני — אנחנו ביצענו רפורמה במס. זה התחיל מיד לאחר התכנית הכלכלית. חבר הכנסת חיים רמון, ברפורמה השקטה — — —

חיים רמון (המעריך):

אדוני סגן שר האוצר, אני התכוונתי לאותה רפורמה שהצעתם לגבי יחידים, לגבי אנשי מקצועות חופשיים ברמות הגבוהות, סטנאואר ברמה הגבוהה, לא לגבי חברות. איש מהם לא השקיע. אני מקיר רבים מהם. שם אין צמיחה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

חבר הכנסת חיים רמון, תיכף אניע לזה ואז תראה שהצדק אינו כל כך מוחלט. ננתח את הדברים אחד לאחד. אדבר תחילה על עניין אחר, כי אני רוצה לענות לכמה חברי כנסת יחד.

ההסברים לכך שהיתה צמיחה הם הרפורמה בשוק ההון, הרפורמה במס הכנסה והעובדה שהורדנו את עלות העבודה. אפשר לומר שהצירוף של כל שלושת המרכיבים, כשהם באים ביחד, לא עוד נדבך ועוד נדבך — זה עושה את ההבדל.

אבל, חבר הכנסת חיים רמון, אתה טוען שהרפורמה ליחידים לא נתנה — — —

חיים רמון (המעריך):

היא נתנה הרבה מאוד כסף ליחידים.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

חברת הכנסת אורה נמיר טענה שעלות העבודה היתה מיליארד ושש מאות — אינני יודע איזה סכום היא נקבה — והיא אמרה: מילא, לתת לייצור כמה מאות, אבל מדוע לשירותים, מדוע למלכ"רים — מוסדות ללא כוונת רווח — וכי' וכי'?

נחלחל בדברי תשובה לחברת הכנסת אורה נמיר. לפי דבריה יש כאילו מידור במשק. לו היינו נוהגים רק לתעשייה, רק לחקלאות ורק לחירות, ואילו למעונות־יום של נעמ"ת לא היתה הממשלה משלמת את עלות העבודה — האם זה לא היה מתבטא בהוצאה לעובדים או במחיר החזקת הילד כמעון שעה שאמו עובדת, והאם זה לא היה מתבטא אחר כך במדר המחירים לצרכן? אילו לא היינו מורידים את עלות העבודה של המתכנן, המהנדס, הארכיטקט, עורך־הדין, הכלכלן ורואה־החשבון המועסקים על־ידי המפעל — האם זה לא היה מתבטא במחירים של התעשייה, של הסקטור העסקי? האם אין הכלים משולבים? הוא הדין בעניין שאתה מציג. ראשית, הנתונים מוכיחים קצת אחרת. חבר הכנסת חיים רמון, אומר לך רק דבר אחד. 10% מהאוכלוסייה, העשירון העליון, שילם לפני הרפורמה של השנה 70% מההכנסות ממסים. שימו לב, 70%. גם אחרי הרפורמה הוא המשיך לשלם 70%. אנחנו יודעים, שבניתיים עלתה הגבייה ממס הכנסה, דהיינו, באחווים הוא שילם אותו דבר, ובאופן מוחלט אף יותר.

חיים רמון (המעריך):

אני בעד רפורמה אמיתית במס לעשירון העליון. מה שאמרתי הוא חצי מיליארד שקל לעשירון העליון.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אני אענה לך גם על זה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

100 מיליון — — —

חיים רמון (המעריך):

חצי מיליארד — — —

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4): הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

שר האוצר מ' נסים:

אדוני, הוא מדבר בשמי.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

אדוני היושב ראש, אתה החלטת על חלוקת העבודה בינינו?

היו"ר א' שוסטק:

לא, כעצם אתה מוגבל.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

אני לא מוגבל, למה?

היו"ר א' שוסטק:

אתה מוגבל, כי השר משיב.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

אנחנו חילקנו בינינו את הזמן. אין הגבלת זמן בתשובה של שר.

שר האוצר מ' נסים:

הוא מדבר גם בשמי.

היו"ר א' שוסטק:

מה זאת אומרת? הרי גם אתה תדבר.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

אני רוצה לענות על שאלה כעניין שוק ההון. חברים רבים כאן היו מודאגים מאוד ממה שיקרה בשוק ההון, ובכך, אנחנו נמצאים בעיצומה של רפורמה, ובשנה הבאה אנחנו אמורים שלא לחזור מפדיון הנכסים הפיננסיים רק 100 מיליון שקל פחות מהשנה, אבל בהרכב של זה יש הבדל גדול. אין דומה המקרה של מיחזור חיסכון ולוונטרי למקרה של מיחזור חיסכון שהיה חיסכון, חובה, מלווה חובה, מעין מס. כשהיחסון חובה נפדה על פני כל חודשי השנה בסכומים קטנים, הניסיון מוכיח שרק 50% — 60% מתמחרים מעצמם. ייתכן, שאם הסכום גדול יותר, הוא יתמחר יותר ואנחנו צריכים לעשות מאמץ למחזור יותר. עם זאת, הדוגמה של השנה מוכיחה — וזאת הטעות שהיתה בדברי חבר הכנסת דן מרדור ששאל: איך אפשר להחזיק חוב כזה? איך אפשר גם לקיים גירעון בתקציב של 1.25 מיליארד שקל?

אם הדוגמה תהיה כמו הדוגמה של שנת 1988, אין בעיה, מפני שמחזורנו את החוב באיגרות חוב כ-4.9%, גם אם בפנסיה זה — — —

שר האוצר מ' נסים:

שנת 1987.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

לא, 1987. אם יחזור מה שהיה ב-1987, כאשר מחזורנו את איגרות החוב ב-4.9%, וגם זה רק בגלל חודש אחד — כי היום גייסנו לשש שנים ב-4% ול-17 שנה ב-5.1%. ומשום שלקופות הפנסיה נותנים 6.2%, כואו נגיד שהממוצע המשקלל הוא 5.5%, אבל התפוקה, שהיא הבסיס לחשלוש, גדלה ב-6.2%, כלומר, הכסף שצריכה לשלם, גדלה יותר מאשר עלות המיחזור.

ועוד, אם אנחנו נגדל גם כשנה הבאה ב-6.2%, ה-6.2% על החוצר העסקי הוא יותר מהגירעון של 1,250,000,000 ש"ח.

חיים רמון (המערך):

ואם לא נגדל?

חבר הכנסת רמון, אני רוצה להגיד לך שהעשירים מאוד יצרכו את הצריכה שלהם בכל רמה של מס, כי אלה השייכים למאיון העליון, וגם אלה שלפניו, מוויזיות כל כך הרבה, ששיעור המס לא משנה את צורכי הצריכה שלהם. הם היו אלה שתמיד יצרכו.

דן תיכון (הליכוד):

הם יעברו בחורף לארץ.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

כאשר אתה מטיל על זה מס, זהו מס ישיר על חיסכון. אותו דבר אני רוצה לומר לחברת הכנסת אמירה, סרטני שאמרה, שבריאיון לעיתון "על המשמר" אמר שר האוצר, שהוא בשום אופן לא יסכים להפסקת הפיקוח על השכר בשעה שהפיקוח על המחירים מוסר לחלוטין. להוציא את אלה שהם בקטגוריה של מונופולין או של מוצרי יסוד, חברת הכנסת סרטני אומרת, שלפחות לפי מעשיו לא קיימת אצל שר האוצר דאגה לאדם העובד, לאיש הפשוט, לאיכות חייו או לבריאותו: בין שר האוצר ובין האוויר מפרד דבר אחד: הכסף.

אני רוצה לומר לחברת הכנסת אמירה סרטני ולחבריה כמפ"ם: נכון, עם הנהגת החוכנית הכלכלית קבענו, ש-89% מנפת הסחורות והשירותים יהיו בפיקוח, כדי להילחם באינפלציה של ציפיות, לא היו מפקחים, ומה שהיה — היה למראית עין. המדיניות הכלכלית והקיבוץ המונטרי הפך שוק של מוכרים לשוק של קונים והמחירים נשמרו. הפשרנו בהדרגה והאינפלציה ירדה, והיום יש פיקוח רק על 25% מהמוצרים. יש פיקוח על מה שהיה עליו פיקוח לפני התוכנית, על המונופולין ועל הממשלה, שהיא גם כן מונופול.

חברת הכנסת סרטני שואלת: למה רק על השכר? ובכן, חברת הכנסת סרטני, מה זה שכר? מה זה איגוד מקצועי? זה לא מונופול, זה לא קרטל? את בעד זה, שעובד אחד ילחם באחד על הורדת שכר? את בעד זה, שלא תהיה סולידריות בין פועלים? אני גא בזה שהפועלים התאגדו בהתאגדות קרטלית למנוע שרירות לב של מעביד.

את בעד זה שפועל אחד יתחרה עם פועל אחר על הורדת שכר? את בעד זה שפועל מוכסל יתחרה עם פועל מועסק על הורדת שכר? זהו כל הרעיון של איגוד מקצועי, שפועלים יתאגדו ויעמדו שכם. אחד מול המעביד. זהו כל הרעיון של הסוציאליזם, של סולידריות. מה את רוצה מהפועלים?

אמירה סרטני (מפ"ם):

זה אומר, שכולם צריכים לקבל שכר נמוך?

סגן שר האוצר ע' אמורי:

אם יש התארגנות, צריך פיקוח, אם יש כוח מונופוליסטי, צריך פיקוח על המונופול בכל מקרה.

חיקה גרוסמן (מפ"ם):

— — — צריך להרים את הקול?

סגן שר האוצר ע' אמורי:

לא להרים את הקול. אני אוהב את העניין הזה. אנחנו גאים בהתארגנות של הפועלים, ואנחנו רוצים שהם יעמדו מול המעבידים, אך לא בתחרות זה עם זה. והנה, אחרי זה רוצים שזה יהיה מחוץ לכל הסדר. אי אפשר להחזיק את החבל בשני הקצוות.

היו"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת אמורי, את היתר תשאיר לשר.

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988; הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4); הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

תקציב חיוור, תקציב שאינו עוסק כלל וכלל במטרה העיקרית, שהיא צמיחת המשק, ועוד כהנה וכהנה טענות, שמיותר לתארן ולפרטן בשעה זו.

אני רוצה לומר: אני מודה שהתקציב הזה אינו תקציב שמקצה כספים למטרות רבות, אפילו הן נראות חיוניות. אני מבקש להזכיר לחברי הכנסת, שגם הצעת התקציב שהובאה בשנה שעברה זכתה לאותה קבלת פנים: תקציב חיוור, נעדר כשורה: היכן הצמיחה? ואני הרשיתי לעצמי להביא שתיים-שלוש דוגמאות המתמצות את הטענות שהיו בבית, ולפני כן גם בממשלה, בתקשורת, בקרב כלכלנים ובקרב נציגי העובדים והמעסיקים. כמעט כל המשק כולו קרא חינוג על הצעת התקציב ועל הרפורמות שנתלו לו בשנה שעברה.

אביא לדוגמה עיתון כלכלי חשוב, שלפני שנה הביא את הכותרת: "כלכלני האוצר ובנק ישראל צופים" — שימו לב — "ציבות במחירים ובשכר וגידול בתפוקה הלאומית ובייצוא. כראי לשמור ולקרא שוב בסוף השנה. זה יישמע מצחיק". מי שזוכר את הימים ההם, של היוונים על התוכנית הכלכלית שהגשתי לממשלה ולכנסת, זו שקראתי לה "התוכנית שאין בלתי" — זו היתה התגובה עליה.

אבל, אביא לכם דוגמה נוספת — כלכלן מובהק, ואני מוקיר ומערץ באמת את יכולתו, הכתיר את המאמר הראשי בעיתון שהוא כותב בו בכותרת: "שלוש לך, יציבות". לא אניד את שמו. הכותרת השמנה בישרה: "מכת אינפלציה יזומה למשק" — בעקבות אישור הממשלה את התוכנית הכלכלית שהגשתי — "קטסטרופה מצפה למשק. מה יהיה? צמיחה? צמיחה לא תהיה. מזה, יותר סביר שיהיה מיתון. התייחסו לא יגדל, יותר סביר שיקטן. ההסתדרות ממורמרת. הציבור שוב מאוים, מתוסכל, עלול להגיב בגל של קניות. שיפור במאזן התשלומים, המטרה שלשמה כאילו נערכה כל ההצגה, רחוק מן האופק. כמה עזים שהוכנסו לסלון משפחת השכירים הוצאו ממנו בדלת האתורות. וכך גם נפטרה גולדה הרפורמה במסים, תוכנית כלכלית, הלילה? — רק ברוזנים צוהלים, ועוד כהנה וכהנה.

חבר הכנסת יאיר צבן נכנס ברגע זה לאולם. אקרא עכשיו את תמצית הדברים שביטאה את דעת רוב חברי הבית הזה בדיון ההוא, שנערך לפני שנה: "הצעת התקציב של נסים" — ולמה של נסים? צריך לזכור שהממשלה מגישה את התקציב ולא אדם, אבל כך כינו את התקציב — "אינה תורמת לחיסול המשבר ולעליית המשק על פסי הצמיחה. היא מטפלת בסימפטומים של המחלה ולא בגורמיה. בצד המימון אין שום ניסוי לביצוע הרפורמה במיסוי, שלמעשה רק תגדיל את הגירעון וההזרמה".

אני צריך לומר שהדעה הזאת היתה לא רק נחלתו של אותו עיתונאי, חשוב גם הוא, אלא נחלת רבים רבים, גם באוצר ובקהילה הכלכלית. רבים המליצו בפנינו להתעכב, לא לבצע את הרפורמה, מחשש שנמיט שואה על החקציב. כך אמרו לנו. הגירעון יגדל, ההזרמה תגדל, הצריכה תפרח והצמיחה תיעקר מן השורש, לא יהיה אפשר לחשוב עליה כלל. ואני אומר את זה במלים עדינות לעומת המלים שבהן השתמשו אז. אלה הדברים שנאמרו בשנה שעברה.

ומה עוד נאמר? — הרפורמה במסים תבוא על חשבון הרפורמה בשוק ההון. שמעתם? הרפורמה במסים בשנה הזאת, 1987, זו שעדיין לא נסתיימה, תבוא על חשבון הרפורמה בשוק ההון. ככל שיקטנו הכנסות הממשלה ממסים — זו היתה הנבואה של רבים מהם — יצטרך האוצר לגייס סכומים גבוהים

סגן שר האוצר ע' אמורי:

אני לא ידע טוב, אני אנהני נסוגים. אבל חבר הכנסת מרדור שאל: איך אתם מדברים על הורדת האינפלציה כאשר אתם עושים גירעון כזה? אם תעלה התפוקה כמו השנה והגירעון יהיה רק 1,230 — 1,250 מיליוני ש"ח, אפשר יהיה להוריד את האינפלציה. אפשר להוריד את האינפלציה גם מצד העלויות, דרך מונופולים — אינני רוצה להיכנס לזה — לא רק עליידי התקציב. אין כל ספק שהדוגמה של ברזיל והדוגמה של ארגנטינה מוכיחות זאת, כי אם הן ניסו לחקות אותנו ולא הצליחו, הרי זה משום שהן המשיכו להדפיס כסף, לא איזנו את התקציב וקיימו ריבית ריאלית, הורדת המכסים בשוק המוצרים: השוואת הריביות ועשיית ממוצע על-מנת ליצור זהות בין המחיר למשק ובין המחיר לפירמה הבודדת, כדי להגיע להקצאה נכונה של המקורות; יצירת חלופה לשוק העבודה של הממשלה, כמו בסעיף 8 של הסכם העבודה, כדי שנגיע למספר קטן יותר של עובדים, והקטנת חלקה של הממשלה והגעה למצב שהיא לא תתחרה עם הסקטור העסקי על גורמי ייצור, הון ועבודה, ועם זאת תעסיק עובדים טובים, אם נשחרר את המשק מכל העיוותים הקיימים בו ומכל הכבלים ששמו עליו. הוא יוכל לזנק קדימה, ואז יהיה יותר גם בבריאות, גם לחינוך וגם לשכר של העובד — וזה יהיה מהפעילות הכלכלית עצמה, לא מ"החלוקה", לא מחזרה לשלטון של ה"כוללים" כפי שהיה ביישוב הישן, לא מגביית מס גבוה וחלוקתו אחר כך. אלא מהפעילות הכלכלית עצמה, מכך שהעובד יעבוד בתעשייה עתירת הון, שהיא תוצאה של הצבר הון, ושתהיה מול כל מוטעם כפולה בהשקעה: גם התפוקה שלו תהיה כפולה, גם השכר שלו יהיה כפול.

אפשר להמשיך ולהתקדם. אני חושב שזה מותנה

ביכולתנו להמשיך ברפורמה בשוק ההון, להמשיך ברפורמה במס הכנסה ובהתחלת פעולות לשינוי מבנה המשק — ביטול ההגנת הארמיניסטריות, הורדת המכסים בשוק המוצרים: השוואת הריביות ועשיית ממוצע על-מנת ליצור זהות בין המחיר למשק ובין המחיר לפירמה הבודדת, כדי להגיע להקצאה נכונה של המקורות; יצירת חלופה לשוק העבודה של הממשלה, כמו בסעיף 8 של הסכם העבודה, כדי שנגיע למספר קטן יותר של עובדים, והקטנת חלקה של הממשלה והגעה למצב שהיא לא תתחרה עם הסקטור העסקי על גורמי ייצור, הון ועבודה, ועם זאת תעסיק עובדים טובים, אם נשחרר את המשק מכל העיוותים הקיימים בו ומכל הכבלים ששמו עליו. הוא יוכל לזנק קדימה, ואז יהיה יותר גם בבריאות, גם לחינוך וגם לשכר של העובד — וזה יהיה מהפעילות הכלכלית עצמה, לא מ"החלוקה", לא מחזרה לשלטון של ה"כוללים" כפי שהיה ביישוב הישן, לא מגביית מס גבוה וחלוקתו אחר כך. אלא מהפעילות הכלכלית עצמה, מכך שהעובד יעבוד בתעשייה עתירת הון, שהיא תוצאה של הצבר הון, ושתהיה מול כל מוטעם כפולה בהשקעה: גם התפוקה שלו תהיה כפולה, גם השכר שלו יהיה כפול.

אמירה סרטני (מפ"ם):

למה אתה אינך עושה את ההשקעה הזאת?

סגן שר האוצר ע' אמורי:

אני לא צריך להשקיע, אני צריך להניע את מי שמיועד להשקיע שישקיע. הוא יעשה את זה טוב הרבה יותר מהממשלה. הממשלה איננה משקיעה, היא לוקחת כספים מהחיסכון המיועד להשקעה ומוציאה אותם על צריכה. רק אם יקטן חלקה של הממשלה, יסרו הכבלים והעיוותים, יגדל הצבר ההון ותתפתח הרפורמה במס, רק אז נוכל לזנק קדימה לרווחת העובד ולרווחת מדינת ישראל כולה.

הי"ר א' שושטק:

תודה רבה לסגן שר האוצר. רשות הדיבור לשר האוצר.

שר האוצר מ' נסים:

אדוני הישבי'ראש, רבותי חברי הכנסת, אל-נכון נאמרו דבריו של סגן שר האוצר גם על דעתי, ואני תומך בכל אות ובכל פסקי כמה שנאמר. אם מצאתי לנכון לעלות על הבימה ולומר אף אני משפטים אחדים, הרי זה אולי כדי לתת דגש בשניים-שלושה נושאים.

מה היתה ההאשמה הכבדה ביותר שנשמעה בדיון הזה — וקראתי את כולו, אף אם לא שמעתי את קול המשתתפים בדיון? נאמר שהתקציב הזה אינו תקציב של כשורה, שהוא

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4): הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

העסקי. אמרו לנו: בסך הכול, יישארו לרשות הסקטור העסקי 500 מיליון שקלים. עכשיו שמעתם מסגן שר האוצר, המטפל בשוק ההון: 2.1 מיליארדי שקלים עמדו ועומדים לרשות הסקטור העסקי בשנת 1987. הריבית יורדת. מי לא אמר שהריבית תעלה בעקבות הרפורמה בשוק ההון? — מעטים מאוד.

דן תיכון. (הליכוד):
איזו ריבית?

שר האוצר מ' נסים:

ריבית לטווח בינוני וארוך. בשוק ההון מדובר על ריבית לטווח בינוני וארוך. אתה יודע זאת. ושמעתם שאנחנו כבר מגייסים הון ב-4% לשש שנים, ב-4.8% ל-15 שנים — ריבית שהיא קצת יותר נמוכה, על כל פנים לא יותר גבוהה מאשר במדינות המתקנות והמפותחות ביותר בעולם. זה היה בזכות שני דברים: ראשית, מדיניות תקציבית מרסנת והקפדה על התקציב ומניעת גירעון בתקציב. שנית, שחרור של שוק ההון לסקטור העסקי. כך נוצרה תחרות חופשית ושוק חופשי. אנחנו קיבלנו על עצמנו אחריות כבדה באותה עת. כשאמרנו שנכצע רפורמה כזאת.

הדבר השני שיצא גם כן את הקיפאון במשק הוא נטל המסים. נטל המסים הוא אנטי-צמיחה, הוא עומד בסתירה מוחלטת לצמיחת המשק. מפני שאם יש נטל מסים, אין כדאיות לצמיחה. אם אין כדאיות לצמיחה — אין צמיחה. אין התנדבות, רכבות. עלינו ליצור תנאים לצמיחה כלכלית. נטל המסים בישראל היה גבוה. אני קובע שזו אחת הסיבות המרכזיות ביותר להקפאת המשק במשך 13 שנים, מ-1973 עד 1987. למעט 1987. זה גם היה הגורם לכך שהפריזן לא עלה. לא היתה שום מוטיבציה להעלותו. גם לא היתה מוטיבציה ליהודים לעלות ארצה, כשהמס על עצמאי היה 80% — 60% מס הכנסה ו-20% ביטוח לאומי.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
זה הגיע גם ל-102%.

שר האוצר מ' נסים:

אני מדבר על התקופה האחרונה. המס היה 80%. האם יש מי שחושבים שכאשר המס הוא 80% יהיו השקעות, יהיה חיסכון, כסף יישאר בארץ, תהיה עלייה, אנשים יימנעו מלרדת?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
צריך שיהיה מס אמת.

שר האוצר מ' נסים:

אנחנו יצרנו השנה מס אמת, אדוני, בזכות הרפורמה.

יעקב שמאי (הליכוד):

שר האוצר מ' נסים:

ובכן, רבותי, שתי הרפורמות האלה, שניבאו להן שחורות, שקידמו אותן לא כברכה, שאמרו שהן יביאו על המשק הישראלי קטסטרופה, ואותו תקציב חיוור, חיוור מאוד, שהגשנו בשנת 1987 — רבותי, אין הכול בין תקציב 1987 לתקציב 1988. מי שמבקש את תקציב 1988 ולא ביקר את תקציב 1987 אינו יודע מה הוא סח, ומי שביקר את תקציב 1987 ולא מבקר את תקציב 1988 אומר דבר והיפוכו. זה אותו תקציב, ואני מודה באשמה: תקציב חיוור, מה הוליד התקציב הזה, רבותי, במשך ב-1987, התקציב ובראשו, הרפורמות? ובלעדיהן לא היינו מקבלים את נתוני 1987.

יותר בשוק ההון. ויישאר פחות כסף למגזר היצרני. לאחר הרפורמה נותרו לא יותר מ-500 מיליון שקלים בשביל הסקטור היצרני. סכום קטן יותר מאשר בשנה השוטפת, 1986. לכן הריבית לא תרד והשקעות לא יהיו.

הדעה הזאת היתה נחלתם של כלכלנים גדולים. גם התעשיינים התנגדו לרפורמה בשוק ההון. גם ראשי בנקים מסוימים התנגדו לרפורמה בשוק ההון, כי כולם חיו ורוצים לחיות בחממה, רוצים מדיניות מתוכננת המבטחת יתרונות והטבות.

יאיר צבן (מפ"ם):

את מי ציטטת, אדוני שר האוצר?

שר האוצר מ' נסים:

עיתונאי, עורך כלכלי שאותו אני מוקיר ומעריך.

יאיר צבן (מפ"ם):

שר האוצר מ' נסים:

אבל אתה יודע שהזכרתי את שמך, מכאן תבין, יותר מזה לא אומר.

אהוד אולמרט (הליכוד):

שר האוצר מ' נסים:
אתה טועה.

מה קרה בפועל? אמרנו: זה 15 שנים יש בישראל משבר כלכלי עמוק. שורשו הוא הגירעון בתקציב המדינה מאז מלחמת יום הכיפורים. הוא הביא את האינפלציה, הוא הביא את הקיפאון במשק, הוא הביא את הירידה בפריזן או את אי-עלייתו, הוא הביא את הגדלת נטל המסים והלאמת שוק ההון. הוא יצר את כל חוליי המשק.

לקראת שנת 1987 אמרנו: כפעם הזאת נעשה את הצעדים שיש לעשותם כדי להתחיל לרפא את המשק. כיצד? על-ידי שנתהה על גורמי המשבר ונרפא את החוללים בדרך של לחימה בנקודות התורפה. זה מה שעשינו בשנה שעברה. בדקנו ומצאנו, והראינו לממשלה ולוועדת הכספים את המשמעות העמוקה של הקיפאון במשק, לא רק לאינפלציה חלקי-מלבד. הראינו שמאז גדל נטל המסים, מאז הולאם שוק ההון, ומאז יצרנו מצב שבו הפריזן איננו עולה — הסיבה לכך היא אותו נטל מסים גבוה, הסיבה לכך היא אותו שוק הון מולאם —

יאיר צבן (מפ"ם):

האם כשנות ה-60 לא היה נטל מסים גבוה?

שר האוצר מ' נסים:

לא. בשנות ה-60 היה נטל המסים בתל"ג כמעט חצי.

לכן הגענו למסקנה, לא בגלל תפיסת עולם — ויש לי תפיסת עולם מסוימת שאינני מתבייש בה — אלא משום שיש צורך לאומי אמיתי לרפא את המשק, שצריך לעשות זאת בלי דוגמאות ובלוי דוקטרינות. עם דוגמאות ודוקטרינות לא נגיע רחוק.

לכן אמרנו שצריך לבצע שתי רפורמות יסודיות: קודם כול בשוק ההון, כי שוק ההון הוא האמצעי לצמיחת המשק. דמו בנפשכם צמיחת משק בלי שוק הון העומד לרשות הסקטור העסקי, וזה לא היה מ-1973. אמרנו: לבצע רפורמה, נבטל את האפליות שהיו לטובת הממשלה, נשחרר כספים לסקטור

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4): הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

רבותי, השנה זכינו לצמיחה של 6.2% בתוצר העסקי. שתי מדינות בעולם כולו — — —

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
וכתשיתי כמה?

שר האוצר מ' נסים:

אדוני, התוצר העסקי הוא שמעניין אותי. כשאני מדבר על ייצוא, מעניין אותי ייצוא מכל מקום שהוא, וככל שהערך המוסף גדול יותר, זה מעניין אותי יותר, כי ההוצאה שלי קטנה יותר, גם במטבע-חריץ וגם בהפקת התועלת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

הכול טוב ויפה, אבל, אדוני השר, תגיד לי: איך אתה מתמודד עם משכר הבריאות?

יצחק פרץ (המערך):

מה אתה רוצה, הוא הבריא.

שר האוצר מ' נסים:

אתם זוכרים מה אמרתם לגבי תקציב 1987? אמרתם: חיזור, לא תהיה צמיחה. ואני אומר לכם שגודל התקציב של שנת 1987 והרפורמות שתיארתי לפניכם הם, ביחד, היו הגורמים העיקריים, הבלעדיים כמעט, לתוצאות הטובות ביותר שהשגנו בשנת 1987.

אבל, לפעמים יש לי איזו קושיה. קראתי את הנאומים וגם שמעתי אותם. רבים מהנאומים — אני באמת לא מאשים אותם, כי הם לא שמעו את דברי הפתיחה, זה מה שאני יכול לומר — אמרו: נו, לא תהיה לנו צמיחה גם השנה, כשם שלא היתה צמיחה בשנת 1987, זה תקציב של אנטי-צמיחה. רבותי, אני ממליץ בפני כל אדם הרוצה לדבר שיתכונן, שידע את העובדות. אני יודע שזה לא דבר המרגין את הלב.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

זה לא כתוב בתקנון.

שר האוצר מ' נסים:

תקראו את הנאומים, מי שלא הקשיב בעצמו. נאומים לא מעטים דיברו על כך שלא היתה צמיחה בשנת 1987. אני רוצה לתת לכם את התשובה. רבותי חברי הכנסת, תקציב 1988 הוא חיזור. כשם שהתאמתו ההערכות של רבים מהבית הזה ומחוץ לו לגבי שנת 1987, אני אומר על דעתכם ובשמכם: יהי רצון שהאזהרות שלכם יתאמתו באותה מידה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אילו אזהרות?

שר האוצר מ' נסים:

רבותי, המפתח לצמיחת המשק הוא תקציב קטן יותר. ככל שהתקציב קטן יותר, כן הוא תקציב של צמיחה. אם התקציב גדול, הוא תקציב של אנטי-צמיחה. אמרתי: תקציב שגורל, גירעון שגורל, לא רק יוצר אינפלציה אלא גם מוליד את כל המרעין-ביישן העוצרים צמיחה. הריבית תעלה, אל נא תדברו על הורדת ריבית, מי שמציעים הגדלת תקציב, אמרתי: זה כאילו אותו אדם אומר באותה שעה דבר והיפוכו. אל נא תדברו על צמיחה כאשר מציעים הגדלת תקציב. זה דבר והיפוכו.

עכשיו אני רוצה לומר לכם: היתה קושיה, ואי-אפשר להתעלם ממנה, של מזכ"ל ההסתדרות. הוא אומר: הנה אתם רואים, השכר עלה — וזה נכון, עלה מאוד, מעבר למה שעלה בכל העולם כולו, ריאלית — — —

יאר צבן (מפ"ם):

ב-1985 הוא נשחק באיזה מקום כפי שהוא נשחק אצלנו?

שר האוצר מ' נסים:

טוב שאתה מדבר על 1985, הגיע הזמן.

יהושע מצא (הליכוד):

באיזו רמה בשכר הריאלי נמצא השכר שלנו?

שר האוצר מ' נסים:

תרשה לי, תרשה לי.

יהושע מצא (הליכוד):

באיזו רמה נמצא השכר שלנו בהשוואה לארצות-הברית ולאירופה?

שר האוצר מ' נסים:

באיזו רמה נמצאת התפוקה שלנו בהשוואה לארצות-הברית? שליש.

יאר צבן (מפ"ם):

— — —

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

שר האוצר מ' נסים:

חבר הכנסת יהושע מצא, אני רוצה להציע לך: אם אתה מציע שנעלה גלובלית את השכר, תודיע על כך, ואז לא נהיה במצב של 450% אינפלציה — את החוכמה הזאת כבר ראינו — אלא גניע אינפלציה של 800% ו-1,200%.

יהושע מצא (הליכוד):

אני מציע שלא יחיו בעוני.

שר האוצר מ' נסים:

כן.

נטענה הטענה, שהנה השכר עלה, וראה זה פלא — היציבות נשמרה. ובכן, רבותי, אני רוצה להגיד לכם: מה אתם חושבים, היציבות הזאת, חרף העלאות השכר, היתה מחזיקה מעמד אלמלא ביצענו שני דברים, שהם לכאורה תרתי דסתרי אבל הם לא תרתי דסתרי? כיצד יכולנו לשמור על היציבות חרף העלאות השכר הריאליות הגבוהות? בשנת 1985 היתה שחיקה בשכר. עד מהרה זה השתפר, בתוך שלושה-ארבעה חודשים, ובשנים 1986 ו-1987 הגענו למצב שעברנו בכל הסקטורים, כמעט, את 1985, ריאלית.

יעקב שמאי (הליכוד):

בכל רמות השכר, אדוני השר? בכל רמות השכר?

שר האוצר מ' נסים:

אנחנו לא יכולים לדבר על כל נתיב של שכר אחד.

יעקב שמאי (הליכוד):

העשיריונים העליונים נהנו מזה, כי הרפורמה עזרה להם.

שר האוצר מ' נסים:

שמעתי אותך.

יעקב שמאי (הליכוד):

וכי אני מכחיש את מה שאמרתי?

שר האוצר מ' נסים:

לא, לא, אתה לא מכחיש, אבל כבר שמעו אותך, תן לי להשיב.

ובכן, רבותי, שימו לב: אנחנו שמרנו על שער חליפין יציב. באותו רגע שבו היה שער החליפין מתחיל להתערער.

הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4): הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

רבתי, אתם מדברים גם על מספרים. האוצר ידוע כגוף הקופץ את ידו: עובדה זו אינה מן הסודות השמורים ביותר. האמינו לי, אנחנו מקפידים לא על מאות מיליוני שקלים ולא על עשרות מיליוני שקלים ולא על מיליונים בודדים, אלא גם על עשרות אלפי שקלים, וזהו הקפדה ראויה. האמינו לי.

מה לא מופנה אל האוצר הרע הזה? אילו לשונות-אש אינן מופנות אל האוצר? כל דבר שקורה במדינת ישראל מלווה בכותרת: האוצר אשם. שמעתם פעם משהו שונה מזה? אנחנו מקבלים על עצמנו את הנטל הזה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני השר, שמעת גם הרבה מחמאות.

שר האוצר מ' נסים:

"האוצר אשם", אלה מילים שאינן יורדות מהכתורות ובהתבטאויות של חברי הכנסת. אינכם שומעים, שבעצם הימים האלה, בשביתות — האוצר, אשם? זה נאמר גם מפי הגבורה. ככול — האוצר אשם.

אנחנו מקפידים הקפדה יתירה על כל שילינג, על כל שקל. והנה, פתאום האוצר הרע הזה מחלק כסף בנושא הזה של עלות העבודה. האמינו לי, אני אומר את זה בכל האחריות שלי —

אורה נמיר (המערך):

חסביר לנו.

שר האוצר מ' נסים:

אני אסביר הכול. האמינו לי שלולא עשינו זאת, היינו, בלי צל צלו של ספק, נמצאים שוב בעיצומה של אינפלציה.

אורה נמיר (המערך):

למה?

שר האוצר מ' נסים:

גברתי, תוספת יוקר איננה משולמת רק עליידי היצואנים, אלא עליידי כלל המעסיקים והכול נכלל במחירים, הכול מכול.

יאיר צבן (מפ"ם):

יש כאלה שגם קיבלו חזר עלות העבודה וגם העלו מחירים. תראה מה קורה בשירותים האישיים.

שר האוצר מ' נסים:

ההורדה של עלות העבודה הביאה לנו את היציבות במשק. היא אכן יסוד ביכולתנו לשמור על שער חליפין יציב.

אורה נמיר (המערך):

את זה אתה אומר.

שר האוצר מ' נסים:

אני ערב למה שאני אומר.

יאיר צבן (מפ"ם):

אתה יכול את זה לומר ליצואנים?

שר האוצר מ' נסים:

אדוני, לו עשיתי זאת רק ליצואנים, לא היה הרבה והאינפלציה היתה חוגגת.

אסביר לכם דבר שכדאי שתביאו בחשבון, כשהאינפלציה חוגגת נהרס הייצוא, מפני שאז יש לתקן את שער החליפין לא אחת ל-18 חודש או אחת לשנתיים אלא אחת לחודש ואחר-כך פעמים ביום, וכבר היו דברים מעולם. אני לא מאחל לעצמנו לחזור לתקופה הזאת.

אתם יודעים מה היתה התוצאה? בתוך חודשים אחדים היתה האינפלציה חוזרת לשיעורים שכבר הכרנו.

עוד דבר, רבותי, כל כך הרבה דיכרתם על הנושא הזה, אבל בכל הכבוד — כלי העמקה מספקת. איך החזקנו מעמד בנתונים כאלה של העלאת שכר ויציבות כזאת? עליידי זה שנטרלנו, באמצעות תשלומי הביטוח הלאומי, את עלויות השכר ב-7.7%.

אורה נמיר (המערך):

בכמה?

שר האוצר מ' נסים: נטרלנו ב-7.7% את עלויות השכר. דמו בנפשכם שלא היינו עושים את זה לגבי כל המשק.

יעקב שמאי (הליכוד):

הליכוד?

שר האוצר מ' נסים:

נטרלנו פעמיים תוספות יוקר שצריך היה לשלם. שתי תוספות יוקר נטרלנו.

קריאה:

יפסי.

שר האוצר מ' נסים:

לו לא היינו מנטרלים את תוספות היוקר עליידי הביטוח הלאומי, היתה האינפלציה בעיצומה.

יאיר צבן (מפ"ם):

לכל המעבידים?

שר האוצר מ' נסים:

לכל המעבידים. זו החוכמה. אני מבין, שמעתי, הקשכתי קשב רב מאוד לטענה הזאת, ואני מציע לכם להקשיב הקשב היטב למשפטים הבאים. אני ערב לכם שבלי הנטרול הזה של כל המעסיקים, היתה האינפלציה חוזרת מהר מאוד ושער החליפין לא היה נשמר.

אורה נמיר (המערך):

רק השכר?

שר האוצר מ' נסים:

רק השכר. כן, משום שעלות ההון ירדה. אני יכול להראות לך, שער כמה שמדובר בריבית רצחנית לייצוא; למשל, עלות ההון ירדה. הרווחיות של הייצוא ירדה בגלל עלויות העבודה. לולא עשינו זאת לכל המשק, לא היתה לדבר שום תכלית, לא היינו משרתים שום תכלית. חובה היה לעשות את זה על כל המשק.

עכשיו אני רוצה להגיד לכם דבר, נכון —

אורה נמיר (המערך):

אני רוצה לשאול שאלה.

שר האוצר מ' נסים:

רק רגע. גברתי, הלא אני מכיר את עמדתך.

אורה נמיר (המערך):

ברשות היושב-ראש.

היור"א שוסטק:

אין מקום לשאלות עכשיו. זו חשוכת השר.

שר האוצר מ' נסים:

אני משיב על טענותיך, גברתי.

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4): הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

- קריאות: — — —
- שר האוצר מ' נסים:
רבותי, אני רוצה לתת לכם קצת מספרים כדי לשכר את האוזן. אתם מדברים על 1.2 מיליארד, זה לא נכון.
- אורה נמיר (המערך):
למה זה לא נכון?
- שר האוצר מ' נסים:
חכי רגע. זה לא נכון. אולי תקשיבי. אני מתכוון לתת מספרים. זה לא 1.2 מיליארד, אלא 1.463 מיליארד.
- אורה נמיר (המערך):
השנה תשלם 1.463 מיליארד. בשנה שעברה זה היה 1.2 מיליארד.
- שר האוצר מ' נסים:
גברתי, תקשיבי. רבותי, תקשיבו. אתם רוצים להבין, רבותי, אולי תקשיבו.
- דן תיכון (הליכוד):
— — —
- היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת דן תיכון, גם אתה? שבו. חבר הכנסת דן תיכון.
- שר האוצר מ' נסים:
רבותי, כדאי להקשיב. אתם חושבים ש-1.463 מיליארד זה 1.463 מיליארד.
- אורה נמיר (המערך):
זה יותר?
- שר האוצר מ' נסים:
האם אני מתכוון שלא לומר?
- קריאות: — — —
- היו"ר א' שוסטק:
חברי הכנסת, אל תעזרו.
- שר האוצר מ' נסים:
אני מציע, שכל מעשינו יהיו ללא מתח, כי המתח אינו מאפשר שיקול דעת צלול.
- אורה נמיר (המערך):
למי זה חסר?
- שר האוצר מ' נסים:
לי.
- אורה נמיר (המערך):
טוב שאתה לא מייחס את זה למישהו אחר.
- שר האוצר מ' נסים:
ובכן, רבותי, סך-הכול ברוטו יהיה 1.463 מיליארד, שהם יותר מ-1.2 מיליארד. שנית, שימו לב, נא להקשיב, הגיע הזמן לא רק לדבר אלא גם להקשיב.
- אורה נמיר (המערך):
— — —
- שר האוצר מ' נסים:
הסקטור הציבורי מחזיר את הסכומים הללו. זה נותן 371 מיליון שקל.
- אורה נמיר (המערך):
למי?
- קריאות: — — —
- היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת גולדשטיין (הליכוד):
זו היתה שגיאה לתת גם לקופת-חולים ול"סולל-בונה".
- היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת גולדשטיין.
- שר האוצר מ' נסים:
חבר הכנסת רמון (המערך):
אתן לכם מספרים, שאולי ירחיבו קצת את האופקים.
- חיים רמון (המערך):
— — —
- היו"ר א' שוסטק:
רבותי, אני מבקש. תנו לדבר.
- שר האוצר מ' נסים:
חבר הכנסת רמון, כמה פעמים שאלו אותי, מתי יהיה הפיחות הבא, וביקשו ממני להודיע על המועד. אמרתי: רבותי, אני מתחייב שהפיחות יהיה בתוך שלוש שנים.
- דן תיכון (הליכוד):
זה טוב.
- יאיר צבן (מפ"ם):
שאלה.
- היו"ר א' שוסטק:
שום שאלה עכשיו. תהיה לך הזדמנות לשאול את השר. אני לא מסכים לשאלות עכשיו.
- קריאות: — — —
- שר האוצר מ' נסים:
רבותי, אתן לכם קצת מספרים כדי לשכר את האוזן.
- אורה נמיר (המערך):
עלות העבודה.
- שר האוצר מ' נסים:
על זה אני מדבר.
- יאיר צבן (מפ"ם):
מתי תחזיר את זה לקדמותו?
- היו"ר א' שוסטק:
חברי הכנסת.
- שר האוצר מ' נסים:
אדוני היושב-ראש, קצת מספרים.
- אורה נמיר (המערך):
למה צריך היה לחלק 1.2 מיליארד שקל?
- פנחס גולדשטיין (הליכוד):
לקופת-חולים? ל"סולל-בונה"?
- קריאה:
גם.
- פנחס גולדשטיין (הליכוד):
זו היתה שגיאה לתת גם לקופת-חולים ול"סולל-בונה".
- היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת גולדשטיין.

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (חיקון מס' 4): הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

שר האוצר מ' נסים:

אגלה לכם עוד סוד. מזה אנחנו מרוויחים כמס הכנסה עוד 360 מיליון שקל. למה?

יאיר צבן (מפ"ם):

את זה הכנסת בחשבון הרפורמה —

שר האוצר מ' נסים:

אדוני, על הרפורמה אני עוד אדבר.

יאיר צבן (מפ"ם):

שר האוצר מ' נסים:

אני מדבר כעת על שנת 1988.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

יהושע מצא (הליכוד):

היו"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת, אל תחפכו את הדיון לקרקס.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני השר, שאלה קטנה.

שר האוצר מ' נסים:

קודם תקשיב. אני לא מוכן לענות.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני השר, בהסכמי השכר לפני הורדת עלות העבודה הוכחה בחשבון ההוצאה הכוללת של המעסיק על עלות עובד. על כן הורדת עלות העבודה פוגעה בהסכמי השכר —

שר האוצר מ' נסים:

אדוני, מדוע יש הכנסות בסך 360 מיליון שקל? כאשר מעסיק, גם עצמאי, משלם ביטוח לאומי, הכול הוא בגדר הוצאה מוכרת של המעסיק, ואצל העצמאי שלושה רבעים הם הוצאה מוכרת. לכן יש לנו בסוגיה הזאת הכנסה של 360 מיליון שקל. לכן ההוצאה שלנו ברוטו היא 731 מיליון שקל. אני רוצה להגיד לכם, רבותי, שעוד לא היתה השקעה חשובה כל כך ליציבות המשק. עוד לא היה צעד שנעשה כדי להבטיח את יציבות המשק. עוד לא היה דבר שמחקבל בהבנה רחבה ביותר, גם עליידי אנשים המבקרים את זה היום, כמו הצעד הזה שנעשה, ואין בדיעתנו —

יאיר צבן (מפ"ם):

שר האוצר מ' נסים:

זה חייב להיות אוניברסלי. באותו רגע שהוא מיועד לסקטור אחד, לקבוצה אחת, הולכים כל היתרונות לאיבוד. תארו לכם, חס ושלום, שנחליט כאחד הימים לבטל את זה. מייד תהיה למעסיקים בישראל בעיה של 7.7%, וההוצאה תהיה הרסנית.

לכן, רבותי, אין דבר שאני גאה בעשייתו, אין דבר שאני מאמין בתרומתו יותר מהעניין הזה.

יעקב שמאי (הליכוד):

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני, לא תבטל את זה? זה יישאר כך לעד?

שר האוצר מ' נסים:

עכשיו לגבי מס הכנסה, אדוני.

יאיר צבן (מפ"ם):

שר האוצר מ' נסים:

עכשיו אני רוצה להשיב, רבותי חברי הכנסת, על מס הכנסה, על הרפורמה הזאת, לא אכנס לפרטים. חברי, סגן השר עדי אמוראי, נתן תשובה כהלכה, אבל חרשמו בפניכם: לא רק שלא היתה לנו עלות תקציבית ברפורמה הזאת, אלא הרפורמה הזאת גואלת את התקציב, ונכנסנו לשלב של יותר אמוץ בממשלה, ויש יותר תשלומים מס. אציין נתונים שחברי לא נתן. חשוב שחרשמו בפניכם נתונים של הרפורמה הזאת וגם של מה שקדם לה, מה שהיה קרוי "רפורמה שקטה": ל-350,000 נישומים מהעשירונים החמישי והשישי הופחת נטל מס הכנסה ב-58%. הם שילמו 10%, ועכשיו הם משלמים 4% ל-500,000 נישומים מהעשירונים השביעי —

יאיר צבן (מפ"ם):

שר האוצר מ' נסים:

תקשיב, תקשיב.

יאיר צבן (מפ"ם):

אבל, אדוני, כשמישהו שילם 2 שקלים מס, הוא — אתה זורה חול בעיניים.

שר האוצר מ' נסים:

תקשיב, ל-500,000 נישומים מהעשירונים השביעי, השמיני והתשיעי הופחת נטל המס ב-23%, מ-20% ל-16%.

יאיר צבן (מפ"ם):

לא מתאים לך.

שר האוצר מ' נסים:

אל תאמין.

יאיר צבן (מפ"ם):

לא מתאים לך לומר מה שאמרת על העשירונים החמישי והשישי. זו בדיחה —

שר האוצר מ' נסים:

חבר הכנסת צבן, כמה זכותי שאתה לא רק שלא האמנת לי בשנה שעברה —

היו"ר א' שוסטק:

לא, הוא לא אמר שאינו מאמין. הוא אמר שלא מתאים לך.

שר האוצר מ' נסים:

אתה זוכר, בשנה שעברה אמרת עלי דברים קשים אפילו קצת יותר מאלה, אתה יודע, תבעת את התפטרותי.

יאיר צבן (מפ"ם):

את זה אני תובע גם עכשיו, אני עקבי.

שר האוצר מ' נסים:

נכון, זו זכותך. הרעיון הוא חיובי ביותר, על כל פנים בשבילי.

יאיר צבן (מפ"ם):

שר האוצר מ' נסים:

אני רוצה רק להגיד לך: כשם שלא צדקת אז, ואתה יודע עד כמה לא צדקת, גם היום אינך צודק, והנתונים שאנחנו

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988; הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4); הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני השר, אני רוצה לשמוע — — —

שר האוצר מ' נסים:

עכשיו אני רוצה להיענות לאתגר שלך ואני רוצה לומר: אנחנו לא סיימנו את הרפורמה במס.

חיים רמון (המערך):

אדוני השר, על זה אני בוכה.

שר האוצר מ' נסים:

תקשיב.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

למה לא נותנים לו לדבר?

שר האוצר מ' נסים:

אנחנו לא סיימנו את הרפורמה במס, ואתם יודעים למה כוונתי, הדברים יודעים לא מהיום, ואנחנו ניישם זאת.

חיים רמון (המערך):

אבל עד אז?

שר האוצר מ' נסים:

תקשיב, הבטחתי ואתה יודע מה הערך של ההבטחות, ולא אגיד מה הם, לא אני.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

מתי נבצע זאת?

שר האוצר מ' נסים:

לא אני אשפוט. הרפורמה לא נסתיימה. אני רציני כבר בשנה שעברה להגדיל ולהעמיק את הרפורמה לבעלי הכנסות בינוניות ומטה — אותה אוכלוסייה שאתה מדבר עליה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אותה אוכלוסייה שלא משלמת מס.

שר האוצר מ' נסים:

אדוני, עניתי לך כמה פעמים, אתה יודע שזה גם לא יועיל עוד.

יהושע מצא (הליכוד):

ההסתדרות מנעה זאת.

שר האוצר מ' נסים:

מי שמנע זאת היא הסתדרות העובדים הכללית.

אני קובע — למה אתה לא מקשיב, הלא אני מדבר אליך.

חיים רמון (המערך):

אדוני השר, זה קטע שאני לא רוצה לשמוע.

שר האוצר מ' נסים:

לא כדאי לך?

חיים רמון (המערך):

כמו שיש קטעים שאתה לא רוצה לשמוע, יש קטעים שאני לא רוצה לשמוע.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

דבר על החלק השני.

שר האוצר מ' נסים:

לכן, המשך הרפורמה יהיה לשכבות האלה. לו נתקבלה עצתי בשנה שעברה היה עוד עשירון שלם יוצא. כבר בשנה שעברה, ממעגל משלמי המסים — העשירון החמישי כולו.

מוסרים לציבור הם נתוני אמת, כי המדיניות שלנו גורסת ניהול אמין של עבודתנו, ובעיצוב תפיסתנו ובקבלת החלטותינו אין דבר הקודם לאמינות. אם תרצו, אנחנו גם פוגשים את אמן הציבור, אף שכמה אנשים לא היו רוצים לראות זאת, ואתה יודע למי אני מתכוון.

חיים רמון (המערך):

אבל, אדוני השר, למה נתת מיליארד דולר? — — —

שר האוצר מ' נסים:

רק רגע, אני ממשיך. תקשיב רגע.

חיים רמון (המערך):

— — —

שר האוצר מ' נסים:

תקשיב, יש חשובה, סגן שר האוצר נתן אותה, ואני אוסיף ואומר: העשירון העליון, הכולל 180,000 נישומים, נהנה מהפחתות נטל המס ב-13%, מ-42% ל-37%, אבל ראו זה פלא: העשירון העליון שלם לפני הרפורמה 70% מהמס וגם אחרי הרפורמה הוא משלם 70% מהמס, לאמור: העשירון העליון הגדיל את הכנסות המדינה במידה נכבדה ביותר, 70% מהגידול בהכנסות הם מהעשירון העליון.

עכשיו קחו את המאיון העליון. אותו אחוז שהיה לפני הרפורמה, 26% בערך, קיים אחרי הרפורמה.

חיים רמון (המערך):

אדוני השר, היתה צמיחה כלכלית.

שר האוצר מ' נסים:

לכן, רבותי — — —

חיים רמון (המערך):

אבל למה נתת למאיון הזה חצי מיליארד? אדוני השר, תסביר לי.

שר האוצר מ' נסים:

לכן אני אומר שהוא הגדיל את ההכנסות. המאיון הזה — — —

חיים רמון (המערך):

למה נתת — — —

שר האוצר מ' נסים:

לא נתנו מאומה, רק קיבלנו. אין זה נכון.

חיים רמון (המערך):

הורדתם לו את המס בחצי מיליארד — — —

שר האוצר מ' נסים:

זה לא נכון.

חיים רמון (המערך):

זה אמת ויציב.

שר האוצר מ' נסים:

קיבלנו תוספת הכנסה. קיבלנו מהם יותר מאשר קיבלנו לפני הרפורמה. כמפורש יותר מאשר לפני הרפורמה. שנית, היתה רפורמה שהכנסת אישרה אותה, והיא קבעה ששיעור המס השולי הגבוה הוא 48%.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

מתי הוא ירד?

שר האוצר מ' נסים:

צריך להוריד עוד.

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4): הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) —

יעקב זאק אמיר (המערך):
זה המעמד הבינוני.

שר האוצר מ' נסים:
לא, אדוני, זה המעמד הנמוך. העשירון החמישי היה יוצא ממגנל משלמי המסים. אבל עוד היה נטויה והמדיניות הזאת בוא תבוא. אני לא יכול לקבוע מועד בשעה זו, והמבין יבין.

יאיר צבן (מפ"ם):
מתי יהיה דוח ששינסקי?

שר האוצר מ' נסים:
הלא רק עכשיו אמרתי שאינני יכול לקבוע מועד.

יהושע מצא (הליכוד):
מה תעשה עם דוח ששינסקי?

שר האוצר מ' נסים:
רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לומר — — —

יהושע מצא (הליכוד):
אפשר להצביע?

שר האוצר מ' נסים:
חבר הכנסת מצא, האמן לי שאנחנו עוסקים בדברים רציניים. אם אנשים רוצים ללכת ולא להצביע — יבושם להם. אבל, אי אפשר שיתנהל פה דיון במשך שלושה ימים, יישמעו טענות, יעלו גם האשמות, וכל זה יישאר בלא תשובה. זה לא מתקבל על הדעת.

יאיר צבן (מפ"ם):
בוה אתה צודק.

שר האוצר מ' נסים:

רבותי, המגמה במדיניות הכלכלית שלנו, כפי שבאה לידי ביטוי בתקציב 1987 ובפורמות שנתלוו אליה, וכפי שבאה לידי ביטוי בהצעת התקציב 1988, היא להמשיך לקיים את הרפורמות, ואם אפשר גם להעמיק אותן, וזאת כאשר אנחנו רואים בד בכך, ובאותו זמן, את הצורך לעשות שינויים מבניים במשק הישראלי, להקטין את הסקטור הציבורי, כדי להגדיל וליצור מקורות תעסוקה לסקטור העסקי, אם נצליח להתמיד במדיניות הזאת ולא יהיו פרצות לא בתקציב ולא בשכר, יש סיכוי שגם שנת 1988 תהיה שנה לא רעה.

יעקב שמאי (הליכוד):
לא רעה למי?

שר האוצר מ' נסים:

אינני רוצה לדבר על שנה טובה למשק הישראלי — מי שנהנה מהמדיניות הכלכלית שלנו הוא בראש ובראשונה האדם העובד, ובעיקר בעלי ההכנסות הנמוכות, שמצבם שופר לאין ערוך יותר מאשר בחקופת האינפלציה.

יאיר צבן (מפ"ם):

אתה הרחבת את הפערים החברתיים.

שר האוצר מ' נסים:

מעולם לא היה כוח קנייה גם ברמות השכר הנמוכות, כמו בשנה האחרונה, עקב הרפורמות והמדיניות הכלכלית, ועקב היציבות, וזה סס חיים לאדם העובד. לא חנופה לעובד נותנת לו את הפירות, אלא מדיניות המשרתת את המטרות האמיתיות שלו. אינני מוכן לקנות אנשים במלים, בשום פנים ואופן לא, ולא לשעשע אנשים באשליה — — —

יעקב זאק אמיר (המערך):
איך אתה בליכוד?

שר האוצר מ' נסים:

— — — אלא לנהל מדיניות שכאה לשרת את המטרה הלאומית הנשגבה של הבראת המשק הישראלי, אדוני היושב ראש.

יעקב שמאי (הליכוד):

מה עם קצבת ילד ראשון? מה עם קצבאים? אין להם פתרון בתקציב.

היו"ר א' שוסטק:

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988 לוועדת הכספים ירים את ידו. מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדת הכספים — רוב

נגד — מיעוט

ההצעה להעביר את הצעת חוק התקציב לשנת

הכספים 1988, התשמ"ח — 1988, לוועדת

הכספים נתקבלה.

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת אפרים שלום, מה זה? המושבים קיבלו את החלק שלהם? אתה לא תקבל יותר למושב.

יעקב זאק אמיר (המערך):
הוא טעה.

אפרים שלום (המערך):
לא טעיתי.

היו"ר א' שוסטק:

הוחלט להעביר את הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988 לוועדת הכספים.

מי בעד העברת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4), התשמ"ח — 1988, לוועדת הכספים ירים את ידו. מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדת הכספים — רוב

נגד — מיעוט

ההצעה להעביר את הצעת חוק יסודות

התקציב (תיקון מס' 4), התשמ"ח — 1988, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר א' שוסטק:

מי בעד העברת הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשמ"ח — 1988 לוועדת הכספים ירים את ידו. מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדת הכספים — רוב

נגד — מיעוט

ההצעה להעביר את הצעת חוק הסדרים

במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת

יעדי התקציב), התשמ"ח — 1988, לוועדת

הכספים נתקבלה.

ח. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 26), התשמ"ח — 1988* (קריאה ראשונה)

עם זאת, אני רוצה שנוכד, רבותי חברי הכנסת, שעובד שמציע את מלוא שנות עבודתו לפני פרישתו לגמלאות מקבל 70% משכרו האחרון, שהם למעשה 42% מהשכר. כי לא כל רכיבי השכר כלולים בתשלום הפנסיה. זהו עיוות חמור מאוד וזהו העיוות המרכזי והראשי, שבגינו מקופת קשות ציבור הגמלאים.

אני שמחה, שבדיונים שהיו בוועדת העבודה והרווחה על מצבן של קרנות הפנסיה הודיעו אנשי האוצר לוועדה, שכאשר יחוקק חוק הפנסיה, או כשהצדדים הנוגעים בדבר, וההסתדרות בכללם, יגיעו להסכם על כללים חדשים בנושא התנאים לפורשים, יהיה משרד האוצר מוכן לכלול בשכר שממנו מחושבת הגמלה רכיבים רבים יותר מאלה הכלולים בו היום. אבל, התנאים לכך הם הורדת הרכיב של כספי הקרנות ודברים אחרים, שאינם רלבנטיים לגמלאים של היום, מחר ומחרתים.

לכן, אדוני היושב-ראש, הגיע הזמן שאנחנו נתקן לכל גמלאי עובד המדינה את חישוב המשכורת הקובעת, כדי שגמלתו לא תישחק במרוצת השנים, ויהיה בידו להתקיים בכבוד. יש לבדוק, אם להצמיד את הגמלה שמקבל גמלאי לשכר הממוצע במשק או למלוא עליית מדד המחירים לצרכן, וכן לבדוק אפשרות של הכללת רכיבים נוספים בפנסיה, כגון רכב, שעות נוספות, חוספת משמורת, כונוניות וכו'.

נראה לי, שוועדת העבודה והרווחה, כבואה להכין את ההצעה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, תהיה חייבת לתת את דעתה לשיפור רמת החיים של הגמלאים, מקבלי הקצבאות, כדי למנוע את הידרדה החרפה ברמת ההכנסה וברמת החיים בשל המעבר ממעמד של עובד מדינה למעמד של גמלאי.

אני יודעת, וכך אני מסיימת, אדוני היושב-ראש, שהאוצר ישמור בקפידה, אדוני סגן השר, שאנחנו לא נחרג ממה שהחוק קובע, אבל אנחנו נשדל, ואני מקווה שנמצא אופן קשבת לפחות לחלק מהצעותינו אם לא לכולן, כדי שנחזק מעט גם את מצבם של הגמלאים האחרים, לכולנו יש או היו אבות ואמהות, ואנחנו יודעים, שאנשים שעבדו עשרות שנים בשירות המדינה מגיעים כמעט עד לסף חרפת רעב. אנו מחויבים לתת להם את המעט הזה כדי שיחיו בסוף ימיהם בכבוד.

אני מחייבת את החוק בעיקרו, ואני בהחלט מקווה שבמסגרת הדיונים של ועדת העבודה יעלה בידינו לחרוג ולשפר, ולו במעט, גם את תנאיהם של הגמלאים האחרים. תודה.

היור' א' שוסטק:

תודה רבה. חבר הכנסת ארצי איננו באולם, חבר הכנסת שבת וייס איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, ואחריו — לחבר הכנסת חיים רמון.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סגן השר, אני שמח שמזדמן לי לכוון לדעת גדולים או גדולות. חברת הכנסת נמיר אמרה דברים נכונים, ואני בהחלט תומך בהכנסת רכיבים נוספים לחישוב הפנסיה, כדי שרמת חייו של העובד לא תרד בצורה דרסטית מרגע שיצא לפנסיה ולאחר שעבד שנים רבות.

היור' א' שוסטק:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 26), התשמ"ח — 1988, בקריאה ראשונה. יבא את הצעת החוק סגן שר האוצר, חבר הכנסת עדי אמוראי.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לאישור הכנסת בקריאה ראשונה את חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 26), התשמ"ח — 1988. סעיף 8 לחוק שירות המדינה (גמלאות) (נוסח משולב), התש"ל — 1970, קובע, כי קצבתו של עובד שפרש תהיה מבוססת על "משכורת קובעת", שהיא המשכורת המגיעה מדי פעם לעובד הממשיך לעבוד בשירות המדינה ואשר דרגתו כדרגה שהיתה לפורש ערב פרישתו.

הכנסת הכירה בכך שקיימים גופים בשירות הציבורי, אשר תנאי העבודה של עובדיהם שונים בטבעם מאלה האופייניים לעובדי המדינה, וכי אופי שונה זה מצדיק קביעת תנאים שונים וייחודיים לעובדי גופים אלה בכמה תחומים. גופים כגון אלה הם: צה"ל, משטרת ישראל, שירות בתי הסוהר, שירות הביטחון הכללי והמוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים. השירות בגופים אלה כרוך באחריות ובסיכונים יתר, במשמעת חמורה יותר ובזמן הרב ללא סייג הנדרש לביצוע המשימות.

הצעת החוק המונחת עתה לפני הכנסת באה לתקן את הגדרת המשכורת הקובעת האמורה בחוק שירות המדינה (גמלאות) (נוסח משולב), התש"ל — 1970, לגבי עובדי שירותי הביטחון והמוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים הפורשים משירותם, באופן שקצבתם תחושב על-פי הדרגה הצבאית המקבילה לדרגתם ערב פרישתם.

אבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה.

היור' א' שוסטק:

תודה רבה. נרשמו כמה חברי כנסת לוויכוח. רשות הדיבור לחברת הכנסת אורה נמיר, ואחריה — לחבר הכנסת יצחק ארצי.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, סגן השר אמר, ואני הייתי מבקשת להדגיש זאת, שלפי המצב החוקי היום, אין הברל בין עובד מדינה לבין עובד שירות הביטחון לעניין חישוב משכורתו הקובעת לצורכי גמלאות. שניהם מקבלים עם פרישתם מהשירות גמלה המבוססת על משכורת המשולמת לעובד, שדרגתו היא כדרגת העובד שפרש לגמלאות.

לפי ההצעה המובאת בפנינו, תחושב המשכורת הקובעת לצורכי גמלאות של עובד שירות הביטחון כמפורט בחוק, לפי הדרגה הצבאית המקבילה לדרגה של העובד ערב פרישתו. אין ספק, שהצעה זו משפרת את מצבם של עובדי שירות הביטחון לעומת זה של עובדי מדינה אחרים. גם אני חושבת, שעובדים אלה עובדים עבודה מסוכנת, עבודה המעמידה אותם בפני מצבים קשים, עבודה שתנאיה, ביחוד שעות העבודה, הם הרבה יותר קשים ובלתי גמישים מאלו הנדרשים בעבודה אחרת. יהיה מזה, לחלקם מחושבת הפנסיה על פי שכר נמוך יותר כהשוואה לעובדים אחרים.

אוריאל לין (הליכוד):
הם היו כמעמד של מנכ"לים.

חיים רמון (המערך):

אני יכול להביא לך את התלושים של הפנסיה שמקבלים שגרירים לשעבר של מדינת ישראל. הם היו בדירוג האחרון, הם לא היו מנכ"לים. תנאי הפנסיה של מנכ"ל ידועים. הם לא מוקבלים למנכ"ל. צריך וחובה להביא לתיקון המצב.

בהזמנות זו אני מבקש להעלות עניין מסוים, ואני מבקש את תשומת לבו של סגן שר האוצר. זה שנה וחצי אני מנהל התכתבות עם שר האוצר, עם נציבות שירות המדינה, עם המשרד של היועץ המשפטי לאוצר, בנושא מגבלת גמלאות הכפל. אינני יודע אם אתה מודע לנושא זה. אלמן או אלמנה של עובד מדינה, שהוא עצמו גמלאי בשירות המדינה, אינו זכאי לקבל את מלוא זכויות לגמלה בשל קרובו המנוח. החוק מגביל ל-90% לכל היותר. לדוגמה, אם נפטר גמלאי שהיה זכאי לגמלה של 70% ממשכורת קובעת, של 1,000 שקל והשאר 700 אלמנה הזכאית לגמלה של 65% ממשכורת קובעת של 700 שקל. האלמנה תקבל 40% מהפנסיה. זהו הכפל. 50% מהפנסיה שלה, כך יתחבר 750 שקל, כשעה שהיה עליה לקבל 855 שקל לפחות. אלמלא היתה גם היא גמלאית מתוקצבת עליידי קופת המדינה. כך אנו מפלים אלמנה של גמלאי בשירות המדינה לעומת אלמנה של מי שאינו עובד מדינה והפנסיה שלו אינה מתוקצבת.

אין למצב זה שום הצדקה. אני לא מבין את זה. אף שכבר באוקטובר 1986 הודיעו לי מנציבות שירות המדינה על הסכמה עקרונית של שר האוצר לשינוי החוק, הם סוחרים את הנושא ולא הגישו שום הצעת חוק.

לכן אני מציע שכדון בוועדת העבודה והרווחה — ופה אני פונה אלייך, גברתי, יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה — נכניס לחוק הזה את השינוי הקטן הזה, העוסק גם הוא בגמלאים בשירות המדינה. נציבות שירות המדינה הסכימה לכך. העלות היא מינימלית, מסתכמת בפרוטות ממש. כך נתקן עוול הנעשה לאלמנות, שכל חטאן הוא שום הן וגם בעליהן שירתו בשירות המדינה. תודה.

הי"ר א' שוסטק:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב זאק אמיר — הוא איננו. רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר.

אוריאל לין (הליכוד):

אני רשום? אני כיקשה רשות דיבור.

הי"ר א' שוסטק:

אתה לא רשום.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כקודמי, גם אני מחייבת את ההרחבות המובאות בתיקון לחוק, הרחבת החוק כדי שיחול על ציבור גמלאים גדול יותר, ודאי וודאי, כשנעשה הדבר למען אלה הנושאים בנטל הביטחון, אנשי צה"ל, המשטרה, שירות בתי הסוהר, נושאי תפקידים שאנו מעלנו ועדיין עמלים במלאות הכנסת ובוועדותיה לנסות לשפר את שכרם.

היום קיימה ועדת הכספים דיון ראשון בתקציב 1988 ודנה בסעיף תקציב המשטרה. הבעיה שאנחנו מטפלים בה — ואני מכירה אותה כבר הרבה שנים, היא חוזרת ומתעלית, עניין התקנים והעלאת השכר, עדיין נשארה כעיה. אין ספק שכאשר פורשים עובדים אלה לגמלאות, צריך לתת להם את מירב

אני גם מסכים, שהקבוצה שהזכרתי של צה"ל, משטרה, שירות בתי הסוהר ושירותים מיוחדים, צריכה להיות ייחודית. צריך להכיר בקבוצה הזאת כקבוצה הראויה להערכה מיוחדת ולתורה מיוחדת. חברת הכנסת נמיר, אם נתחיל אתה בוועדת העבודה והרווחה, יכול להיות שנמשוך אחריה את כל המשק. על כן, הבה נתחיל כמשהו.

מכל מקום, הייתי מוסיף לנושא הזה גם את האפשרות של תוספת דרגות לגמלאים. גמלאי מסוים יוצא לפנסיה בתקופה מסוימת. כעבור 10 — 15 שנה משתנה המשק כולו, עובדים עלו בדרגה ושיפור תנאים בצורה דרסטית, ואילו הוא נשאר מאחור, תנאיו הם התנאים שהיו לפני 10 — 15 שנה, והוא אינו יכול לזכות בדירוג מקביל לזה שמקבלים עובדים הממלאים היום את התפקיד שמילא הוא בעבר.

אדוני סגן שר האוצר, כבר היום אני רואה מקרים כאלה. הם בולטים מאוד בשטח. למשל, מזכיר מועצה מקומית — יש שפרשו מהתפקיד לפני 15 שנה, והתנאים שבהם פרשו אינם דומים כלל ועיקר לדרגתו ולרמת הכנסתו של מזכיר המועצה היום. התנאים משתנים במרוצת השנים, וטוב שאנשים מתקדמים, אבל אין להשאיר פער אדיר כזה בין מי שמילאו את התפקיד בעבר לבין מי שממלאים אותו כיום.

מפריעה לי הבעיה של אנשי השירותים המיוחדים, ורצוי שחברת הכנסת נמיר תקשיב גם כן. אני לא יודע כיצד, אבל הייתי מוצא לקבוצה הייחודית הזאת של עובדי השב"כ ואנשי השירותים החשאיים מרכיב נוסף על המרכיבים הייחודיים של הקבוצה הביטחונית כולה. עובדי השב"כ מהווים קבוצה ייחודית. העושה את עבודתו בקשת, ללא פרסום, ללא ידיעה, והם גם פחות או יותר עובדים בדרגות אחרות. אין להם דרגות צה"ליות, אין להם אפשרויות קידום כמו בצה"ל, במשטרה ובמקומות אחרים. לכן, אני חושב שטוב תעשה ועדת העבודה והרווחה בבואה להכין את החוק, אם תחשוב כיצד לתת לקבוצה הזאת של אנשי השירותים מרכיב ייחודי נוסף מעבר למה שמוצע כאן.

הי"ר א' שוסטק:

רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון, ואחריו — לחבר הכנסת יעקב זאק אמיר.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עם מטרת ההצעה אני מסכים. כוונתה להצמיד את גמלאי שירותי הביטחון לדרגות צה"ל בעת פרישתם במקום לדירוג האחרון. שינוי זה יביא לכך שלא תהיה שחיקה בפנסיה, שנגרמת בדרך כלל, לעובדי המדינה. בצה"ל אין, בדרך כלל, תוספת של דרגות עקב הסכמי עבודה, ולכן אין שום סכנה שהפנסיה תישחק.

אם כן, אני מבין על השינוי, ועם זאת אני צריך לשאול מה יהיה על שאר עובדי המדינה. זו השאלה המכרעת. כיצד הממשלה מתכוונת להבטיח את משכורתם, את תנאי הפנסיה של כלל עובדי המדינה? היום אנחנו מגיעים למצב שאנשים שהיו בתפקידים בכירים מאוד בשירות הממשלתי ויצאו לגמלאות לפני שישבע-שמונה שנים מקבלים סכומים מוגזמים. מדובר, למשל, בשגרירים לשעבר, שגרירים בכירים, המקבלים פנסיה של 400 — 500 שקל בחודש. הדבר הזה איננו יכול להתקיים.

אוריאל לין (הליכוד):

חיים רמון (המערך):

אני יכול להביא לך את התלושים, אדוני.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מברך על מגמת החוק המוצע, אני תומך בו בכל לבי. מובן שיש לשפר את תנאי הפרישה של עובדי שירותי הביטחון, זו קבוצה ייחודית, שתורמה רבות לביטחון המדינה ועשתה זאת בתנאים קשים. הם אכן ראויים לשיפור תנאי פרישתם.

עם זאת, אנצל את החוק הזה ואעיר על מצבם של שאר הגמלאים עובדי המדינה. אני שואל את סגן שר האוצר: מה עם הגמלאים האלה? מה עם הגמלאים של השלטון המקומי? אדוני סגן שר האוצר, מצבם בלתי נסבל. לא אחת הם מגיעים ממש עד סף רעב. כפי שאנחנו יודעים, גם שכרם לפני הפרישה הוא עלוב. אם בימים כתיקונם כזה הוא המצב, הרי לאחר הפרישה, כפי שאתה יודע, המקסימום שיכול לצבור גמלאי כזה הוא 70%, וכפי שאמרו קודמי, רכיבים שונים משכרם אינם מובאים בחשבון כשהם יוצאים לגמלאות: שעות נוספות, תוספת משמורת, גמול השתלמות, תוספת הבראה, רכב ועוד. כיצא באלה הטבות ורכיבים, שהם חלק מרכזי בשכר, וגם יחד אחר השכר עלוב. מה קורה כשהם פורשים לגמלאות? שכרם לעתים הוא כ-40% מהשכר שקיבלו לפני הפרישה. כאן מדובר באנשים שתורמו את מיטב שנותיהם לשירות המדינה, עשו זאת בתנאים לא קלים, לעתים כעבודה כפית טובה. האם זה הגמול שמגיע להם?

אני מקווה שכוועדת העבודה והרווחה, בזמן הכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, תיבדק האפשרות לשנות את התנאים גם לעובדי מדינה אחרים, גם לעובדי שירותי מקומיות. אחת ולתמיד צריך להוסיף לגמלה העלובה הזאת גם אותם רכיבים שמניתי. כלעדיהם אנחנו פשוט נותנים לעובדים טובים לסיים את שנות חייהם לעת זיקנה בתנאים קשים, בתנאים המביישים את בעליהם. תודה לכם.

היורר א' שוסטק:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן, אחרון המשתתפים בדיון.

שבח וייס (המערך):

חברי הכנסת, אני רוצה להצטרף למברכים על היוזמה. אני רוצה להוסיף הערות קצרות מאוד, קצרות אפילו מכפי שהתקנון מרשה.

יש לנו מנהג חדש, הייתי אומר כמעט לא־יהודי — ניכרת אצלנו מידה הולכת וגוברת של זלזול בהורינו, בסבים ובסבתות שלנו, בגמלאינו. יש כאן ניצול תמימותו של דור שלם, אשר בתום לב השתתף בבניין הארץ הזאת, דור השייך לחקופה שבה שיטת קבוצות הלחץ והשדולות כמעט שלא היתה קיימת. התמימות הזאת מנוצלת על־ידי דור הבנים ודור הנכדים. אני חושב שזו אחת התופעות המכערות את חיינו, את יהדותנו.

הערה שנייה — רוב ההורים, ובעיקר האמהות, המשיכו מסורת יהודית של השקעת כל חסכוניהם בחינוך הילדים. אנחנו רואים תופעה כמעט טיפוסית כמשפחה הישראלית היהודית — בנים ובנות מהנדסים, עורכי־דין, רופאים, מרצים באוניברסיטה, קצנים בכירים בצבא, אנשי מינהל בכירים, שהוריהם בקושי "גומרים" את החודש. אני בא בטענות קודם כול אליו — איננו עושים מספיק כדי לסייע להורינו ולמנוע מהם חיי מחסור ועוני.

אבל, יש גם חוב שהחברה חייבת להם. זו חברה שנבנתה בעיקר על־ידם. אם בחוק הזה יש סימן ואיתות לכך שאנחנו נתקן את העויות הזה בתהליך הדרגתי, במסגרת האפשרויות

התנאים. מבחינה זו ההגדרה המרחיבה, המשווה את הדרגה הצבאית המקבילה לדרגה של עובד ערב פרישתו, היא שיפוט.

כקודמי אני רוצה בהזדמנות זו להעלות את נושא קיפוחם של הגמלאים, וגם נושא זה עולה לדיון בדרמטיות גדולה, ובעיקר כאשר יש דיון בתקציב. יש לזכור של חברי כנסת לנושא זה, אבל עובדה היא שלא הצלחנו לשפר בצורה משמעותית את שכרם של הגמלאים בכלל וגמלאי המדינה בפרט. אני יודעת שהיו על האובניים הצעות שונות, אבל בינתיים לא היה שינוי משמעותי. נדמה לי שבפנסיה יש 60% מהשכר, כי יורדות כל התוספות, וגם אם יש פנסיה מקסימלית של 70%, כפי שאמרה יושבת־ראש ועדת העבודה והרווחה, זו לא פנסיה שאפשר להתקיים ממנה בכבוד. גם פנסיה מקסימלית של 70% אינה מאפשרת חיים בכבוד, ודאי לא לאלה שיצאו לפנסיה לפני עשרות שנים. נדמה לי שהגיע הזמן, ואפילו בתקופה שבה המטרה היא אי־פריצת מסגרת התקציב, לעשות ככל ואת שינויים כלשהם בכיוון זה.

אנחנו יודעים שמתארגנת רשימה עצמאית של גמלאים. איזו לנו אם אנשים מבוגרים, שנתנו את כל חייהם למדינה, צריכים להתארגן ברשימה נפרדת על בסיס של הטבת תנאי הגמלה. אנחנו לא מסוגלים לדאוג להורים שלנו? חשבנו שהארץ תהיה צעירה תמיד. אני מקווה שהבנים שלנו יהיו טובים מאתנו בעניין זה.

חבר הכנסת חיים רמון הוזכר את בעיית האלמנות. יש בעיה כללית של תנאי האלמנות בחוקים שונים. האלמנות, ובעיקר אלמנות שאירים ואלמנות תאוונות עבודה, מקופחות בעניין זה אולי יותר מכל מגזר אחר. הזכר הנושא של שני עובדים שהפנסיה שלהם נמוכה, לפחות לגבי האלמנה שנשארת אחר כך ללא פנסיה. הייתי מציעה שבהזדמנות זו שבה מרחיבים את החוק — ואני פונה ליושבת־ראש ועדת העבודה והרווחה, שבידיה יהיה החוק הזה — שבדיון בוועדה, היות שיש הצעות ואיננו פועלים כחלל הריק, יתחשבו בהצעות אלה וינסו להקל גם על הסקטור הזה.

השבוע פורסם בעיתון כאילו היה הסכם עם הגמלאים, וכשכבר נדמה היה להם שסוף סוף נראית קרן אור, באה למחרת הכחשה. מי שנפגש עם הציבור הזה — ואנחנו כפוליטיקאים נפגשים עם הציבור הזה בסניפים — לא יכול להביט בעיני האנשים האלה.

אני פונה אליך, גברתי, יושבת־ראש ועדת העבודה והרווחה. יש הרחבות שלא מחייבות הוצאה של מיליונים. אפשר לעשות שיפורים קטנים לאט לאט, הקלות פה ושם, להקל את המצוקה. אני מקווה שנצליח להרחיב את הצעת החוק תרתי משמע ולהיטיב את מצבם של הגמלאים.

היורר א' שוסטק:

רשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי, ואחריו — לחבר הכנסת שבח וייס, אף־על־פי שזה לפנינו משורת הדין.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב־ראש, אני מאוד מודה לך. יש חברים שיושבים כאן כל העת, הם רואים שלפניהם צריכים לדבר עוד ארבעה או חמישה חברי כנסת. יוצאים לרגע, וכשהם חוזרים — עבר תורם.

היורר א' שוסטק:

הנוהג הוא שאם אדם איננו באולם, הוא מפסיד. יושב־ראש הכנסת דיבר על כך היום.

דן תיכון (הליכוד):

אתה רואה? מבקר המדינה לא עוזר.

אוריאל לין (הליכוד):

מבקר המדינה באמת לא עוזר. משום שהוא לא משמש כסמכות. הוא צריך לדבר גם על טוהר המידות, ולא לכדוק נושא רק מצד החוקיות הפורמלית שלו. אבל, טוהר המידות כבר לא קיים.

הדבר האחר הוא, שאנחנו צריכים לעקור את השקרים ממבנה השכר. אנשים מקבלים פנסיות נמוכות, משום שהיום אין לאוצר העזר להפסיק אחת ולתמיד את השקר של אחזקת רכב. שהוא עדיין 30% מהשכר. נותנים לאנשים אחזקת רכב, מאלצים אותם לרכוש כלי רכב, וכשהם יוצאים לפנסיה מוכן שהם לא מקבלים פנסיה על החזקת רכב.

אלה הדברים שלפי דעתי עלינו להיאבק בהם. תודה רבה.

דן תיכון (הליכוד):

יש לי שאלה אליך.

היור"א שוטסק:

תשאל אותו אחר כך.

דן תיכון (הליכוד):

שאלה.

היור"א שוטסק:

הוא סיים את דבריו. חבר הכנסת דן תיכון, גם אתה היית יושב-ראש. הוא סיים את דבריו.

רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, אחרון הדוברים בנושא הזה.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני יכול לחסוך הרכה מהדברים שהתכוונתי לומר, מפני שאמרה אותם חברת הכנסת אורה נמיר: אני מבקש רק לשוב ולהדגיש, שלא ייתכן שמדי פעם נחלץ לתיקון צורך של עוול כלפי קבוצת עובדים מאוד ספציפית משום שיש לנו דאגה מיוחדת לאותה קבוצת עובדים, כאשר כל היושבים בבית יודעים, שהכלל שאנו מבקשים להחיל עליה חייב לחול על כלל גמלאי השירות, הציבורי. המעשה הזה שאנחנו עושים מעמיד אותנו בסתירה קשה עם מצפוננו.

אני יודע שאני מדבר במיוחד אל חברי הכנסת מהקואליציה. אתם עומדים השנה במבחן קשה, מפני שמוטלת עליכם המשמעת המוטלת עליכם, אבל בפרשה הזאת המשמעת הזאת בפירוש אינה מוסרית.

בדבר השני שכרצוני לומר אני מתייחס לדברים שאמר חבר הכנסת חיים רמון ומצטרף אליהם. חברי הכנסת, אנחנו צריכים לזכור, שאנחנו יושבים בבית-זכויות והפרשה של האלמנות היא פרשה קשה. שלא נוכל לברוח ממנה דווקא משום שהיא לא חלה על משפחותינו. אין דינה של אלמנת חבר כנסת כדיון אותה אלמנה, שסיפר עליה כאן חבר הכנסת רמון. לכן, לא ייתכן שאנחנו, שבידינו סמכות החקיקה, ניצור את האפליה הזאת.

הערה שלישית מתייחסת לדבריו של חבר הכנסת אוריאל לין.

אורה נמיר (המערך):

אני לא חושבת שאתה צודק בהערה הקודמת שלך. אני לא רוצה להתווכח עכשיו, כי אני נוגעת אישית בעניין הזה.

של תקציב המדינה ובמסגרת המדיניות שאני מקבל אותה. מדיניות ייצוב המשק — הרי יש בכך מעשה מבורך.

הערה אחרונה, אדוני סגן שר האוצר — כדאי לעשות הכול כדי שבעתיד זה לא יקרה לנו. כל הרעיונות שהעליח, לגלם לחוק השכר את כל ההתחכמויות וכל המניפולציות, לרבות קרנות ההשתלמות, היו רעיונות נכונים. אני מצטער על שקבוצות לחץ קצרות-ראייה וקצרות-טווח, הרואות את האינטרס הצר שלהן בלבד — ואינן רואות מעבר לאפן, לא אפשרו ליצור מסגרת של כללים כדי שבעוד עשר, שתים-עשרה, חמש-עשרה שנים תימנע מן הדור הזה המצוקה המצפונית המיסרת של עמידה בשער כשאין כבר כוח חברתי לתיקון הדבר.

תכוון על היחמה הזאת, ותקווחי שנחיל אותה, לאט לאט ובהדרגה, גם על גמלאים אחרים. תודה רבה.

היור"א שוטסק:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אוריאל לין, ואחריו — לאחרון שבאחרונים, לחבר הכנסת יאיר צבן.

אוריאל לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, כולנו דיכרנו היום בשם הנעשקים. אני רוצה לדבר קצת גם נגד העושקים. הבעיה שלנו אינה תמיד בכך שיש ציבור נעשק. הבעיה שלנו היא חוסר המוסר של קובעי המדיניות. שמצד אחד הם מוכנים שיהיה ציבור נעשק עד רכא, ומצד שני — שיהיו עושקים המנצלים פרצות ועושקים ממש את קופת המדינה, כלי שהאחרים על כך מוכנים ללכלך את ידיהם ולטפל בנושא.

אני רוצה להציע לכם פטנט לפתרון הבעיה. חבר הכנסת רמון איננו נמצא כאן, אבל אני רוצה להציע לכם פטנט לפתרון בעייתם של השגרירים ושל אחרים המקבלים פנסיות נמוכות. יום אחד בא לעבוד אדם בחפקיד נציב שירות המדינה, והיה במעמד של מנכ"ל. הוא עבד שנה אחת ויצא עם פנסיה בשעזר של 50% לכל חייו.

יאיר צבן (מפ"ם):

זו שערורייה שאין דוגמתה. זה היה איתן יעקבסון.

אוריאל לין (הליכוד):

לאחר מכן עשה מבקר המדינה דוח על הנושא הזה ובדק אותו פורמלית כמו עורך-דין. היה ברור שהמקרה זעק.

יאיר צבן (מפ"ם):

הוא לא היה היחיד.

אוריאל לין (הליכוד):

הוא עצמו היה נציב שירות המדינה. הוא גילה פרצה, ובמקום לסתום אותה הוא הרחיב אותה. האוצר יודע על כך. ועד היום לא חוקן העניין, והאדם הזה יצא עם שיעורי פנסיה של 36% לכל ימי חייו, לאחר שעבד רק שנה אחת בחפקיד מנכ"ל. את העיוות הזה לא מתקנים, ובעובדי הציבור האחרים, המקבלים 400 — 500 שקלים, לא מטפלים. אם בא מישור ומפעיל לחץ בשירות המדינה, ורוצים ביקרו, הוא יקבל מעמד של שופט ויצא לפנסיה כתנאים של שופט.

דן תיכון (הליכוד):

מי זה?

אוריאל לין (הליכוד):

היו מקרים, שנתנו לנושא משרה תפקיד של שופט מחוזי באופן מיוחד.

מכיוון שכן ומכיוון שאני מכבד את המגמה שיש בהצעת החוק, אני אומר: באנו נחיל את העיקרון הזה על כלל הגמלאים, משום העיקרון של שוויון מעמדם של האזרחים בפני החוק.

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. תם הוריות. אנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 26), התשמ"ח — 1988, לוועדת העבודה והרווחה?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות המדינה

(גמלאות) (תיקון מס' 26), התשמ"ח — 1988,

לוועדת העבודה והרווחה נחקלה.

ט. הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

באוגוסט 1987, קיבלה הכנסת את חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 3). התשמ"ז — 1987. שלפיו הוארכה התקופה בשלושה חודשים, היינו עד יום " בטבת התשמ"ח — 31 בדצמבר 1987.

השאלה החקיקתית העיקרית שנותרה פתוחה היא השאלה הסבוכה של מס ההכנסה שצריך להשתלם על רווחי ההון שיהיו לתאגידים הבנקאיים שימכרו את אמצעי השליטה שבידיהם כמחויב לפי החוק. בעצם הם אינם מוכרים, אלא רק מעבירים לחברה אחרת.

לאחר דיונים ממושכים בעניינים הרכים הקשורים בחוק זה הומינה ועדת הכספים את נציב מס הכנסה לדווח לה על התקדמות העבודה בעניין, ונחה דעתה של הוועדה, כי לפי לוח זמנים סביר עשוי חוק בעניין זה להיות מוצע, מוגש ונודון ולהתקבל באופן שיהיה אפשר להפעילו למעשה בעוד שנה ורבע.

לפיכך הסכימה ועדת הכספים להביא לפני הכנסת את החוק הזה, המאריך בשנה ורבע את התקופה הקבוצה בסעיף 47.

עכשיו אני רוצה לומר, שכולנו הגענו למסקנה שצריך להפריד את העסקים הלא-בנקאיים מהבנקים. ולמעשה, צריך היה לבוא דבר הרבה יותר חמור ממה שמבקשים היום. אנו לקחנו את הדוגמה של אי.די.בי. מבנק דיסקונט. חברת ההחזקות אי.די.בי. מחזיקה את העסקים הלא-בנקאיים, ומחזיקה את הבנק בנפרד. אומנם זו איננה חברה אחת אלא שתי חברות, אבל הן חברות אחיות, ויש להן בכל זאת אינטרס משותף. החוק אינו דורש יותר, לכן, מה שדורשים מבנק הפועלים או מבנק לאומי הוא, שגם הם יפרידו את העסקים הלא-בנקאיים בצורה כזו, ונציב מס ההכנסה התחייב שההפרדה לא תעלה מס. אבל עניין זה צריך לעבור חקיקה.

לחבר הכנסת דן תיכון יש הסתייגות. הוא הודיע בוועדה, שהוא רשם הסתייגות כי הוא רוצה להסביר עד כמה חמור שהדבר לא נעשה עד היום, אבל הוא לא יבקש הצבעה על ההסתייגות. לכן אני מודיע — הוא ודאי גם יודיע — שעל ההסתייגות שלו לא תהיה הצבעה.

אידי צבן (מפ"ם):

תודה. אני רק יכול לומר לך, חברת הכנסת אורה גמיר, שקיבלתי מסמך שנראה לי כמסמך בדוק, המשווה בין אלמנה של חבר כנסת לאלמנה של עובד מדינה, וההשוואה אינה נעימה לעין.

הערה שלישית מתייחסת לרבריו של חבר הכנסת אוריאל לין. אכן, כך קרה והדבר לא תוקן. אין זה מקרה יחיד ואין זה קורה רק בתחום אחד. יש כל מיני הסדרים וחקיקות אר פרוסונם, אד הומינום, ואלה המחוקקים והקובעים כאן את המדיניות שותפים להסדרים האלה. דברים אלה לא נעשים רק בחורי חדרים. יש הסדרים, שעוברים את אישורם של מוסדות בכנסת, לפעמים את אישורה של ועדת הכספים של הכנסת, וחשוב שנעקור את התופעה הזאת: בנושא של גמלאות, גם לגמלאים עצמם, גם לשלימים. עיקרון השוויון בפני החוק חייב להישמר מכל משמר.

הי"ר א' שוסטק:

אנו עוברים לסעיף ז' בסדר-היום: הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988, המובא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

יביא את הצעת החוק יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת אברהם יוסף שפירא.

אברהם יוסף שפירא (י"ר ועדת הכספים):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשם ועדת הכספים אני מביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988.

כשחוק הבנקאות (רישוי) התקבל לפני קרוב לשבע שנים, הורה סעיף 47 לחוק, כי תאגיד בנקאי שביום הקובע — הוא יום כ"ה באדר ב' התשמ"א, 31 במרס 1981 — שלט בתאגיד שאסור לו לשלוט בו לפי הוראות פרק ג' — הוא הפרק הקובע את תחומי הפעולה של תאגידים בנקאיים וייחודם — רשאי להמשיך לשלוט בו עד תום ארבע שנים מהיום הקובע, היינו עד 31 במרס 1985.

סעיף 48 לחוק מסמך את המפקח על הבנקים להאריך תקופה כגון זו הקבוצה בסעיף 47 לחוק, אם הוא שוכנע, כי התאגיד עשה מאמצים סבירים למלא אחרי הוראות החוק במשך התקופה וכי דרושה תקופה נוספת כדי לעשות כן. המפקח על הבנקים דאג השתמשה בסמכותה זו לגבי התקופה שעד 30 בספטמבר 1986, אבל לגבי התקופה שלאחר אותו יום הגיעה היא, והגיעה הממשלה, לדעה, שהפרדת העסקים הבנקאיים מן העסקים הלא-בנקאיים טעונה הסדר שצריך להיקבע בחוק, אשר על כן, גודל המאמצים הסבירים שעשה תאגיד בנקאי שוב איננו הסיבה שבגללה יש להאריך את התקופה, ואם רוצים להאריך אותה יש לעשות כן בחוק.

לפיכך קיבלה הכנסת, ביום ד' בתשרי התשמ"ז — 7 באוקטובר 1986, על-פי הצעת ועדת הכספים, את חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 1) — 1986, שלפיו הוארכה התקופה בשנה, היינו עד יום ד' בתשרי התשמ"ח — 30 בספטמבר 1987, ושוב, ביום כ"ט באב התשמ"ז — 24

מסוג זה, שמבזה את הכנסת ואת ועדת הכספים. שכן בחודש יולי 1987 עלה לרוכן זה יושב־ראש ועדת הכספים ואמר, שהוא מבקש להאריך את החוק בשלושה חודשים כלכד, ועד אז הכעיה תיפתר. הארכנו את ההשהיה בשלושה חודשים. ומ' בינואר ועד היום הזה, 10 בפברואר, הבנקים הם עבריינים. שכן כל העסקים שלהם — למעט העסקים הבנקאיים — הם בחזקת עבירה.

אני אומר את הדברים האלה מתוך תקווה שמי מאתנו שיגיע אל האולם הזה ב־1989 — איננו יודעים מי יגיע — ידאג לכך —

יאריר צבן (מפ"ם):
אתה היחיד שתגיע.

דן תיכון (הליכוד):
— שהחוק הזה יתבצע.

אדוני יושב־ראש ועדת הכספים, אני רוצה לשמוע ממך שאתה תתחייב ותאמר שעד לסוף 1989 החוק הזה יבוצע.

אני מבקש שלא להצביע על ההסתייגות.

היו"ר א' שוסטק:
אתה יכול רק להסיר את ההסתייגות.

דן תיכון (הליכוד):
אני מסיר את ההסתייגות.

אוריאל לין (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, אני רוצה להעיר לפרוטוקול שלא מדובר כאן בפרוצדורה המוכרת על־פי החקון. חברים אחרים של ועדת הכספים לא הגישו הסתייגות, ולאחר שהוגשה כאן הסתייגותו של חבר הכנסת דן תיכון, היא חייבת להיות מוכתרת להצבעה.

היו"ר א' שוסטק:
אני קיבלתי הודעה מהמסתייג, שהוא מסיר את הסתייגותו, ולפני ההצבעה יש לו חמיד זכות להסיר את ההסתייגות.

אוריאל לין (הליכוד):
— — —

היו"ר א' שוסטק:
לא, אין. זה צריך לבוא מהוועדה.

אנחנו עוברים להצבעה. אני מעמיד להצבעה את סעיף 1 בחוק.

ה צ ב כ ה
סעיף 1 התקבל.

היו"ר א' שוסטק:
אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב כ ה
חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 5).
התשמ"ח — 1988. התקבל.

היו"ר א' שוסטק:
בהצעת חוק זו רק סעיף אחד, ולסעיף זה יש הסתייגות לחבר הכנסת דן תיכון.

אוריאל לין (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, כאשר מגישים הסתייגות, יש זכות לחברי הבית להצביע בעד ההסתייגות. לא ייתכן שתוגש הסתייגות ולא יצביעו עליה.

דן תיכון (הליכוד):
אני יכול להסיר את ההסתייגות.

יאריר צבן (מפ"ם):
אני התכוונתי להגיש אותה הסתייגות, אבל כשראיתי שחבר הכנסת דן תיכון מגיש הסתייגות, ויתרתי.

היו"ר א' שוסטק:
נצטרך לטכס עצה לסיכול "המוזמה" הזאת. תחילה ינמק חבר הכנסת דן תיכון את הסתייגותו.

דן תיכון (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, זכותו של כל חבר כנסת להגיש הסתייגות וזכותו לבקש הצבעה. אבל הוא יכול למשוך את ההסתייגות לאחר מכן.

עדנה סולודר (המערך):
כוועדה התחייבת להגיש הסתייגות.

דן תיכון (הליכוד):
אינני אומר שלא התחייבתי, להיפך — אני אקיים את ההתחייבות שלי.

אדוני היושב־ראש, כאמור, מדובר כאן בחוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 5). אני כהחלט מקבל את דברי היושב־ראש, שאין ועדת הכספים מרוצה מהטיפול של משרד האוצר בחוק זה. החוק הזה הוא חוק חשוב. אילו הופעל בזמן, יכול להיות שפני הבנקאות במדינה הזאת היו שונים. יכול להיות שהיינו חוסכים הרבה צרות שפקדו את מערכת הבנקאות ואח כלכלת ישראל ואת עם ישראל. למשל, ריסוט המניות הבנקאיות; למשל, דוח־ביסקי. הבנקים הם כמו תמנון. הם עוסקים בכול מכול וכול — בבנייה, בבטיחות, במסחר, בנסכי דלא־נייד, כמה שאתם רוצים.

הואיל ולצורך הפעלת החוק דרושה חקיקה בנושא המיסוי, כדי שהפרדת העסקים הלא־בנקאיים מן הבנקים תתבצע ללא חיוב הבנקים בהוצאות יתר, נדחתה הפעלת החוק עד 1985. מאז 1985 אנחנו חוזרים על הטעות, שהפכה למסורת, ומאריכים את החוק מדי שנה ושנה דבר אינו קורה. הפעם, לפנינו משורת הדין, לא ויתרתי, התעקשתי, ואכן הוזמנו הבנקים כדי למסור דוח מצב על מידת התקדמותם בביצוע החוק. הוכרר — ואני לא הופתעתי — שבעצם אין התקדמות. מאחר שהמצב כאן סרקסטי, שכן אני יכול לומר: אי לי מיצרי ואי לי מיוצרי — אם לא נאשר את הארכת ההשהיה להפרדה, ניקלע למצב כלתי נסבל, שהרי בנק ישראל גלגל את החוק לפתחה של ועדת הכספים ועשה את ועדת הכספים אחראית בגין ביצוע או אי־ביצוע החוק. זה מצב ממש כלתי ונסבל. פשוט מבזים את ועדת הכספים. אינני יכול לתת יד להחלטה

י. הצעת חוק שמירת הניקיון (תיקון), התשמ"ח — 1988*
(קריאה ראשונה)

אם הרשות המקומית רוצה לעודד בעלי כלי רכב לסלק את רכבם מהעיר ולהביאו למקום גריטה מתאים, אנו מסמיכים אותה לשלם להם סכום קטן, כראות עיניה של הרשות המקומית.

היור"ר א' שוסטק:

תודה רבה. נרשמו שלושה חברי כנסת. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחברת הכנסת עדנה סולודר, ואחריה — לחבר הכנסת עובדיה עלי.

שבח וייס (המעריך):

אדוני היושב-ראש, אני חומך בהצעת החוק של חבר הכנסת אוריאל לין. כהזדמנות זו אני רוצה להביע לו הערכה על סוג העניינים שהוא עוסק בהם. יש הרבה עניינים, שעל פניהם נראים כעניינים שאינם ברורים של עולם, אבל הכנסת חייבת לעסוק בהם, כדי לעשות את עולמנו קצת יותר מסודר. קצת יותר נקי, קצת יותר תקין וקצת יותר נעים. לכן, אני מעריך מאוד את הסוג הזה של היוזמות.

יש פה רק בעיה חוקתית אחת קטנה. יש סכנה מסוימת בכך. שיהיו הרבה מאוד חוקים שיעסקו בדברים ספציפיים. הנטייה החוקתית צריכה להיות כזאת המעניקה לשלטונות הנהגה באופן דמוקרטי הרבה סמכויות אדמיניסטרטיביות כעניינים כגון אלה. יש לי חמיד חשש מעודף חקיקה. עם זאת, כל עוד אין לנו מסגרות מסדירות שכללה, וכל עוד יש לנו חרדה מעודף סמכות אדמיניסטרטיבית — — —

היור"ר א' שוסטק:

אני מבין שאתה מציע חוק הסמכה.

יאיר צבן (מפ"ם):

האם זה חל גם על טרקטורים?

שבח וייס (המעריך):

זה חל גם על סירות מירון. חברי יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

גם על עגלות עם חמורים?

שבח וייס (המעריך):

אני מציע להעביר את החוק לוועדה. אני ממליץ לוועדה, ללכת בכיוון של פישוט הדברים, מן הפרט אל הכלל, ולאפשר לרשויות המקומיות לעשות את הדברים האלה במסגרת סמכות רחבה יותר. כי זהו דבר טיפוסי לשלטון המקומי. שלא כמו הניסיון לטפל באמצעות חוק הסמכה ולגלגל לשלטון מקומי עניינים פולחניים אחרים. על כן, הדברים אינם דומים. אני כמובן חומך ברצון רב בהצעת החוק.

היור"ר א' שוסטק:

רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר, ואחריה — לחבר הכנסת עובדיה עלי. אם הוא לא יהיה, יהיה חבר הכנסת בני שלטא האחרון שידבר בנושא זה.

עדנה סולודר (המעריך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני רוצה לשבח את חבר הכנסת אוריאל לין על דבקו בנושאים של רכב ותחבורה. לפעמים אני מוצאת את עצמי חולקת עליו, אבל הפעם אני בהחלט חומכת בהפיכת הרכב מגרוטאה לרכב.

היור"ר א' שוסטק:

אנחנו עוברים להצעת חוק שמירת הניקיון (תיקון), התשמ"ח — 1988, קריאה ראשונה, מאת חבר הכנסת אוריאל לין. בבקשה, חבר הכנסת לין.

אוריאל לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הבית, הצעת החוק הפשוטה שלפניכם מדגימה, כיצד אפשר לפתור בעיות כמדנית ישראל ללא תוספת תקציב. ואפילו הפתרון הוא חלקי, הוא עדיין בגדר פתרון.

יש לנו מצוקת חנייה בערים הגדולות, ובעיקר במרכז העסקים של הערים הגדולות, אבל גם בשכונות המגורים שבהן. לא אחת קורה, שבעל רכב אשר מאס ברכבו וכבר אין לו ממנו תועלת כלכלית, במקום שיטרח וייקח את הרכב שהוא רוצה לנטוש למקום מתאים, פשוט מחנה אותו במקום חנייה מותר, שאין עליו איסור או הגבלה, בחוף העיר, ונטוש את הרכב.

על-פי החוק הקיים היום אין הרשות המקומית מוסמכת לגרור כלי רכב. היא מוסמכת לגרור גרוטאה בלבד.

יאיר צבן (מפ"ם):

אבל היא יכולה לסנדל אותו.

אוריאל לין (הליכוד):

לא, היא אינה יכולה לסנדל אותו. מפני שהוא חונה במקום חנייה מותר, לא מוגבל. אני רוצה לומר מה היא כן יכולה לעשות היום. היא יכולה להמתין שנה וחצי עד שיהפוך הרכב הזה לגרוטאה. בתקופה הזאת הורסים את הרכב. הוא מתכלך מאוד, הוא משמש למטרות אחרות, לרבות צרכים אנושיים. הוא משמש לעישון, וגם כמקום שחתולים ממליטים בו את גוריהם. אף-על-פי-כן, אין הרשות המקומית רשאית להוציא משם את הרכב, אין לה סמכות לכך.

תופעה כזאת התרחשה לגנר עיני, ליד משרד שהיה לי בתל-אביב. במשך שנה וחצי ניסיתי לפעול בכל הדרכים כדי שיוציאו את הרכב. דיברתי עם יושב-ראש אגף התנועה, עם מנהל אגף התנועה, עם עוזר ראש העיר, עם ראש העיר עצמו ועם הפקחים. בסופו של דבר הסכיר לי היועץ המשפטי של עיריית תל-אביב, שהבעיה שלו היא בעיה חוקית.

אני מציע עכשיו הצעה פשוטה מאוד. יש בה את כל ההגנות הנהוגות לבעלים של הרכב, שיש מי שדואגים לו מאוד ואומרים: ומה יהיה אם הוא נסע לחרץ-לארץ? אנחנו הרי צדיקים בני צדיקים, והתופעה הכללית לא חמיד מטרידה אותנו. אנחנו רוצים להגן גם על מי שאולי נסע לחרץ-לארץ.

ובכן, בהצעת החוק שלי אני אומר, שיש לקבוע מועד שבו מזהה הרכב הזה כרכב נטוש. לוקח זמן עד שמוהים רכב כרכב נטוש. אחרי כן צריך לקבוע, שהרכב עומד במקום חודשיים ללא תנועה. אחרי כן שולחים לבעל הרכב הודעה במכתב רשום ומדריכים אתה על המכונית, שאם לא יסלק אותה — היא חגורה. רק אז אפשר לגרור את המכונית להחסנה. עברו חודשיים מיום הגדירה, ויותר למכור את הרכב. אם עד אז ירצה הבעלים לקחת את הרכב, יהיה עליו להחזיר את ההוצאות.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1868).

לא באתי לדבר, דווקא מזווית ראייה של ראש רשות מקומית, אבל אני אומר לכם כראש רשות מקומית: זו בעיה, והיא בהחלט כצעקתה. היא קיימת. אצלי ביישוב הקטן, אני מודה, אני פותר את הבעיות האלה על-ידי שתדלנות ועל-ידי שיחה אישית עם כל אדם, ותחנות ובקשות. רק כך אני מצליח להסדיר את הבעיה, אך צריכים, כמובן, להיות למחוקק גם אמצעים חקיקתיים, שיאפשרו להתגבר על מכת המדינה הזאת, וזו אכן מכת מדינה: אנשים לא רוצים לזרוק את הרכב, אולי אייפסם יצטרכו איזה חלק, למעשה, לעולם אין הם משתמשים בו והוא עומד שנים, ויבולות, ומכער את הסביבה בצורה החמורה ביותר. אני מסתכל בעיקר על ההיבט של כיעור הסביבה.

אבל, ידידי חבר הכנסת לין, מדוע להדגיש רק רכב? יש כל מיני גרוטאות: יש קרונות נופש, יש סירות מירון, יש אופנועים, יש עגלות, יש טרקטורים.

אוריאל לין (הליכוד):

סירות זה רכב, גם טרקטור זה רכב.

בני שליטא (הליכוד):

אתה יודע מה? גם עגלה, אני הייתי מרחיב וכולל בחוק אפילו — — —

יאיר צנן (מפ"ם):

ספינת חלל.

בני שליטא (הליכוד):

ראיתי, אומנם לא במקום סואן של העיר, אבל במקומות שכונתיים, מקרר ישן מוזח במפרץ חנייה — שיעמוד: אולי נצטרך אותו אי פעם, אולי נשתמש בו אי פעם. הייתי אולי מרחיב את החוק וכולל בו כל מיני גרוטאות. מקרר ישן שעומד זורק במרפסת פתוחה. — גם זה גורם מכער.

יאיר צנן (מפ"ם):

גם בחוף המטבח.

בני שליטא (הליכוד):

טוב, עד המטבח אני לא רוצה להגיע, אבל בהחלט לא הייתי נותן גרוטאות כאלה יעמדו כאבן שאין לה הופכין.

מה שצריך עוד לעשות, לדעתי, חבר הכנסת לין, — — —

אוריאל לין (הליכוד):

חלק מן הדברים שאמרת מכוסים בחוק הזה.

אורה נמיר (המערך):

אל תכניס עגלות, עגלות — למוזיאונים.

בני שליטא (הליכוד):

מעבר לרכב, הריחוב את המושג של גרוטאות, של לכלוך, של כל מיני דברים.

יאיר צנן (מפ"ם):

את המושג של גרוטאה צריך להרחיב.

בני שליטא (הליכוד):

יש דבר נוסף, ידידי חבר הכנסת המציע, ואני כאמת מכר אותך על ההצעה הזאת, שבאה כעת: יש גם רכבים שהבעלים שלהם — או מחוסר זמן או עקב נסיעה לחוץ-לארץ, או משום העדר הכסף לחיקון הרכב — פשוט מתנה אותו זמן ממושך במקום אחד. הדבר מפריע לטאטוא הרחוב, לניקיון ולדברים אחרים. אני הייתי נותן תשובה גם לכך: יש לחייב את הבעלים

כל אחד מאתנו חי במחזור, ואני מוכרחה לומר שבעיית הניקיון היא אחת הבעיות הקשות שלנו. אומנם יש חוק ניקיון, יש אף קרן לחוק הניקיון, ובשנה הזאת, השנה ה-40 למדינה, הוכרו על מבצע "ארץ נקיה" בחסותה של אשת הנשיא, אבל מי שנוסע בכבישים רואה את ערימות הכלוך והאשפה ואת גרוטאות הרכב. אם יש פה צעד קטן ופשוט שימנע את שהיית הזמן שהופכת רכב לגרוטאה, ואפשר יהיה לגרור את הרכב ולהגביר את הניקיון — אני בעד.

אלא שדא עקא, סיים חבר הכנסת אוריאל לין את דבריו ואמר שיגררו את הרכב למקום קליטה מתאים. אינני יודעת אם חברי הכנסת יודעים מה שאנחנו, חברי ועדת הפנים, עדים לו: יש בעיה קשה במדינת ישראל — בעיקר בערים הגדולות ובעיקר בגושדן — של מחסור במקומות לאשפה ולפסולת. אני רוצה להזכיר לכם את פרשת מדרון יפו — סחימת הים בפסולת בניין בניגוד לחוק, תודה לאל שבג"ץ הכריע כעניין הזה. פה בכנסת דנו כמה פעמים בנושא של מחסור באתרי אשפה לגושדן, לחלאביב הגדולה, אין מקום, למשל, להעברת פסולת בניין. אינני אומרת שחסך כן בחצי חיוך "אין מקום קליטה מתאים", כי כל רשות מוניציפלית, נדמה לי, צריכה לדאוג בראש ובראשונה למציאת מקום קליטה מתאים לגרוטאות וללכלוך ולמזבלות. יכולה עיר להיות נפלאה ונהדרת כמו חלאביב, אבל כשהאשפה מתגלגלת בראש תוצות, הרי היא מסריחה, סליחה על הביטוי.

אורה נמיר (המערך):

אצל ציץ, במקום לנקות הוא מחליף את ה — — —

עדנה סולודק (המערך):

זה שיפור קטן, אבל יכול בהחלט להיות שיפור משמעותי אם נעשה עוד כמה צעדים, בעיקר אם נראג מראש — — —

בני שליטא (הליכוד):

ציץ הוא שלך, לא שלי.

עדנה סולודק (המערך):

— — — למקום קליטה לפסולת, מפני שזו אחת הבעיות. אחת נכנס לכניסות של ערים וכפרים, וכבר בפתח פוגשים אותך הריח והמרמה. יש לפתור את הבעיה הזו וגם לקבל את הפתרון שמציע חבר הכנסת אוריאל לין, שאני תומכת בו. — — —

היו"ר א' שוסטק:

רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא — האחרון.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת לין, חברת הכנסת אורה נמיר וחברת הכנסת סולודק.

עדנה סולודק (המערך):

ומה עם היושב-ראש?

בני שליטא (הליכוד):

אמרת "אדוני היושב-ראש", בו התחלתי.

אורה נמיר (המערך):

חבר הכנסת אליעזר שוסטק, חבר ועדת העבודה והרווחה — — —

בני שליטא (הליכוד):

אתם רואים כמה חשוב שחבר כנסת נתקל בבעיות ובצרות: אני פשוט שמע על שחבר הכנסת לין ראה מבער החלון של משרדו הישן גרוטאות רכב, שכן עקב כך נולד חוק חשוב, לדעת.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק שמירת הניקיון (תיקון), התשמ"ח — 1988, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' שוסטק:
הצעת החוק עברה לוועדת הפנים.

או לסלק את הרכב, או לתקן אותו, בתנאי שזה רכב שיכול לנסוע, שהוא כשר לנסיעה, תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:
אני רואה שיש רק תומכים בחוק, ואני מבין שהוא צריך להיות בוועדת הפנים.

מי בעד העברת חוק שמירת הניקיון (תיקון).
התשמ"ח — 1988, לוועדת הפנים. מי נגד?

יא. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 27), התשמ"ח — 1988*
(קריאה ראשונה)

אינני אומר שההצעות התיקון האלה אכן מספקות כאורז מלא. אני חושב שזהו רק הצעד הראשון. אני רוצה לחזור ולומר, שמה שמדאג אותי במיוחד במקרה זה אינו גמלאי צה"ל ושירותי הביטחון, אלא דווקא אותם מקרים שעובדי מדינה או עובדי רשות ממלכתית נאלצים לצאת לפנסיה מוקדמת, לפעמים בגיל 50, בגלל צמצומים, והם יוצאים עם שיעורי פנסיה לא גבוהים; אם שכרם לא היה גבוה, הפנסיה שלהם היום יכולה להגיע ל-300 — 350 שקלים. אדם לא יכול לקיים את עצמו ואת משפחתו מהסכום הזה, ולפיכך הוא הולך ועובד, למשל בדואר, כדי לקבל שכר של 700 שקלים, אבל, כיוון שגילו פחות מגיל 60, עד גיל 59 יפחיתו לו שני שלישים מהגמלה, מהגמלה שהוא צבר בתוקף שנות עבודתו, ואז הוא יקבל מהפנסיה, ששיעורה 300 שקלים, 100 שקלים בלבד. אין היגיון בדבר הזה, כי הא בהא לא תליא, ואת הפנסיה הוא צבר בתוקף העבודה שלו. אכן, יהיה עלינו להשלים את התיקון הזה בשלבים נוספים.

אני רוצה להודות לוועדת העבודה והרווחה וליושבת הראש שלה, חברת הכנסת אורה נמיר, שטיפלו בחוק הזה במהירות. אני מקווה, שנוכל להשלים את הקריאה השנייה והקריאה השלישית, כי הרבה גמלאים מחכים לחוק זה. תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:
תודה רבה. נרשמו לדיון כמה חברים. אני אקרא את שמותיהם. כי לא אקבל שמות נוספים: חברת הכנסת אורה נמיר, חבר הכנסת שבח וייס, חבר הכנסת בני שליטא, רשות הדיבור לחברת הכנסת אורה נמיר, בבקשה.

אורה נמיר (המערך):
אדוני היושב ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לשבח פעם נוספת את יוזמתו של חבר הכנסת יאיר צבן, עשיתי זאת בדיון הטורמי בהצעה.

כפי שאמר חבר הכנסת יאיר צבן, הכנו בוועדת העבודה והרווחה את הצעת החוק לקריאה ראשונה.

רבותי חברי הכנסת, ההצעה באה לתקן חלקית עיוות, הקיים לגבי עובד מדינה המקבל גמלאות מהמדינה ועובד בגוף הקבוע בחוק כקופה ציבורית, דהיינו גוף שהממשלה כקופה ציבורית. גופים שהממשלה משתתפת בחקיקים — חברות ממשלתיות, חברות כנונת ממשלתיות, תאגידים שהוקמו על-פי חוק וגופים אחרים — נקבעו כקופות ציבוריות.

במצב הנוכחי מנכים מעובד מאותה קטגוריה שני שלישים מהקצבה שהוא מקבל, אם גילו פחות מ-65, ושליש מהקצבה

היו"ר א' שוסטק:
אנחנו מגיעים לסעיף האחרון בסדר-היום: הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 27), התשמ"ח — 1988. יעלה את החוק חבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):
אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, שנים רבות נצברה מרידות בקרב גמלאי השירות הציבורי כלפי אחד הסעיפים בחוק שירות המדינה (גמלאות). הכוונה היא לאותו סעיף הקובע, כי גמלאי שפרש משירות המדינה או משירות ציבורי אחר — רשות ממלכתית, עירייה וכיוצא באלה, והוא ממשיך לעבוד בשירות ציבורי זה או אחר ומשכורתו משתלמת ממה שמוגדר בחוק כקופה ציבורית, אינו זכאי לקבל את מלוא הגמלה שלו. למשל, גמלאי עובד מדינה עד גיל 64, המקבל שכר מקופה ציבורית, מפחיתים לו שני-שלישים מהגמלה, מגיל 65 ומעלה מפחיתים לו כיום שליש מהגמלה. גמלאי צה"ל, גמלאי המשטרה, גמלאי שירותי הביטחון, הממשיכים לעבוד ולקבל שכר מקופה ציבורית, מנכים להם כיום שליש מגמלהם. הסעיף המרגיז הזה זוכה, אגב, בפי קציני צה"ל לכינוי העסיסי "קוץ בישבן" — "ישבן" זו מלה פרלמנטרית — לזכר ראשי התיבות של "קופה ציבורית" — בנוטריקון — קרן.

אורה נמיר (המערך):
מה זה?

יאיר צבן (מפ"ם):
את לא יודעת מה זה? הסעיף הזה מכונה — — —

אורה נמיר (המערך):
אני מדברת על המלים הפרלמנטריות.

יאיר צבן (מפ"ם):
מותר לומר, צריך שידעו מה נעשה בקרב הגמלאים.

אני שמח על ששר האוצר הלך לקראת היוזמה הזאת והסכים סוף סוף — לאחר 32 שנים שבהן לא הסכים האוצר להיזן אות אחת בסעיף הזה בחוק — להגמיש את עמדתו ולחולל כאן כמה שינויים שאינם מבוטלים.

על-פי השינויים האלה ועל-פי הצעת החוק המנוחת לפנינו יופחת מעתה לגמלאי עובד מדינה בגיל שבין 60 ל-64 שליש מהגמלה, ואילו עד עכשיו הופחתו שני שלישים ממנה; אם תתקבל הצעת החוק לא יופחת שליש הגמלה של עובד מדינה גמלאי מגיל 65 ומעלה, שעד עכשיו הופחת; לגמלאי צה"ל, המשטרה ושירותי הביטחון מעל גיל 65 לא יופחת שליש מהגמלה, שעד עכשיו הופחת.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1867).

בכחינת קו מזינו של האוצר; כמשך כל התקופות לא נתנו לגעת בו. אני חושב, שאין דבר צורך יותר מההצעה.

הולכת ונוצרת בארץ שכבה גדולה של קציני צבא הפורשים בגילים צעירים יחסית. במקום שחיתתן להם האפשרות לחרום מניסיונם למדינה, במקום שהמדינה תיהנה מהניסיון שלהם, והם יעבדו בשירותה וישקיעו לטובתה, עושים אתם "חוכמולוגיה" של קצבה כדי שיבחרו לעבוד דווקא בשוק הפרטי. נוצרת כמובן אפליה. הנה שני אנשים, שני שכנים, האחד עובד בהסדרות או במשק הפרטי, והוא מקבל את מלוא משכורתו ואת מלוא הגמלה שיש לו ממקום עבודתו הקודם, ואילו שכנו העובד ברשות המקומית הוא בכחינת נעש. אני לא בטוח ולא יודע מיהו הנעש האמיתי. נדמה לי, שהמדינה היא זו הנענשת, משום שהיא נחזקה מכן, שהיא מפסידה כוח אדם מיומן ובעל ניסיון שיכול היה לחרום לה.

אינני מכיר את הנהלים, אבל אם יש ביכולתה של ועדת העבודה והרווחה — אינני חבר בה — בזמן הכנת הצעת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, לקיים היכרות נוספת עם האוצר כדי להשיג תוספות נוספות, תבואו בדברים, מפני שאם עוסקים במצורה, נעשה אותה בצורה מוחשית יותר ורצינית יותר, ואולי אפשר להספיק לעשות זאת ולהעביר את החוק עוד בכנסת הנוכחית. תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:

כולנו תומכים גם בהצעת חוק זו.

אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 27), של חבר הכנסת יאיר צבן, לוועדת העבודה והרווחה? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות המדינה

(גמלאות) (תיקון מס' 27), התשמ"ח — 1988.

לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' שוסטק:

הצעת החוק הועברה לוועדת העבודה והרווחה.

חברי הכנסת, אני מתכבד להודיע לכם, שהשיבה הבאה תתקיים מחר בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:51.

— אם הוא מעל לגיל 65. ההצעה של חבר הכנסת יאיר צבן כאה לתקן חלקית את המצב ולקבוע, כי עד גיל 60 ימשיכו לנכות לו שני שלישים מהקצבה — זה עדיין פגיעה קשה בגמלאים, שאין לה כל הצדקה. אשר לאלה שעדיין לא הגיעו לגיל 65, מוצע להפחית שליש בלבד במקום שני שלישים שהופחתו עד היום; אם מלאו לו 65, לא יופחת לו מאומה.

אדוני היושב ראש, כאשר אנחנו דנים בחקיקה מסוג זה בוועדת העבודה והרווחה נוכחותם של נציגי האוצר מלאה — ואז אנחנו יודעים שהשמירה עלינו היא קפדנית, שמא חס וחלילה נעניק לציבור הגמלאים מעבר למה שאושר עלי ידי האוצר — אף-על-פי-כן אני חוזרת ומציעה שבדיונים שלנו בוועדה, בהכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, ניתן את הדעת על ההסדרים המוצעים, כדי למנוע עיוותים בלתי צודקים אלה, שהם העובר צבר לו זכירות פנסיה, ואין כל הצדקה לשלול ממנו חלק כלשהו מהפנסיה, אם הוא עובד במקום אחר המוגדר כקופה ציבורית. הרי אם אותו עובד עובר בכל מקום אחר, לא תנוכה לו כל קצבה. מה היא אפוא ההצדקה לנכות מקצבתו כשהוא עובד בקופה ציבורית? אילולא עבד, היה מועסק באותו מקום עבודה אדם אחר במקומו. יוצא שהמדינה מרוויחה לעתים קרובות על חשבון הגמלאי שפרש מהשירות.

כפי שהבינתי מתברר הכנסת צבן, העילה להגשת הצעת החוק הייתה קצב הפיטורים המזוהר, כאשר עובדים בגיל צעיר יחסית חייבים לצאת לגמלאות בגלל צמצומים, והם בכחינת מפותרים, אין שום הצדקה להענישם על כך שנקלטו שנית במעגל העבודה שנכלל בקטגוריה של קופה ציבורית.

אני מציעה, אדוני היושב ראש, להעביר את ההצעה לוועדה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. נעשה יחד את מירב המאמצים כדי לתקן את העוול הזה. תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת יצחק ארצי, איננו באולם. חבר הכנסת שבח רייס, איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב ראש, חבר הכנסת שנותני באולם, אני מאוד שמח על הצעת החוק הזאת ובעיקר על פריצת הדרך שעשה כאן חבר הכנסת יאיר צבן. ידעתי שעניין זה היה